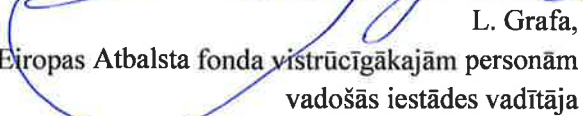

APSTIPRINU:

L. Grafa,
Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām
vadošās iestādes vadītāja

Datums: 06.06.2023.

EIROPAS ATBALSTA FONDA VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM IEVIEŠANAS NOVĒRTĒŠANAS ZIŅOJUMS

par periodu no 01.01.2022. līdz 31.12.2022.

Izstrādātājs:
Labklājības ministrijas
Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām
personām vadošā iestāde

Ziņojuma izstrādē izmantoti
SIA "Aptauju centrs" 04.01.2022.
līguma Nr. LM2022/24-1-1320/1e ietvaros
2022. gadā veiktās EAFVP atbalsta saņēmēju aptaujas rezultāti

Rīga, 2023

SATURS

SATURS	2	
SAĪSINĀJUMI.....	3	
I. EAFVP SNIEGTAIS ATBALSTS VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM 2022. GADĀ		4
1. Atbalstīto personu skaits, saņemtais atbalsts un finansējums.....	4	
2. Atbalsta saņēmēju apmierinātības novērtējums	9	
2.1. Sociāli demogrāfiskais profils un teritoriālais pārklājums	9	
2.2. Atbalsta saņēmēju mājokļa raksturojums	13	
2.3. Atbalsta saņēmēju ēst gatavošanas ieradumi.....	16	
2.4. Palīdzība no citām organizācijām	18	
3. Atbalsta saņemšanas iespējas	20	
3.1. Informācija par atbalsta iespējām.....	20	
3.2. Nokļūšana līdz atbalsta saņemšanas vietai.....	22	
3.3. Iespējamās grūtības	24	
4. Atbalsta efektivitātes pašvērtējums.....	26	
5. Pārtikas atbalsts	29	
5.1. Pārtikas komplektu izmantošana	29	
5.2. Bērnu pārtikas komplektu izmantošana	33	
5.3. Naudas ietaupījumi un citu pārtikas produktu izmantošana	34	
5.4. Maltīšu nodrošināšana	38	
6. Pamata materiālā palīdzība.....	40	
6.1. Higiēnas un saimniecības komplektu izmantošana.....	40	
6.2. Bērnu higiēnas komplektu izmantošana.....	44	
6.3. Mācību piederumu komplektu izmantošana.....	45	
7. Papildpasākumi	48	
II. EAFVP VADĪBĀ IESAISTĪTO INSTITŪCIJU PAVEIKTAIS 2022. GADĀ.....	53	
SECINĀJUMI UN IETEIKUMI.....	56	
PIELIKUMI.....	63	
1. pielikums.	63	
Situācijas novērtējums	63	
2. pielikums.	72	
PO aptaujas rezultātu kopsavilkums.....	72	

SAĪSINĀJUMI

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DP	Darbības programma pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšanai vistrūcīgākajām personām 2014. -2020. gada plānošanas periodā
EAFVP	Eiropas Atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
LM	Labklājības ministrija
LV	Latvija
MK	Ministru kabinets
PO	Partnerorganizācija
RI	Revīzijas iestāde (Finanšu ministrija)
SEI	Sertifikācijas iestāde (Labklājības ministrija)
SI	Sadarbības iestāde (Sabiedrības integrācijas fonds)
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
UA	Ukraina
VI	Vadošā iestāde (Labklājības ministrija)
VK	Valsts Kontrole
VKS	Vadības un kontroles sistēma

I. EAFVP SNIEGTAIS ATBALSTS VISTRŪCĪGĀKAJĀM PERSONĀM 2022. GADĀ

1. Atbalstīto personu skaits, saņemtais atbalsts un finansējums

EAFVP atbalsts (turpmāk – atbalsts) 2022. gadā nodrošināts 11 850 548 *euro* apmērā, t.sk. 10 544 926 *euro* - pārtikas un pamata materiālā palīdzības sniegšanai.

Kopumā no EAFVP ieviešanas uzsākšanas DP ietvaros atbalsts nodrošināts:

- 57 291 380 *euro* apmērā, t.sk. 54 715 654 *euro* pārtikas un pamata materiālā palīdzības sniegšanai, jeb 99,4% no DP noteiktā (57 595 425 *euro*);
- 641 265 *euro* no EAFVP atbalstam piešķirtajām valsts budžeta virsstaistībām¹ (10 465 225 *euro*).

Papildus Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsts nodrošināts 285 580 *euro* apmērā no EAFVP atbalstam piešķirtajiem valsts budžeta līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem² (286 450 *euro*)

Īstenojot DP 2022. gadā atbilstoši EAFVP VI aplēsēm, PO novērojumiem un SIA “Aptauju centrs” 2022. gadā veiktās EAFVP atbalsta saņēmēju (turpmāk – atbalsta saņēmēji) aptaujas rezultātiem atbalsts LV iedzīvotājiem sniegts 95 358 personām (unikālās personas), t.sk. 7347 personām - gatavo maltīšu saņēmējiem.

Atbilstoši EAFVP VI aplēsēm, no atbalstu saņēmušajiem LV iedzīvotājiem 89 304 personas bija komplektu saņēmēji, kas ir 98,99% no personām (90 213 unikālas personas), kurām 2022. gadā noteikts trūcīgas vai krīzes situācijā esošas māsaimniecības statuss, vai saņemta izziņa par maznodrošinātas māsaimniecības statusu ar ienākumiem, kuri nepārsniedz 327 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai māsaimniecībā, bet katrai nākamai personai 229 *euro*.

2022. gadā, atbilstoši EAFVP VI aplēsēm atbalsts UA civiliedzīvotājiem sniegts 32 829 personām (unikālas personas).

EAFVP sniegtā atbalsta veidi:

- pārtikas preču komplekti (turpmāk – pārtikas komplekti);
- gatavās maltītes (turpmāk – maltītes);
- higiēnas un saimniecības preču komplekti (turpmāk - higiēnas un saimniecības komplekti);
- individuālo mācību piederumu komplekti (turpmāk - mācību piederumu komplekti);
- pārtikas komplekti zīdaiņiem un maziem bērniem līdz divu gadu vecumam (turpmāk – bērnu pārtikas komplekti);
- higiēnas komplekti bērniem līdz divu gadu vecumam (bērnu higiēnas komplekti);
- roku dezinfekcijas līdzekļi;
- sejas masku komplekti;
- papildpasākumi.

¹ Piešķirtas ar Ministru kabineta 25.11.2014. noteikumu Nr. 727 „Darbības programmas ”Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšana vistrūcīgākajām personām 2014.-2020. gada plānošanas periodā” īstenošanas noteikumi”18.10.2022.grozījumiem

² Piešķirti ar Ministru kabineta 16.06.2022. rīkojumu Nr.425 “Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"

1.tabula

EAFVP atbalsts 2022. gadā un kopā no 2015. gada maija līdz 2022. gada 31. decembrim³, skaits

Atbalsta veids	2022. gadā			Kopā		
	Kopā	t.sk.		Kopā	t.sk.	
		LV iedzīvotāji	UA civiliedzīvotāji		LV iedzīvotāji	UA civiliedzīvotāji
pārtikas komplekti	504 694	412 918	91 776	2 923 173	2 831 397	91 776
maltītes	444 276	443 940	336	2 567 609	2 567 273	336
higiēnas un saimniecības komplekti	239 309	192 008	47 301	998 851	951 550	47 301
mācību piederumu komplekti	16 280	8617	7663	89 956	82 293	7663
bērnu pārtikas komplekti	5 124	3440	1684	29 159	27 475	1684
bērnu higiēnas komplekti	3919	2735	1184	23 034	21 850	1184
roku dezinfekcijas līdzekļi	0	0	0	56 871	56 871	0
sejas masku komplekti	19 798	19 679	119	19 798	19 679	119
papildpasākumi	1735	1099	636	11 502	10 866	636
dalība papildpasākumos personas	6938	4348	2590	59 077	56 487	2590

Avots: SI apkopotā informācija 2022.

LV iedzīvotājiem īstenotie papildpasākumi.

2022. gadā LV iedzīvotājiem īstenoto papildpasākumu skaits salīdzinot ar 2021. gadu (2378) samazinājies par 1279 pasākumiem, bet tajos iesaistīto personu skaits samazinājies par 1141 personām (2021. gadā - 5489 personas).

Papildpasākumu un tajos iesaistīto personu skaita samazināšanās ietekmējošie faktori:

- PO ierobežotā kapacitāte - papildus papildpasākumiem, kurus īsteno LV iedzīvotājiem, nodrošināti papildpasākumi arī UA civiliedzīvotājiem;
- sezonālā ietekme papildpasākumu veidam un iesaistei tajos: ārkārtējās situācijas pulcēšanās ierobežojumi un pazemināta aktivitāte papildpasākumu organizēšanā, kā arī dalībai tajos ziemas sezonā un mazāks individuālo konsultāciju skaits, kā arī pasākumi ar lielāku dalībnieku skaitu vasaras sezonā;
- atbalsta saņēmēju lokā ievērojams vecāka gadagājuma personu īpatsvars (trešdaļa no atbalsta saņēmējiem - 65+), kuru iesaistīšanās papildpasākumos ir zemāka, salīdzinot ar ekonomiski aktīva vecuma personām;
- palielināta personu izvēle iesaistīties citos ES finansētajos pasākumos, kas salīdzinot ar 2021. gadu, ir palielinājusies par 4 procentpunktiem.

³ Informācija uz 22.02.2023.

2022. gadā lielākā daļa no visiem papildpasākumu dalībniekiem - 33% (1437 personas), iesaistījušies pasākumos dzīves prasmju pilnveidošanai (467 pasākumi jeb 42%), kuri visbiežāk organizēti par šādām tēmām:

- informācijas sniegšana par atbalsta komplektu racionālu izlietošanu;
- informācija par jauniem pašvaldības noteikumiem atbalsta saņemšanā;
- apmācība par internetbankas lietošanu, e-pasta izveidi, lietošanu, portāla Latvija.lv izmantošanu, konsultācijas par dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtību;
- apmācība par rēķinu apmaksu internetbankā un elektroniski parakstītiem dokumentiem;
- informatīvi pasākumi par mājokļa siltināšanu, elektroenerģijas taupīšanu, atkritumu šķirošanu, apģērbu kopšanu un otreizēju izmantošanu;
- konsultācijas, sociālās situācijas uzlabošanas iespējām, sociālo problēmu risināšanu, praktisko sadzīves iemaņu attīstību.

Ievērojama interese no visiem papildpasākumu dalībniekiem (1361 personas jeb 31%) izrādīta par pasākumiem, kuros informē par veselības veicināšanas tēmām (294 pasākumi jeb 27%), piemēram, pirmās palīdzības sniegšana veselības traucējumu gadījumos, sirds un asinsvadu veselība, kā atpazīt insultu un infarktu tā ārstēšana un profilakse, cukura diabēts un kā ar to sadzīvot, neiroloģiska rakstura saslīmšanas, gripas profilakse, kas ir imunitāte un tās stiprināšana, veselības un enerģijas atjaunošana pēc pārslimota COVID-19, ārstniecības augu izmantošana, psiholoģisks atbalsts cilvēkam ar invaliditāti, alkohola atkarības problēmas. Organizēti semināri "Kā sadzīvot ar stresu", "Veselīgs dzīvesveids – sevis pilnveidošana" un "Mutes dobuma higiēna", kā arī veselību veicinošas nodarbības - nūjošana, relaksējošas nodarbības izmantojot mūziku u.c.

Lielu atsaucību ieguvuši pasākumi par ēst gatavošana un uzturu tēmām (188 pasākumi jeb 17%), kuros iesaistījušies 14% (621 personas) no visiem papildpasākumu dalībniekiem. Papildpasākumu dalībnieki ieguvuši zināšanas un prasmes par veselīgas maltītes pagatavošanu no pārtikas komplektā esošajiem produktiem, produktu uzglabāšanu, higiēnas prasību ievērošanu virtuvē, pavasara pirmo zaļumu un ziemas krājumu izmantošanu maltīšu pagatavošanā, C vitamīnu uzturā. Organizētas praktiskas kulināras idejas Līgo svētku galdam, Ziemassvētku ēdienu gatavošanai un svētku galda klāšanai. Rīkoti pasākumi "Saules oga manā šķīvi", "Ziemas krājumu sagatavošana", "Krājumi ziemai - pašu gatavotas sagataves un marinējumi", "Meža veltes mūsu uzturā", "Kā pagatavot putrainus", "Ekonomiska ēdienkarte", "Saimnieču diena", "Medus kūka" un "Bērniņas rabarbers".

Īstenoti 63 (6%) socializēšanās pasākumi (ar iesaistītām 483 personām jeb 11%) par šādām tēmām: izglītojoši praktiska nodarbība "Lieldienu gaidās", Līgo svētku un Jāņu svinēšanas tradīcijas un ticējumi, Ziemassvētku tradīcijas Latvijā un pasaulē, Ziemassvētku radošās darbnīcas. Organizēti pasākumi "Ziedu upes svētki", "Miķeļdiena", "Vēlēšanas gaidot", "Esi vesels", kā arī Nacionālās teātra izrādes "Vīrs, kurš zināja čūsku vārdus" un "Komūna" apmeklējums. Rīkota ekskursija "Iepazīsti novadā esošās ražotnes" - tikšanās ar uzņēmējiem Preiļu novadā, Ziemassvētku ieskaņas koncerts Ances muižā, dzejas dienas pasākums, veidots botāniskais bareljefs Rīgas reģionā, kā arī organizēts socializēšanās pasākums par iespēju sniegt palīdzību UA civiliedzīvotājiem.

Ģimenēm ar bērniem organizēto papildpasākumu īpatsvars bija 1,5% (17 pasākumi) no visiem papildpasākumiem, kuros piedalījās 112 persona jeb 2,6% no visiem dalībniekiem. Papildpasākumu dalībnieki piedalījušies sportiskās un radošās aktivitātēs, kurās stiprinātas un veicinātas bērnu sociālās prasmes, mācīšanās sadarboties un strādāt komandā, lekcijās "Droša vasara", "Jaunās māmiņas un zīdaiņa veselība, vakcinācijas", "Kā emocionāli sagatavot bērnu skolai", "Runā ar savu bērnu!", informatīvā nodarbībā Māmiņu kluba dalībniecēm "Pārtikas paku produktu izmantošana bērnu uztura dažādošanai", kā arī pasākumā "Lieldienu gaidīšana un latviešu paražas" u.c..

Nodrošinātas individuālās konsultācijas atbilstoši individuālajām vajadzībām (17 konsultācijas jeb 1,5%), kurās piedalījās 2,3% no visiem dalībniekiem jeb 98 personas:

- individuālas konsultācijas "Mani uzdevumi 2022. gadam", "Miera salīgšana ar pagātņi", "Šodienas situācija valstī", "Iespējas LV";
- konsultācijas par dažāda veida palīdzības saņemšanas iespējām, piemēram par sociālā statusa dokumentu noformēšanu, medicīnas pakalpojumu pieejamību, darba iespējām novadā un savstarpējās komunikācijas iespējām, kur saņemt humāno palīdzību u.c. atbalstu;
- individuālas konsultācijas par pašvaldībā pieejamo sociālo atbalstu, par finansiālo un emocionālo atbalstu krīzes situācijā.

PO organizējušas 14 sporta un brīvā laika pavadīšanas pasākumus, kuros piedalījās 93 persona jeb 2% no visiem dalībniekiem.

Sniegtas 16 speciālistu konsultācijas 48 personām, piemēram, individuālās konsultācijas par tēmām - mājokļa jautājums pēc apcietinājuma, psiholoģisks atbalsts, palīdzība juridiskos jautājumos, atkarības, administratīvo pārkāpumu process, bērna aprūpes un aizgādības tiesības, palīdzība juridiskos jautājumos, informācija par izmaiņām sociālajā jomā 2022. gadā. Organizēta psihologa nodarbība "Pusaudžu vecuma posma īpatnības".

Tāpat kā iepriekšējos gados arī 2022. gadā, mazāk pieprasītākas bija atbalsta un pašpalīdzības grupas (kopumā nodrošinātas 5 grupas), kurās piedalījās 20 personas.

Pārējie papildpasākumi, kuros iesaistījušies salīdzinoši neliels atbalsta saņēmēju loks, ir pasākumi par budžeta plānošanu un finansēm un nodarbinātības iespējām.

2022. gadā lielākais īstenoto papildpasākumu īpatsvars ir Latgalē (25%) un Rīgā (24%). Pārējos reģionos papildpasākumu skaita īpatsvars ir 10–15% robežās. Lielākais papildpasākumos iesaistīto personu skaits ir Kurzemē – 23%, Latgalē – 20% un Rīgā – 16% no 2022. gadā papildpasākumos iesaistītajiem. Pārējos reģionos papildpasākumos iesaistīto personu skaita īpatsvars ir 12–14% robežās.

UA civiliedzīvotājiem īstenotie papildpasākumi.

Lielākā interese no visiem papildpasākumu dalībniekiem (1350 personas jeb 52%) izrādīta par individuālajām konsultācijām par pieejamo atbalstu (305 pasākumi jeb 48%), kurās UA civiliedzīvotāji tika informēti par sociālā statusa dokumentu noformēšanu, medicīnas pakalpojumu pieejamību, darba iespējām novadā un savstarpējās komunikācijas iespējām, humāno palīdzību, sociāliem un adoptācijas jautājumiem, u.c.

Ievērojama interese (487 personas jeb 19%) izrādīta par socializēšanās pasākumiem (63 pasākumi jeb 10%), kuros UA civiliedzīvotāji saņēma konsultācijas un informatīvos materiālus par viņus interesējošiem jautājumiem - izglītība, medicīna, palīdzības dienests,

nodarbinātība. Organizētas lekcijas par LV vēsturi un tradīcijām, sarunas par LV, LV dibināšanu, vēsturi u.c.. Rīkotas neformālās tikšanās "Draudzības tase" un "Gaisma pasaulei".

Lielu atsaucību ieguvuši pasākumi dzīves prasmju pilnveidošanai (152 pasākumi jeb 24%), kuros piedalījās 313 personas jeb 12% no visiem dalībniekiem. Papildpasākumu dalībnieki ieguvuši zināšanas par pārtikas produktu lietošanu ikdienas maltīšu pagatavošanai, higiēnas un saimniecības preču izmantošanu, par dažādiem sociālajiem jautājumiem, kontaktiem ar sociālo dienestu, banku filiāļu atrašanās vietām un darba laikiem, pieejamo atbalstu, atbalsta saņemšanas vietām, tulkošanu, saimnieciskās darbības uzsākšanu, dzīvokļu iznomāšanu u.c., kā arī, piedalījušies radošajās darbnīcās, kurās piedāvāta iespēja iemācīties izgatavot rotājumus no dabas materiāliem u.c.

Īstenoti 44 (7%) pasākumi par ēst gatavošanu un uztura tēmām, kuros iesaistījušies 6% (164 personas) no visiem papildpasākumu dalībniekiem. Papildpasākumu dalībnieki piedalījušies pasākumos par veselīga uztura pamatprincipiem un veselīgas maltītes pagatavošanu no pārtikas pakā esošajiem produktiem, par latviešu tradicionālajiem ēdieniem, nodarbībās "Konservēšanas metodes un pārtikas produktu saglabāšana ziemai" un "Gatavo ar prieku", radošajās darbnīcās "Sīrupu sagatavošana", "Latviešu ēdienkarte", "Kā pagatavot putraimus" u.c.

Veselības veicināšanas pasākumos (36 pasākumi jeb 6%) piedalījušās 142 personas jeb 5% no visiem papildpasākumu dalībniekiem, kuri ieguvuši informāciju par veselīgu uzturu un dzīvesveidu, kaitīgiem paradumiem un to ietekmi uz cilvēka veselību, imunitātes stiprināšanu, stresu un satraukumu cilvēka dzīvē, un kā pasargāt sevi no tā. Organizēti pasākumi "Piecas idejas labsajūtai rudenī", "Pasaules sirds diena", "Veselība kā resurss" u.c., kā arī tikšanās ar ģimenes ārsti.

Nodarbinātības iespējas pasākumos (17 pasākumi jeb 3%) piedalījušās 51 personas jeb 2% no visiem papildpasākumu dalībniekiem. Papildpasākumu dalībnieki informēti par darba iespējām pilsētā un novadā un tuvākajā apkārtnē, kā sagatavot CV un motivācijas vēstuli, kā arī par brīvprātīgā darba iespējām biedrībā "Latvijas Sarkanais Krusts".

Ģimenēm ar bērniem organizēto papildpasākumu īpatsvars bija 1% (7 pasākumi) no visiem papildpasākumiem, kuros piedalījās 43 persona jeb 2% no visiem papildpasākumu dalībniekiem, kuri apmeklējuši dažādus koncertus, piedalījušies rīkotajos konkursos un atrakcijās. Organizētas sarunas ar ukraiņu māmiņām - emocionāla atbalsta sniegšanai.

PO organizējušas 6 sporta un brīvā laika pavadīšanas pasākumus, kuros piedalījās 23 persona jeb 1% no visiem dalībniekiem.

Pārējie papildpasākumi, kuros iesaistījušies salīdzinoši neliels atbalsta saņēmēju loks, ir pasākumi par budžeta plānošanu un finansēm un speciālistu konsultācijas. Nav organizētas atbalsta vai pašpalīdzības grupas.

2022. gadā lielākais UA civiliedzīvotājiem īstenoto papildpasākumu īpatsvars ir Rīgas reģionā (27%), Kurzemē (23%) un Rīgā (22%). Pārējos reģionos papildpasākumu skaita īpatsvars ir 5–13% robežās. Papildpasākumos iesaistīto personu skaits ir proporcionāls īstenoto papildpasākumu skaita īpatsvaram reģionālajā sadalījumā. Vislielākais tas ir Rīgā – 28%, Kurzemē – 24% un Rīgas reģionā – 23% no 2022. gadā papildpasākumos iesaistītajiem UA civiliedzīvotājiem. Pārējos reģionos papildpasākumos iesaistīto personu skaita īpatsvars ir 5–13% robežās.

2. Atbalsta saņēmēju apmierinātības novērtējums

2.1. Sociāli demogrāfiskais profils un teritoriālais pārklājums

Atbalsta saņēmēju, kuri 2021. vai 2022. gadā saņēma pārtikas preču, higiēnas un saimniecības preču un mācību piederumu komplektus, kā arī maltītes zupas virtuvēs, un kuri 2021. vai 2022. gadā papildus saņēma bērnu pārtikas un bērnu higiēnas komplektus sociāli demogrāfiskais profils atspoguļots 2. tabulā. Atzīmējams, ka aptaujā nepiedalījās UA civiliedzīvotāji, kuri saņēma EAFVP atbalstu tādā pat apmērā kā LV vistrūcīgākie iedzīvotāji.

Atbalsta saņēmēji iedalāmi:

- atbalsta komplektu (turpmāk – komplektu) saņēmējos, par kuriem ir salīdzinoši precīza un vispusīga informācija;
- maltīšu saņēmējos, par kuriem informācija ir daļēja to nosacījumu dēļ, kādi tiek izvirzīti maltīšu izdalē (maltītes pieejamas visiem, kuri apmeklē to izdales vietas; maltīšu pieejamība atkarīga arī no atbalsta sniedzēju pārklājuma teritorijā un darba laikiem).

Kaut arī ietekmi uz atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfiskā profila noteikšanu 2022. gadā atstāja sekojošas situācijas: gada sākumā turpinoša ar Covid-19 saistītā ārkārtējā situācija, kam raksturīga distancēšanās, attālinātas atbalsta saņemšanas iespējas un uzticības personu/ pārstāvju atbalsta saņemšanai un piegādei dzīvesvietā izmantošana un ar Krievijas iebrukumu UA saistītā liela skaita UA civiliedzīvotāju nonākšana valstī un kļūšana par atbalsta saņēmējiem, kā arī energoresursu un preču, īpaši pārtikas, būtisks cenu pieaugums, tomēr jāsecina, ka ierobežojumi un atbalsta saņemšanas nosacījumi tika vienlīdz piemēroti visā valstī, kas ļauj saglabāt augstu datu ticamību.

Tāpat kā iepriekš sociāli demogrāfiskais profils par maltīšu saņēmējiem reprezentē atbalsta saņēmējus tajās izdales vietās, ar kurām SI noslēgts līgums, tomēr nerepresentē tieši to maltīšu saņēmēju daļu, kuriem ir piešķirts atbalsta saņemšanai atbilstošas mājāsaimniecības vai mājāsaimniecības krīzes situācijā statuss.

Maltīšu saņēmēju strukturālās atšķirības salīdzinot ar komplektu saņēmējiem redzamas 2. tabulā, kurā salīdzināti abu grupu sociāli demogrāfiskie profili.

Secināms, ka saglabājas vecuma un dzimuma atšķirības starp komplektu saņēmējiem un maltīšu saņēmējiem. Vidējais vecums mainījies abās grupās - komplektu saņēmējiem samazinājies par 2,3 gadiem, savukārt maltīšu saņēmējiem palielinājies par 3,2 gadiem un kopumā maltīšu saņēmējiem ir par 12,8 gadiem augstāks, turklāt sieviešu īpatsvars par 8,1 procentpunktu zemāks nekā komplektu saņēmējiem. Maltītes biežāk saņem pensionāri un bezdarbnieki – viņi veido vairāk nekā 90,0% no visiem maltīšu saņēmējiem. Arī starp komplektu saņēmējiem šīs grupas dominē, tomēr augstāks ir arī dažu citu grupu īpatsvars – īpaši tas sakāms par personām ar invaliditāti (12,3%) un tiem, kas mācās vai studē (13,0%). No 2017. līdz 2021. gadam komplektu saņēmēju vidū personu, kas vecākas par 55 gadiem skaits ikgadēji palielinājās - no 30,2% 2017. gadā līdz 55,3% 2021. gadā, turpretī 2022. gadā īpatsvars pirmoreiz mazinājies par 3,7 procentpunktiem, sasniedzot 51,6%. Turpretī vērojams bērnu īpatsvara pieaugums – personu līdz 14 gadu vecumam starp komplektu saņēmējiem 2021. gadā bija 14,3%, bet 2022. gadā – 18,5%.

Cēloņi šīm izmaiņām visdrīzāk saistāmi ar to, ka veikto sociālo reformu rezultātā pensionāru īpatsvars ar ļoti zemiem ienākumiem ir krities, starp trūcīgajiem iedzīvotājiem

lielāku īpatsvaru ieņemot ģimenēm ar bērniem. Tai pašā laikā daļa pensijas un pirmspensijas vecuma cilvēku nonākuši pie nepieciešamības saņemt gatavās maltītes – kopējais izdalīto maltīšu skaits 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu, būtiski nav mainījies, bet gados vecāko saņēmēju īpatsvars starp saņēmējiem pieaudzis par desmit procentpunktiem.

Atzīmējams, ka pašnovērtējumā atbalsta saņēmējs var norādīt vairākus aspektus, piemēram, persona ar invaliditāti vienlaikus var būt strādājoša vai students, tomēr šāds izvēles pielietojums ir neliels un neietekmē kopējās tendences.

Dzimumu proporcija 2022. gadā maltīšu saņēmēju un komplektu saņēmēju vidū ir pretēji vērsta: vīriešu īpatsvars par 7.6 procentpunktiem pārsniedz sievietes īpatsvaru maltīšu saņēmēju vidū, savukārt komplektu saņēmēju vidū sievietes īpatsvars par 8,6 procentpunktiem pārsniedz vīriešu.

Kaut arī komplektu un maltīšu saņēmēju grupu sociāli demogrāfiskajā profilā ir būtiskas atšķirības, tomēr kopumā raksturīgi, ka ievērojami plašāk nekā sabiedrībā kopumā tajās pārstāvēti bērni un vecāki cilvēki, kam grūtāk vai nav iespēju mainīt savu situāciju, kamēr aktīvā nodarbinātības vecuma personu ir mazāk ne tikai starp komplektu saņēmējiem, bet arī starp maltīšu saņēmējiem. Tas saistāms ar personu darbības vecumā lielākām iespējām mainīt ienākumu līmeni, kā arī valsts atbalsta pasākumiem ārkārtējās situācijas laikā uzņēmējdarbībai kopumā, kā arī energoresursu krīzes situācijas atbalsta palielināšanu.

Salīdzinot ar 2020. gadu, kad atbalstu bija tiesīgas saņemt personas, kuru vidējie ienākumi nepārsniedz 242 *euro*, 2022. gadā turpinās 2021. gadā sociālās aizsardzības likumdošanā mainītā pieeja mājsaimniecību ienākumu vērtēšanā, tai skaitā noteikti augstāki un uz mājsaimniecības sastāvu - pirmais mājsaimniecības loceklis (1) un nākamie (0.7) balstīti ienākumu sliekšņi (327/229 *euro*).

Kopumā unikālo personu skaits, kuriem ir tiesības saņemt atbalstu, salīdzinot ar 2021. gadu pieaudzis par 12.1 procentpunktu, tomēr vērojamas būtiskas atšķirības gada ceturkšņu griezumā, ko izraisa atšķirīgi atbalsta saņēmēju skaitu ietekmējošie faktori.

2022. gada I ceturksnī turpinājās 2021. gada IV ceturksnī noteiktās ārkārtējās situācijas (Covid-19) ietekme un atbalsta saņēmēju skaits mēnesī palielinājies par 3 līdz 5 tūkstošiem, turklāt līdzīgi kā iepriekšējās ārkārtējās situācijas laikā vienlaikus pieauga arī atbalsta sniegšanas ilgums, kā arī pieauga krīzes situācijā nonākušo personu skaits, īpaši ģimenēs ar bērniem. 2022. gada II ceturksnī vērojams atbalsta saņēmēju skaita samazinājums, bet III un IV ceturksnī saistībā ar ievērojamu preču un pakalpojumu cenu kāpumu, mēneša inflācijai pārsniedzot 20%, atbalsta saņēmēju skaits palielinājās, sasniedzot un pārsniedzot I ceturkšņa rādītājus, īpaši palielinoties atbalstāmo bērnu skaitam (I cet.- vidēji mēnesī 9,9 tūkst., II cet.- 8,5 tūkst., III cet.- 11,2 tūkst., IV cet.- 12,4 tūkst.).

2.tabula

Atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfiskais profils

Atbalsta saņēmēju grupas	Komplektu saņēmēji		Maltīšu saņēmēji	
	2021. g.	2022. g.	2021. g.	2022. g.
Atbalsta saņēmēju dzimums (%)				
Vīrieši	44,1	45,7	57,7	53,8
Sievietes	55,9	54,3	42,3	46,2
Atbalsta saņēmēju vecuma grupas (%)				
Līdz 14 gadiem	14,3	18,5	2,2	0,5
15-34 gadi	10,6	9,0	4,8	5,3
35-54 gadi	19,8	20,9	35,8	31,3
55-64 gadi	21,1	21,7	25,8	22,5
65 un vairāk gadu	34,2	29,9	31,4	40,4
Bērnu vecuma grupas (% no bērnu kopskaita)				
Līdz 2 gadiem	10,0	8,0	Netiek noteikts	
3-5 gadi	14,7	34,1		
6-8 gadi	20,3	16,4		
9-11 gadi	15,7	10,2		
12-14 gadi	18,6	15,4		
15-17 gadi	20,7	16,0		
Atbalsta saņēmēju vidējais vecums (gadi)				
	49,7	47,4	56,8	60,2
Atbalsta saņēmēji pēc to nodarbošanās (%) un to sociālās piederības (%)*				
Strādā algotu darbu (arī pašnodarbinātie)	5,8	5,9	8,0	3,9
Piestrādā gadījuma darbos	3,0	1,5	4,3	4,3
Bērna kopšanas atvaļinājumā	1,3	1,1	0,2	0,0
Mājsaimnieki (-ces)	1,3	1,3	3,5	1,0
Bezdarbnieki (-ces)	21,2	24,2	39,1	36,4
Saņem pensiju (jebkuru)	50,4	44,0	43,8	53,8
Mācās, studē	13,4	13,0	2,6	1,7
Pirmskolas vecuma bērni	5,7	10,2	0,4	0,1
No visiem				
- personas ar invaliditāti	18,2	12,3	21,4	27,3
- citas ES valsts pārstāvji	4,5	6,8	5,8	3,6
- romu tautības pārstāvji	0,8	1,0	0,5	0,7
- personas bez noteiktas dzīvesvietas**	1,2	0,1	10,1	6,0

*- respondenti varēja izvēlēties vairākas atbildes

** - respondenti, kuri norādīja, ka tiem nav noteiktas dzīvesvietas vai nav mājokļa

Avots: SIA "Aptauju centrs" apkopotā informācija, 2021., 2022. gadā

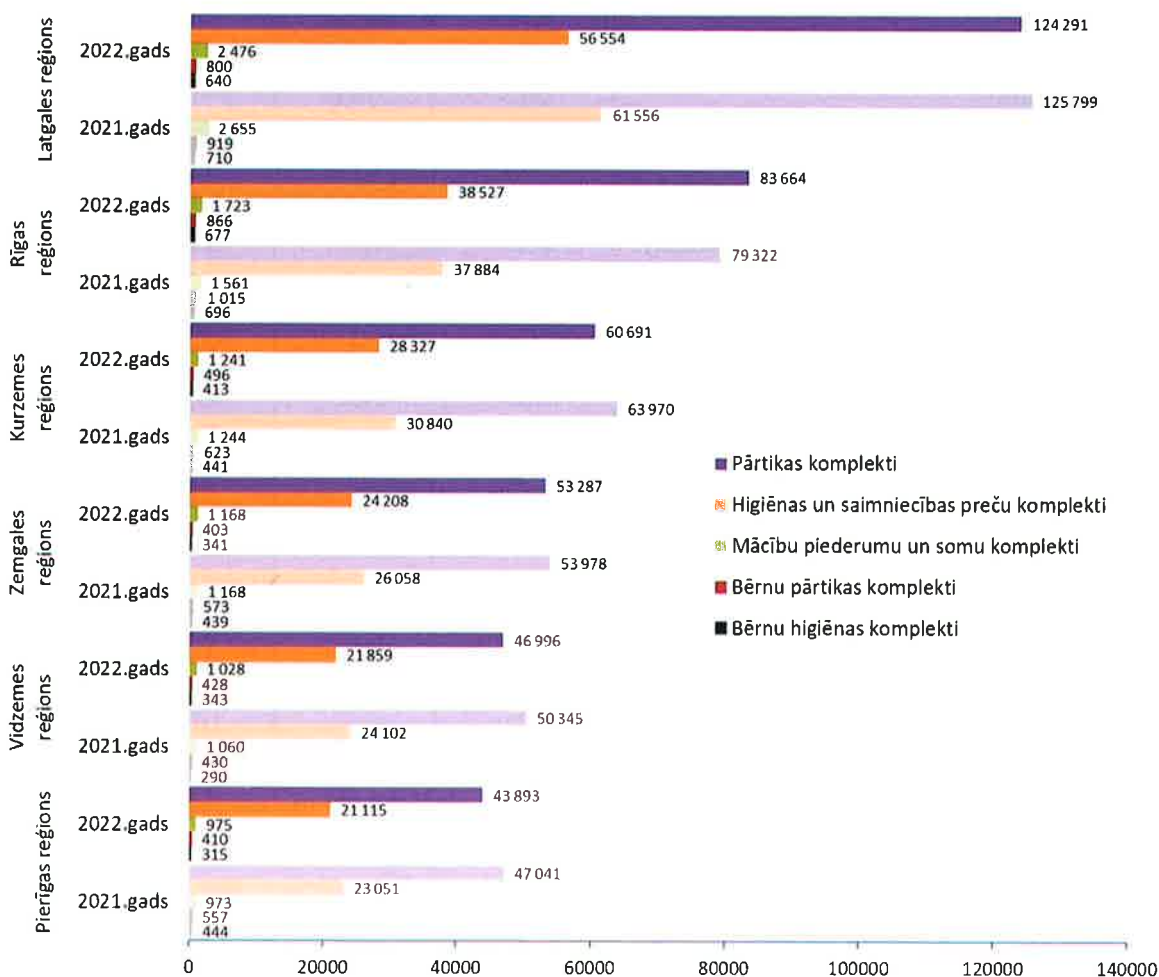
1. attēlā atspoguļota informācija par komplektu izdali LV iedzīvotājiem (dati par UA civiliedzīvotājiem nav iekļauti) reģionālā griezumā, kas balstīta uz saņemtajām atbalsta sniedzēju ceturkšņa atskaitēm par faktisko komplektu izdali 2021. un 2022. gadā.

Saskaņā ar 2022. gadā apkopotajiem datiem, Latgales reģionā izdalīti 30,1% pārtikas, 29,7% higiēnas un saimniecības preču un 28,8% mācību piederumu komplektu, Rīgā 20,3% pārtikas, 20,2% higiēnas un saimniecības preču un 20,0% mācību piederumu komplektu, Pierīgas reģionā 10,6% pārtikas, 11,1% higiēnas un saimniecības preču un

11,3% mācību piederumu komplektu, bet pārējos statistiskajos reģionos atbalsta īpatsvars ir savstarpēji ļoti līdzīgs 11,6 – 14,7% robežās. Šī tendence sakrīt ar 2021. gadā un iepriekš konstatēto. Vērtējot atbalsta saņēmēju skaita izmaiņas secināms, ka joprojām atbalsta saņēmēju vidū pārsvarā ir Latgales reģiona iedzīvotāji, tomēr, salīdzinot ar 2021. gadu, vislielākais atbalsta saņēmēju pieaugums konstatējams Rīgas reģionā, kamēr Latgalē tas stabilizējies.

Arī komplektu bērniem izdarei saglabājas iepriekšējiem gadiem līdzīgas tendences - Latgales reģionā izdalīti 22,5% komplektu, pārējos reģionos komplektu izdales īpatsvars ir 11,1% - 15,5% robežās. Novērojams, ka Rīgas reģionā izdalīto maziem bērniem paredzēto komplektu īpatsvars ir salīdzinoši augstāks (23,9% – 24,2%) nekā citos reģionos un pārsniedz Latgales rādītājus, kas skaidrojams ar reģionu atšķirīgo demogrāfisko struktūru (no visiem palīdzības saņēmējiem 2022. gadā vecumā līdz 2 gadiem Rīgā bija 1,9%, bet Latgalē – 1,4%), dzimstību, kā arī iespēju saņemt komplektus ne tikai personas dzīves vietā, bet pēc personas izvēles visā Latvijā.

1. att. 2021. un 2022. gadā izdalīto atbalsta komplektu sadalījums pa statistiskajiem reģioniem

Avots: SI apkopotā informācija, 2021., 2022.

Atbalsta sadalījums pamatā atbilst personu zemu ienākumu (trūcīgas un maznodrošinātas ar ienākumiem līdz 327/229 euro) un krīzes situācijā nonākušu māsasaimniecību statusu apliecinājo izziņu saņēmēju īpatsvaram reģionos, tomēr, salīdzinot ar 2021. gadu,

vērojams, ka atbalsta sniegšanas ilgums reģionāli ir atšķirīgs. Ja atzīmējama kopīga iezīme - atbalsta saņemšanas ilguma samazināšanās no vidēji 9 mēnešiem 2021. gadā uz 7 mēnešiem 2022. gadā, tad 2022. gadā Latgales reģionā dzīvojošie atbalstāmas mājsaimniecības statusu ieguvušie iedzīvotāji atbalstu saņēma vidēji 8.4 mēnešus, savukārt Rīgā, Kurzemes reģionā, Vidzemē un Zemgalē atbalsta ilgums bija vidēji no 6 līdz 7 mēnešiem. Īpaši atšķiras Pierīgas statistiskā reģiona situācija, kur iezīmējas ievērojams atbalstāmo personu samazinājums (par 5.9 procentpunktiem salīdzinot ar 2021. gadu), taču vidējais atbalsta saņemšanas ilgums pārsniedza desmit mēnešus. Šādas atšķirības skaidrojamas ar reģionāli dažādu atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfisko portretu, it īpaši vecumstruktūru, atšķirīgu nodarbinātības līmeni, kā arī Pierīgas gadījumā – atbalsta komplektu saņemšanas vietas izvēli (no tuvāk dzīvesvietai uz Rīgu kā nodarbinātības, veselības aprūpes vai citu pakalpojumu saņemšanas vietu).

Reģionāli netiek uzskaitīta maltīšu saņemšana, jo tā vairāk saistīta ar šāda atbalsta pieejamību. Lai izsniegtu maltītes, nepieciešama noteikta atbalsta saņēmēju koncentrācija (lielākas apdzīvotas vietas), kā arī PO, kas gatavas izsniegt maltītes. Ietekme arī ir pašvaldību, nevalstisko vai reliģisko organizāciju piedāvātajiem zupas virtuves vai citiem ēdināšanas pakalpojumiem ārpus atbalsta ietvariem.

2.2. Atbalsta saņēmēju mājokļa raksturojums

Atbalsta saņēmēju mājoklis atšķiras, ja prenostata komplektu un maltīšu saņēmējus. Turklāt, kā redzams 2. attēlā, lielākoties atšķirības 2022. gadā saglabājas, salīdzinot ar situāciju iepriekšējos gados.

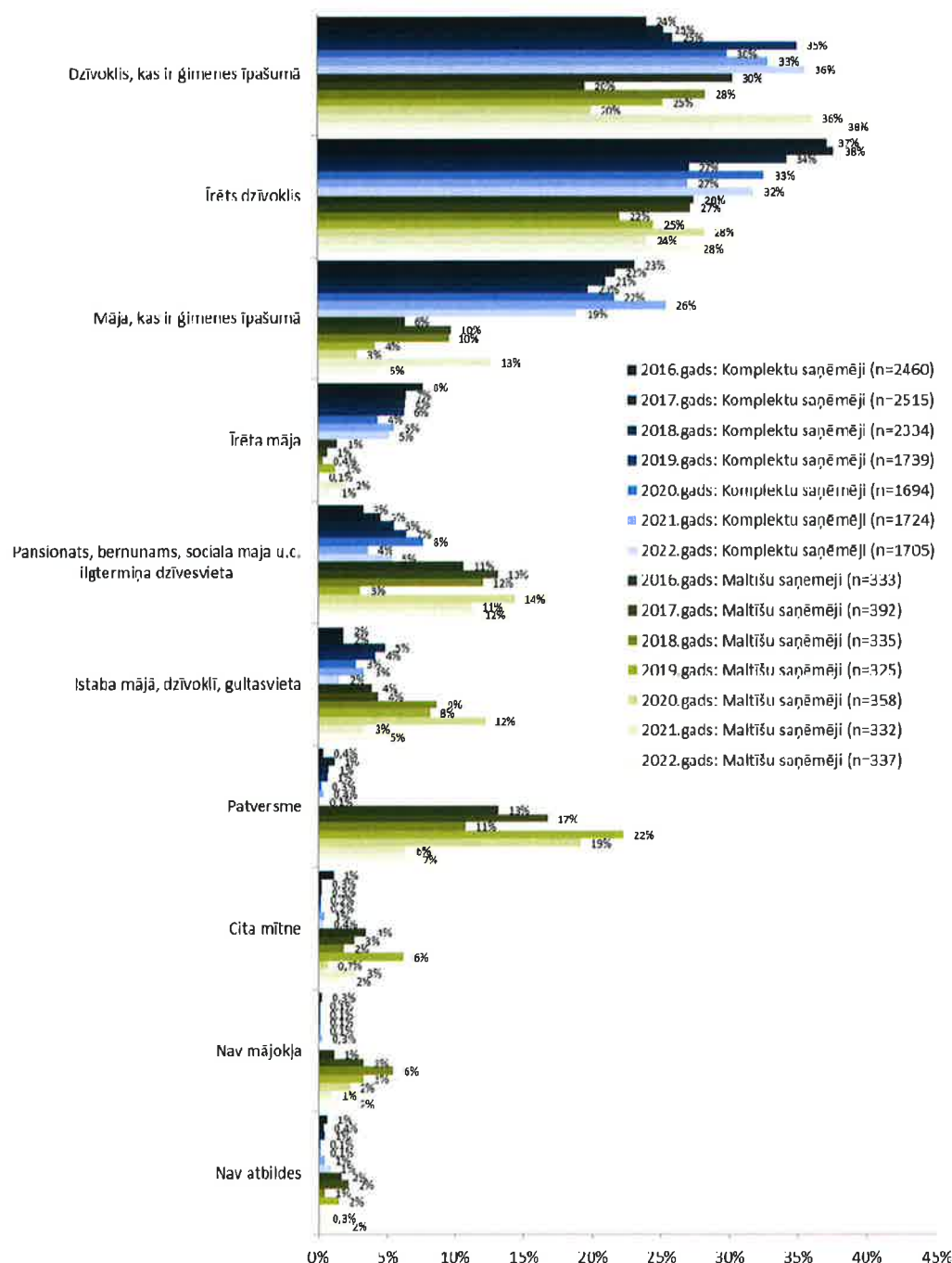
Komplektu saņēmēji 2022. gadā, līdzīgi kā iepriekšējos gados biežāk dzīvo īrētā vai ģimenes īpašumā mājā, jo viņiem ir iespēja samaksāt īri vai arī pašvaldība sniedz mājokļa pabalstu, kamēr maltīšu saņēmēji kaut arī dzīvo dzīvoklī vai mājā, kas ir ģimenes īpašumā (iespējams, mitinās pie radniekiem), tomēr ievērojami biežāk ir patversmju, sociālo dzīvokļu iemītnieki.

Atzīmējams, ka dzīvoklis, kas ir ģimenes īpašumā, kā mītne 2022. gada aptaujā starp maltīšu un komplektu saņēmējiem nosaukts gandrīz vienlīdz bieži. Tas skaidrojams ar objektīvu tendenci ierobežotu ienākumu situācijā maksājumiem dzīvesvietas uzturēšanai un komunālajiem pakalpojumiem atvēlēt augstāku prioritāti, nekā pārtikas iegādei, un apmeklēt maltīšu izsniegšanas vietu, ja tā pieejama dzīvesvietas tuvumā. Vērojams, ka īrēta māja atbalsta saņēmēju vidū kā mājoklis kopumā parādās arvien retāk, jo mājas īre saistās ar lielākiem izdevumiem, ko atbalsta saņēmēji - zemu ienākumu mājsaimniecības saprotami neizvēlas.

Atšķirības vērojamas vērtējumā par nepastāvīgu dzīvesvietu (istabu, gultasvietu, patversmi, u.c.) kā mājokli - komplektu saņēmēji šādu mājokļa tipu norāda tikai līdz 7% gadījumos, turpretī maltīšu saņēmēji līdz 14% gadījumu.

Maltīšu saņēmēji dažādos gados ar atšķirīgu biežumu norāda, ka dzīvo citā mītnē (dārza mājiņa, saimniecības ēka u.c. pielāgots mājoklis). 2022. gadā salīdzinot ar 2021. gadu personu, kas norādīja, ka tām nav mājokļa, maltīšu saņēmēju vidū palielinājās par vienu procentpunktu, turpretī atbilde par citu mītni samazinājās par vienu procentpunktu. Secināms, ka izmaiņu pamatā ir maltīšu saņēmēja pašvērtējums par tā rīcībā esošu mītni, uzskatot to par mājokli vai atzīstot mājokļa neesamību.

2.att. Atbalsta saņēmēju dzīvesvietas

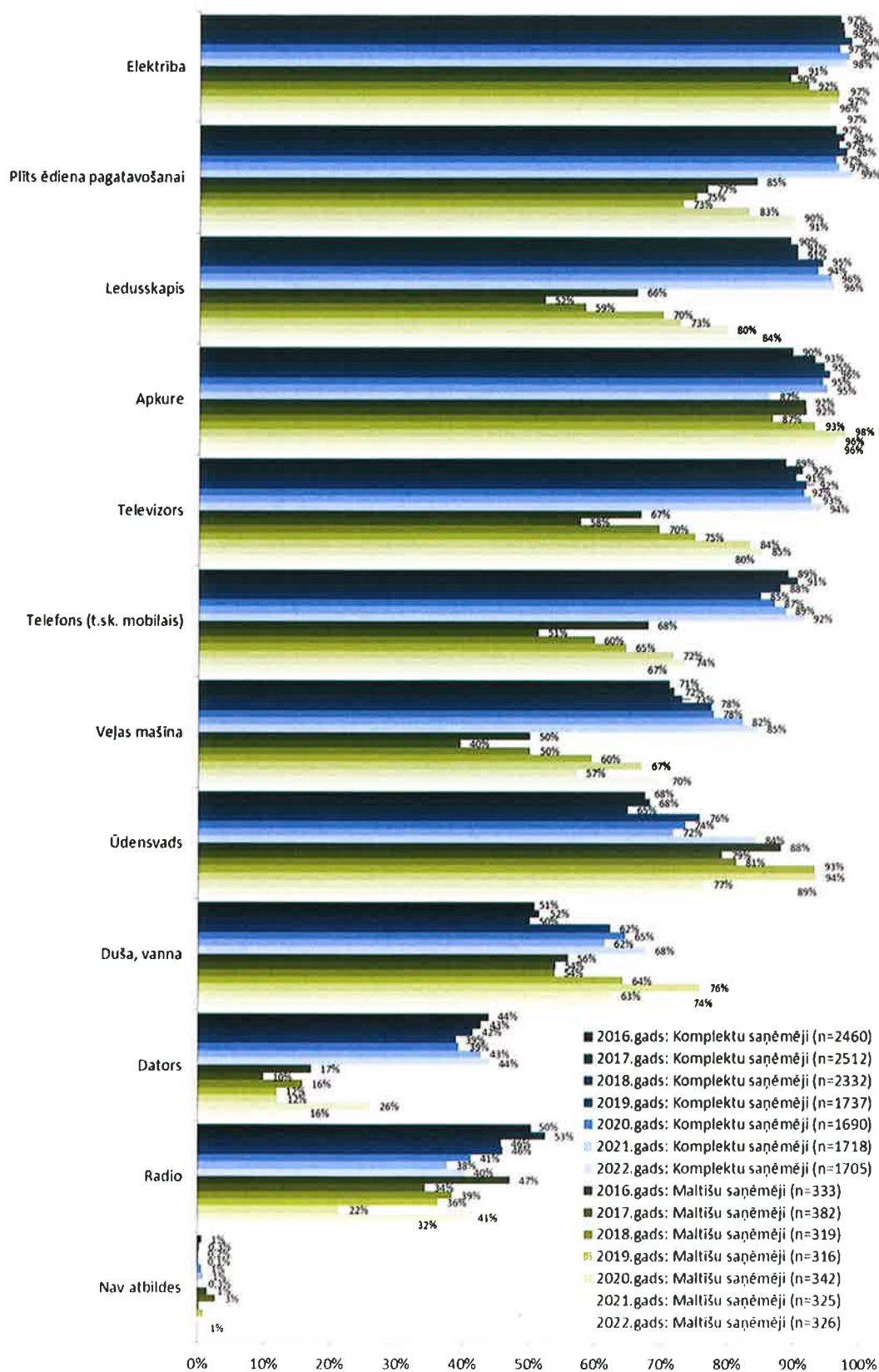
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Vērtējot atbildes par mājokļa labiekārtojumu (skat. 3. attēlu), redzams, ka komplektu saņēmējiem pamatā ir raksturīgi nedaudz labāki dzīves apstākļi, tomēr to nevar apgalvot viennozīmīgi, jo maltīšu saņēmēji biežāk dzīvo pilsētās – tādējādi viņiem ievērojami biežāk ir pieejams ūdensvads, duša vai vanna. To nosaka ne tik daudz nabadzības izplatības rādītāji, cik maltīšu pieejamība vietās, kur ir vairāk personu, kurām tās būtu nepieciešamas.

Elektrība un plīts ir gandrīz katram komplektu saņēmējam (pretējā gadījumā kļūst apgrūtināta pārtikas komplektu satura izmantošana), tomēr tas šai grupai bija raksturīgs arī iepriekš. Arī maltīšu saņēmēji pēdējos 2 gados uz elektrības (96% līdz 97% gadījumos) un plīts pieejamību (90% līdz 91% gadījumos) norādījuši biežāk, kas kopumā liecina par

plašākām iespējām sagatavot siltu ēdienu, tomēr sasaistāma arī ar iepriekšminēto tendenci vienlaikus saņemt atbalsta komplektus un gatavu maltīti, prioritējot dzīvesvietas izdevumu apmaksu.

3. att. Mājokļu labiekārtojums

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

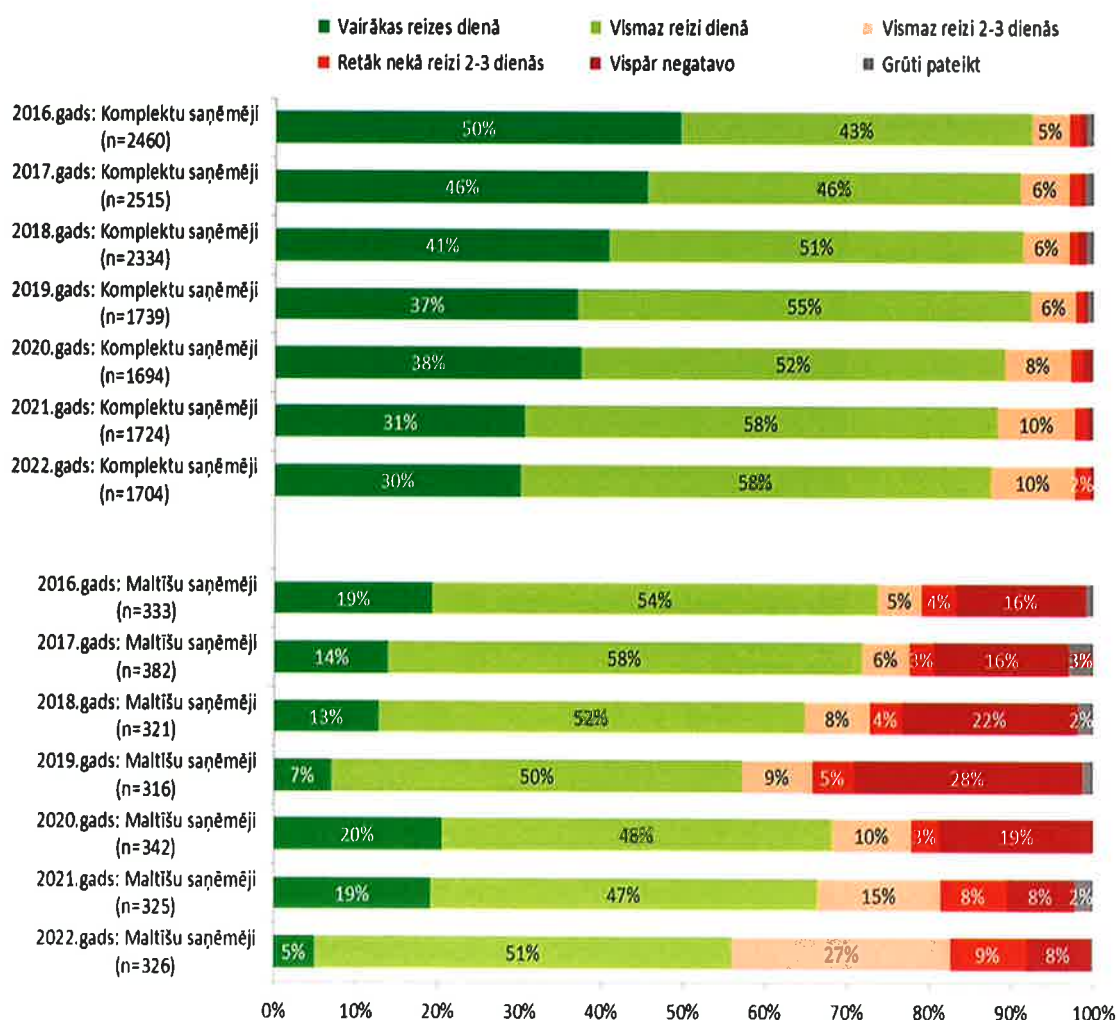
Maltīšu saņēmēju vidū nozīmīgas tendences nav vērojamas, vienīgā, kam varētu būt objektīvs raksturs, ir to personu īpatsvara izmaiņas, kas norāda, ka viņu rīcībā ir radio vai dators. Tomēr šīs izmaiņas drīzāk liecina par tehnoloģiju izmaiņām, nevis par dzīves apstākļu izmaiņām kā tādām.

Kopumā vērojams, ka gadu gaitā noris zināma dzīves apstākļu izlīdzināšanās starp komplektu un maltīšu saņēmējiem. Atbalsta saņēmēju norādītā dzīves apstākļu uzlabošanās galvenokārt skaidrojama ar iepriekš minētajām vecumstruktūras izmaiņām, jo personām lielākā vecumā biežāk īpašumā jau ir savs mājoklis un dzīves laikā sagādāts mājokļa labiekārtojums – līdz ar to ir pieejams ledusskapis, ūdensvads, veļas mašīna, duša vai vanna. Tomēr nereti vienlaikus lielākam skaitam personu zemu ienākumu māsaiņniecībās ienākumu nepietiekamība izdevumiem mājoklim un pārtikai rada papildus nepieciešamību izmantot maltīšu izdales vietas, lai paēstu.

2.3. Atbalsta saņēmēju ēst gatavošanas ieradumi

Komplektu saņēmēji siltu ēdienu gatavo salīdzinoši bieži, lai arī septiņu gadu gaitā novērojams kritums attiecībā uz atbildi „vairākas reizes dienā”, attiecīgi pieaugot to komplektu saņēmēju īpatsvaram, kas gatavo „vismaz reizi dienā” (skat. 4. attēlu).

4. att. Cik bieži atbalsta saņēmēja ģimene gatavo silto ēdienu?

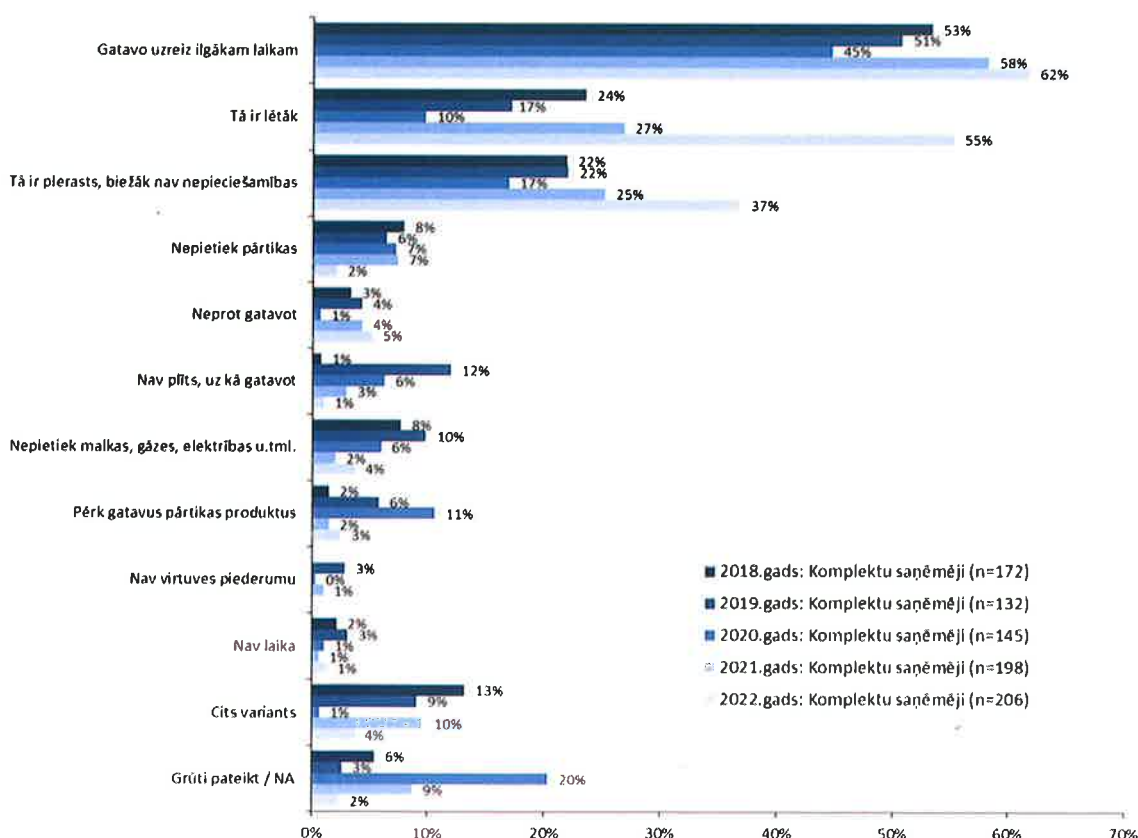
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Šo tendenci var skaidrot ar gados veco un atsevišķi dzīvojošo respondentu īpatsvara pieaugumu, kuriem raksturīgi tas, ka viņi negatavo vairākas reizes dienā (ja starp visiem komplektu saņēmējiem vairākas reizes dienā gatavo 30%, tad starp cilvēkiem, kas dzīvo vieni – 12%, savukārt starp 55 gadus veciem vai vecākiem komplektu saņēmējiem – 14%).

Maltīšu saņēmēju profils 2022. gadā drīzāk turpina tendences, kādas bija novērojamas 2016.-2019. gadā, respektīvi, periodā pirms ārkārtējās situācijas, kad ik gadu samazinājās to personu īpatsvars, kas gatavo vairākas reizes dienā. Tomēr vienlaikus to personu īpatsvars, kas gatavo vismaz reizi 2-3 dienās, ievērojami pieaudzis, bet tādu, kas negatavo vispār, ir relatīvi maz. Šīs izmaiņas skaidrojamas ar iepriekš minēto lielāku dzīvokļos un mājās dzīvojošo personu īpatsvaru maltīšu saņēmēju vidū, kuri saskaroties ar grūtībām mājokļa izdevumu segšanā un pārtikas produktu nodrošinājumā, retāk gatavo paši, bet dodas pēc maltītes uz izdales vietu vai gadījumā, kad maltīšu saņēmējs vienlaikus ir komplektu saņēmējs, izmanto iespēju pašu gatavotās maltītes papildināt ar iespēju saņemt gatavu maltīti un ietaupīt līdzekļus novirzīt citām aktuālām mājsaimniecības prioritātēm.

Citas novērojamās atšķirības starp komplektu un maltīšu saņēmēju ēst gatavošanas ieradumiem ir loģiskas, jo izriet no kritērija, pēc kāda grupas sadalītas – pēc pārtikas komplektiem dodas tie, kas produktus var izmantot maltīšu pagatavošanai, bet pēc maltītēm tie, kas tā vai cita iemesla dēļ negatavo vai gatavo ievērojami retāk (skat. 5.1. un 5.2. attēlu).

5.1. att. Kāpēc ģimene gatavo tik reti vai vispār negatavo? (komplektu saņēmēji)

Avots: respondenti-komplektu saņēmēji un viņu ģimenes locekļi, kas gatavo silto ēdienu retāk, nekā reizi dienā

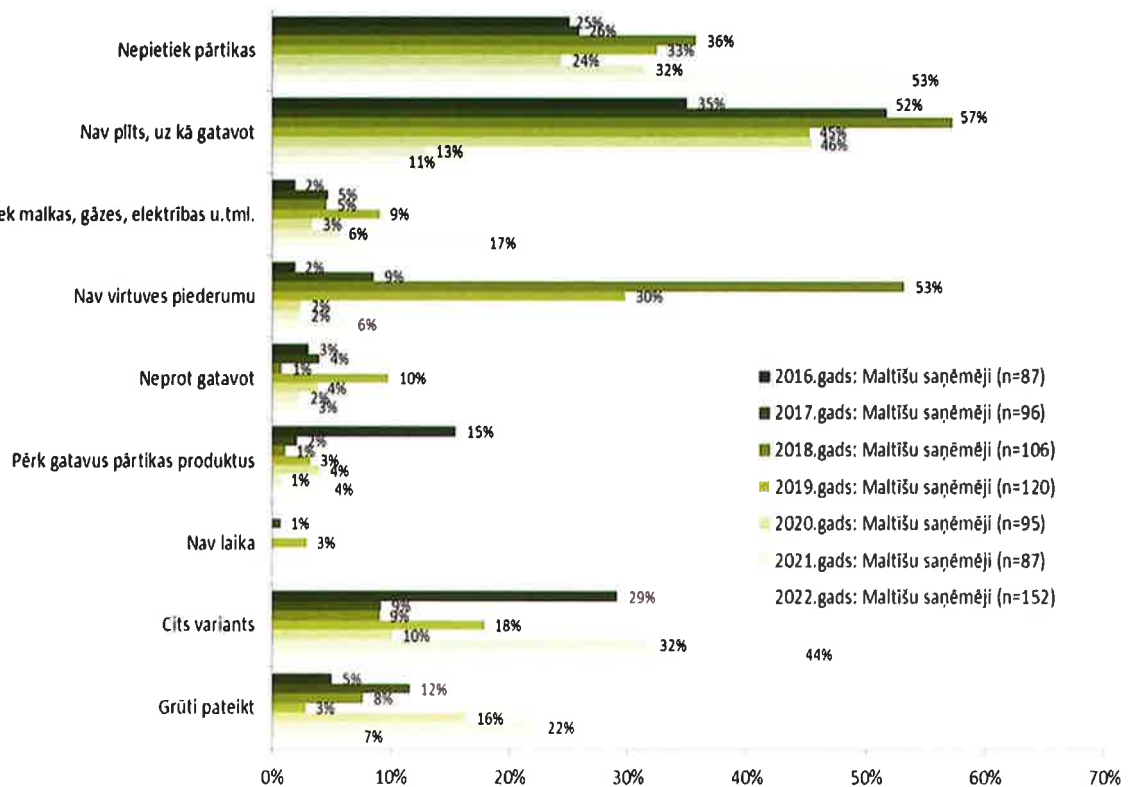
Analizējot iemeslus, kāpēc maltīšu saņēmēji gatavo reti vai negatavo vispār, tad bez jau iepriekš atzīmētās plīts trūkuma mājoklī, viena no nozīmīgākām atbildēm par biežākas negatavošanas iemesliem saistās ar pārtikas trūkumu – uz to 2022. gadā norāda 53% no maltīšu saņēmējiem. Atzīmējams, ka šī tendence iezīmējās arī 2019., 2020. un 2021. gadā, kad uz šo iemeslu norādīja trešā daļa (24%-33%) no maltīšu saņēmējiem.

2022. gadā ievērojami biežāk nekā iepriekš maltīšu saņēmēji snieguši “citas” atbildes. Galvenokārt tās ietver norādes, ka gatavo vairākām dienām un pēc tam uzsilda. Daži saka arī, ka pietiek ar zupas virtuvēs saņemto pārtiku. Apstiprinās 2020. gadā konstatētais, ka maltīšu un komplektu saņēmēju grupas ārkārtējās situācijas apstākļos ir satuvojušās. Arī maltīšu saņēmēju aptaujā daži respondenti, vaicāti, kāpēc viņi gatavo reti vai negatavo vispār, norādījuši, ka saņem gatavu ēdienu, tai skaitā zupas virtuvēs.

Komplektu saņēmēju, īpaši atsevišķi dzīvojošo komplektu saņēmēju, vidū biežākā “cita” varianta atbilde „gatavoju uzreiz ilgākam laikam”, 2022. gadā ir izplatītāka, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Saturiski tuva ir atbilde “tā ir pierasts, biežāk nav nepieciešamības” un ”tā ir lētāk”, kas arī 2022. gadā sniegtas biežāk, nekā iepriekš.

Atbalsta saņēmēji vērsas arī pie citām organizācijām, lai saņemtu palīdzību. Komplektu saņēmēju vidū kā šādas organizācijas pārliecinoši dominē pašvaldību sociālie dienesti (turpmāk – sociālais dienests), turklāt vērojama tendence, ka uz saņemtajiem pabalstiem vai pakalpojumiem norādīts salīdzinoši visbiežāk – 2022. gadā komplektu saņēmēji to atzīmējuši 51% gadījumu, maltīšu saņēmēji 50% gadījumos. (skat. 6. attēlu).

5.2. att. Kāpēc ģimene gatavo tik reti vai vispār negatavo? (maltīšu saņēmēji)

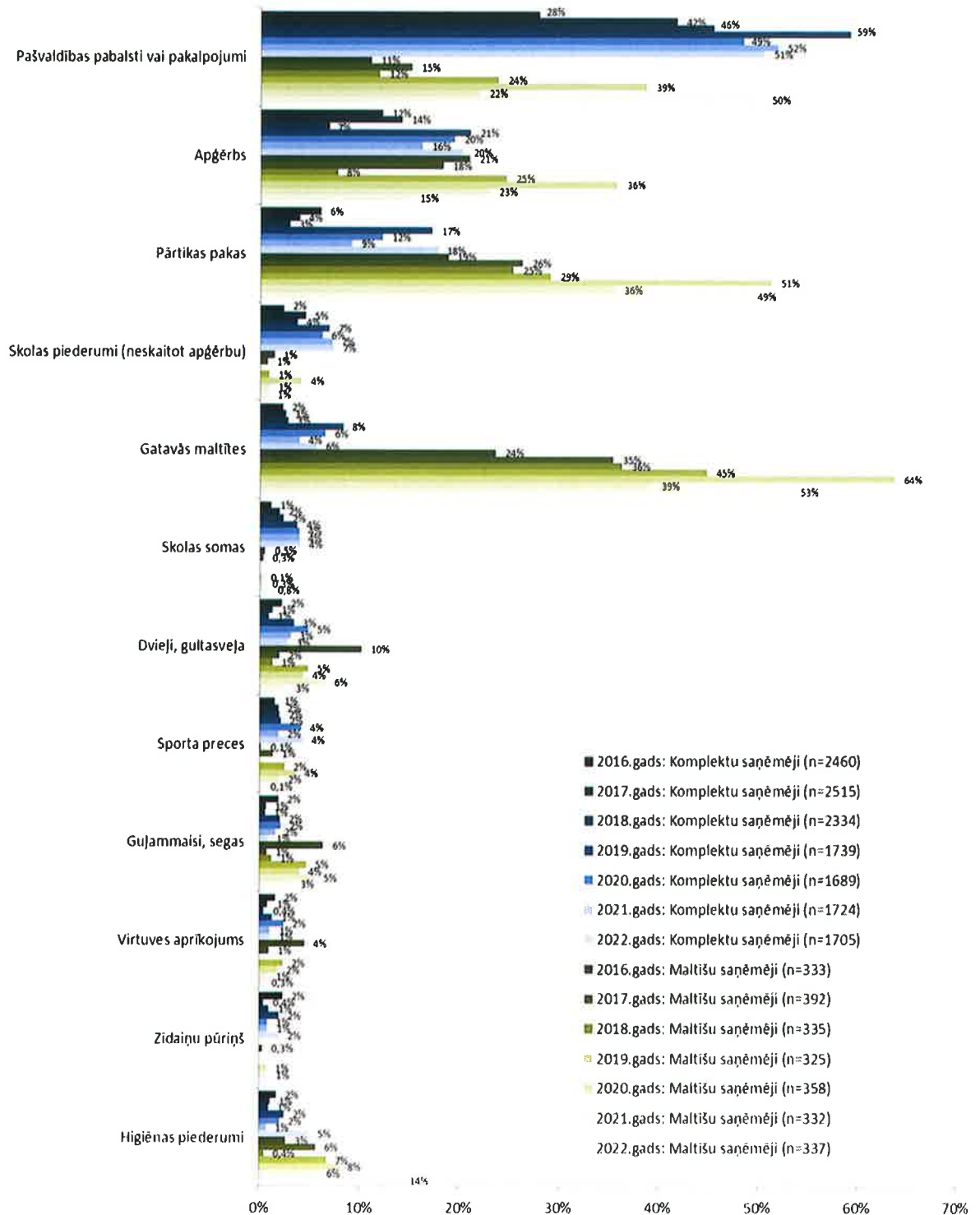
Avots: respondenti - maltīšu saņēmēji un viņu ģimenes locekļi, kas gatavo silto ēdienu retāk, nekā reizi dienā

2.4. Palīdzība no citām organizācijām

Salīdzinot gadu griezumā dažādu palīdzības veidu saņemšanas īpatsvarus, vērojams to svārstīgums, kas skaidrojams ar citu organizāciju (izņemot pašvaldību) sniegtās palīdzības

situatīvo raksturu – atbalsts lielā mērā atkarīgs no konkrēta palīdzības veida pieejamības gan teritoriāli, gan atbalsta noturīgumā (ziedojumi, īslaicīgas akcijas, pilsoniskās sabiedrības atbalsts atbilstoši saņēmēju vajadzībām). Secināms, ka šo citu organizāciju palīdzība daudz mazāk ir mērķtiecīgi plānota, salīdzinot ar EAFVP sniegto atbalstu. Līdz ar to atbalsta saņēmējiem var nākties izmantot tādu palīdzību, kāda konkrētajā brīdī no konkrētā avota ir pieejama.

6. att. Kāda veida palīdzību ģimene saņem no citām organizācijām?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Analizējot 2022. gada aptaujas rezultātus, vērojama komplektu un maltīšu saņēmēju pārklāšanās – 49% no maltīšu saņēmējiem minējuši, ka saņēmuši arī pārtikas komplektus, 14% - ka saņēmuši higiēnas un saimniecības komplektus. Atzīmējams, ka pārtikas komplektus 2022. gadā līdzīgi kā 2021. gadā ārkārtējās situācijas apstākļos izsniedza virkne dažādu nevalstisko organizāciju (piemēram, Pārtikas banka) un daudzas pašvaldības institūcijas, tostarp ēdināšanas vietas un skolas, tomēr atzīmētais atbalsta apjomi ir palielinājušies, jo arī citi palīdzības sniedzēji raugās uz objektīvām vajadzībām, un, ja pārtikas cenas ievērojami pieaug, palīdz ar pārtiku. Tā kā publiski nav sniegta informācija par citām organizācijām, kas organizētu higiēnas preču izdali, secināms, ka maltīšu saņēmēji aptaujā atzīmē citā izdales vietā no citas PO saņemtos higiēnas un saimniecības komplektus.

Ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus un atbalsta saņemšanas nosacījumus, kas vienlaikus dod iespēju saņemt gan pārtikas, gan higiēnas un saimniecības komplektus, secināms, ka higiēnas un saimniecības komplektu saņēmēju īpatsvars maltīšu saņēmēju vidū visprecīzāk norāda uz pārklāšanās pakāpi starp atbalsta saņēmējiem. Izrietoši atzīmējams, ka 2022. gadā ne mazāk kā 14% maltīšu saņēmēju ir arī pārtikas komplektu saņēmēji.

Vērojama kopējā tendence, ka atbalsta saņēmēji 2022. gadā atzīmē, ka palīdzībā no citām organizācijām saņēmuši apģērbu. Šādu palīdzības veidu 2022. gadā izmantojuši 20% komplektu saņēmēju un 15% maltīšu saņēmēju. Tas skaidrojams ar bieži vien vienu PO - nevalstiskajā vai reliģiskajā organizācijā ir iespēja saņemt komplektu vai maltīti un organizācijas pašas sarūpēto vai iedzīvotāju saziņotā apģērbu un citas sadzīvē noderīgas lietas (segas, gultasveļu, virtuves piederumus).

3. Atbalsta saņemšanas iespējas

3.1. Informācija par atbalsta iespējām

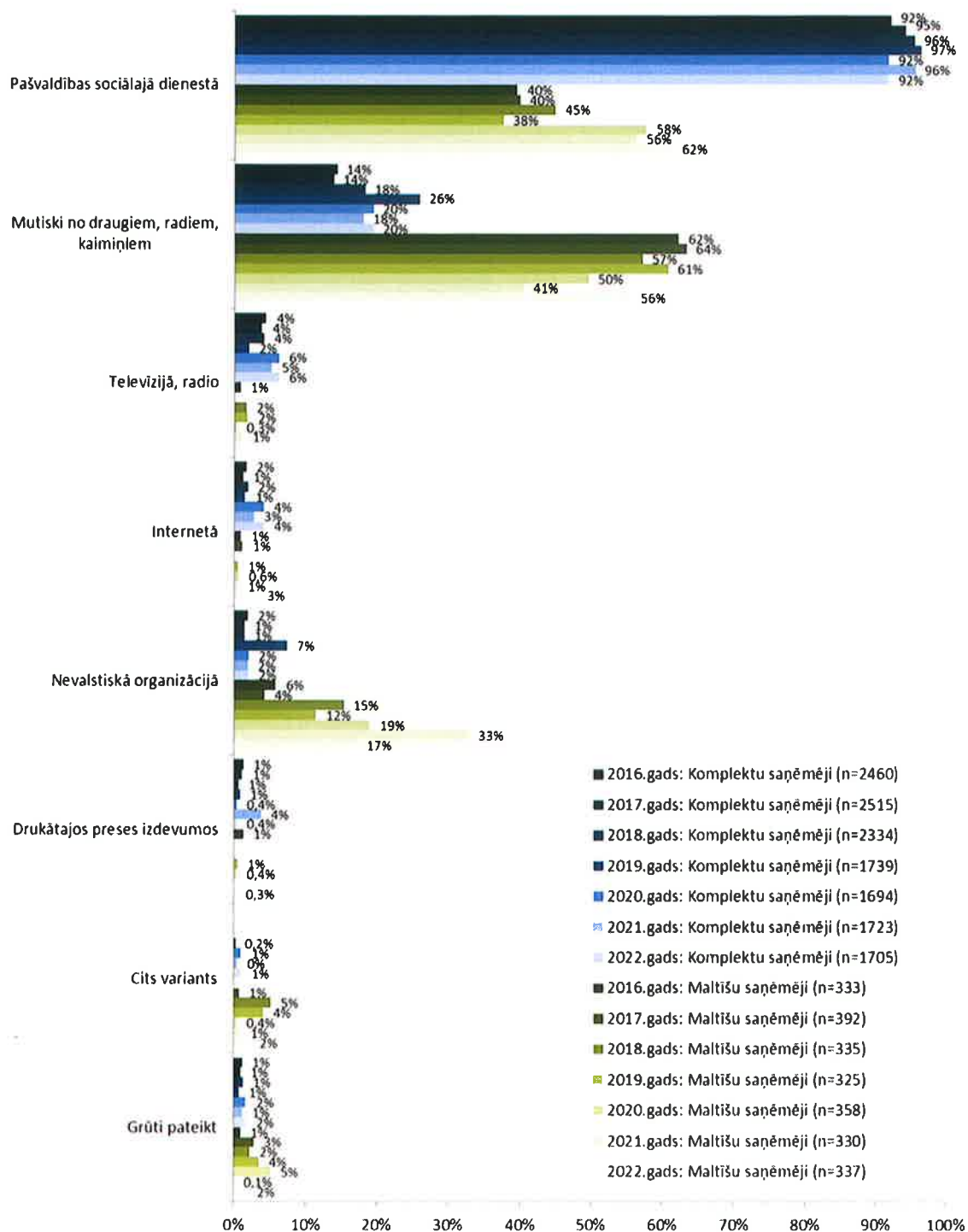
Pārlicinoši izplatītākais kanāls informācijas nodošanai par atbalsta iespējām ir caur sociālajiem dienestiem – uz to norāda 92% komplektu saņēmēju, kā arī 62% maltīšu saņēmēju (skat. 7. attēlu). Turklāt šo kanālu respondenti katru gadu norāda visbiežāk. Tas var būt saistīts arī ar pašvaldības palīdzības kā tādas biežāku izmantošanu (skat. 6. attēlu), kuras saņemšanas gaitā var būt pieejama arī informācija par EAFVP sniegto atbalstu, kā arī izmaiņām mērķgrupas sociāli demogrāfiskajā struktūrā.

Tendence tiešā veidā izriet no nosacījumiem, kas izvirzīti komplektu saņēmējiem – sociālie dienesti izsniedz izziņas par trūcīgas, maznodrošinātas mājsaimniecības statusu vai krīzes situāciju personai vienlaikus nodrošinot arī informāciju par atbalsta iespējām. Turklāt jāņem vērā, ka daļā pašvaldību tieši sociālie dienesti nodrošina komplektu izdali.

Maltīšu saņēmēji informāciju par atbalsta saņemšanas iespējām līdz šim biežāk (2019. gadā - 61% gadījumos) uzzināja, izmantojot neformālus kanālus – draugus, radniekus kaimiņus, un vidēji tikai katrs trešajam respondentam (2019. gadā - 38% gadījumos) informāciju sniedza sociālais dienests. Tomēr pēdējos trīs gados kā izplatītākais informācijas nodošanas kanāls arī maltīšu saņēmēju vidū nosaukts sociālais dienests (56% - 62% gadījumos), kas vēlreiz parāda abu mērķgrupu pārklāšanos aptaujas gadā.

Pēdējos gados ievērojami biežāk maltīšu saņēmēji – pieaugošā apmērā, t.i. no 15% līdz 33% gadījumos - sniedz atbildi, ka informācija saņemta nevalstiskajā vai reliģiskajā organizācijā.

7. att. Kur uzzināja par atbalsta saņemšanas iespējām?

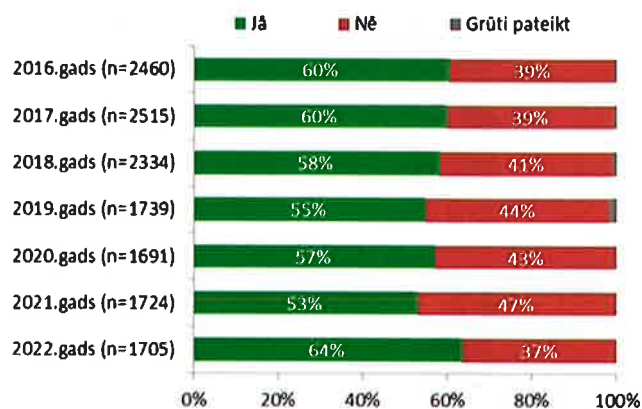
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņems atbalsts

Drukāto presi un internetu kā informācijas iegūšanas vieta norāda tikai atsevišķos (0,4% līdz 1%) gadījumos, lai arī, kā redzams 8. attēlā, gandrīz konstanti katru gadu aptuveni vairāk nekā puse (2022. gadā 64% gadījumu) komplektu saņēmēju atzīst, ka ģimenē ir vismaz kāds, kam tas ir pieejams un kas ar to prot rīkoties. Interneta pieejamība un prasme

ar to rīkoties nenozīmē, ka tas tiks izmantots tāda rakstura informācijas meklēšanai, kas saistīta ar sociālo palīdzību – cilvēkiem visdrīzāk nav nepieciešama vispārīga informācija par izdales punktiem Latvijā, bet gan daudz konkrētāka par palīdzības saņemšanas iespējām tieši savā dzīvesvietā.

Ņemot vērā to personu augsto īpatsvaru, kas norāda uz sociālajiem dienestiem kā informācijas avotu, diez vai plaši nepieciešams nodrošināt vēl papildus informēšanu par palīdzības saņemšanas iespējām. Šī informācijas avota izmantošana līdz ar palīdzības pieejamības nodrošināšanu arī maznodrošinātām personām tikai pieaugusi – tātad skaidrs, ka potenciālie klienti par savām tiesībām tiek informēti. Šo pārlicību stiprina arī maltīšu saņēmēju atzīmētais ievērojami augstākais informācijas saņemšanas līmenis.

8. att. Vai kādam no ģimenes ir pieejams internets un prasme ar to rīkoties?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemti, komplekti

Ja informācijas nav sasniegusi kādu personu, kurai tā nepieciešama, tad tie visdrīzāk ir cilvēki, kuri ieguvuši trūcīgas vai maznodrošinātas personas statusu pirmoreiz vai nonākuši krīzes situācijā. Arī šādā gadījumā internets kā informācijas avots tik un tā nebūs optimāls, jo paredz mērķtiecīgu informācijas meklēšanu, kamēr konkrētajās situācijās nepieciešams, kāds, kurš aktīvi informē.

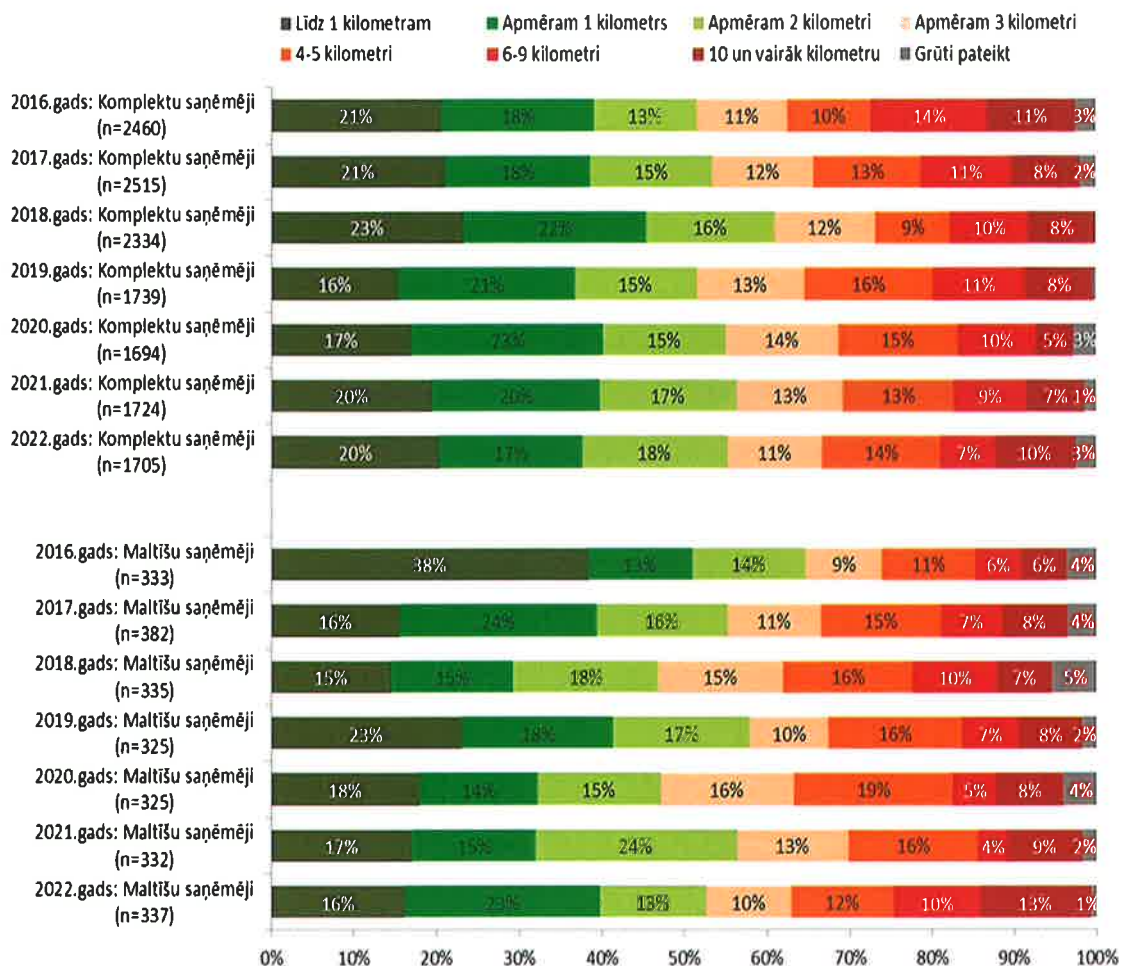
3.2. Nokļūšana līdz atbalsta saņemšanas vietai

Komplektu saņemšanas vietu atzīstamu pieejamību raksturo attālums līdz tā saņemšanas vietai (skat. 9. attēlu), Secināms, ka saglabājas patstāvīga tendence, proti, vidēji 2022. gadā atbalsta saņēmējiem nākas mērot 3,6 kilometru, attāluma izmaiņām pa gadiem mainoties dažu simtu metru ietvarā, ko varētu skaidrot ar attāluma nosaukšanas precizitāti.

Nosauktie attālumi praksē ir ļoti dažādi – 20% gadījumu attālums ir mazāks par kilometru, 17% gadījumu – ap kilometru, tomēr ir arī otra galējība – 17% dzīvo tālāk par 6 kilometriem no komplektu izdales vietām.

Konstatējams, ka 2022. gadā tāpat kā iepriekšējos gados vismazākos attālumus min komplektu saņēmēji - nelielo pilsētu iedzīvotāji un pagastu centros dzīvojošie, kas kopumā ir loģiski, jo gan dzīvesvieta, gan izdales punkts atrodas pilsētas vai pagasta centra robežās. Taču tāpat raksturīgi, ka lauku iedzīvotāji kopumā min mazākus attālumus, salīdzinot ar Rīgas un citu lielāko republikas pilsētu iedzīvotājiem.

9. att. Attālums līdz atbalsta saņemšanas vietai

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Maltīšu saņēmēju nosauktais vidējais attālums pēdējo gadu laikā arī ir visai stabils – no 3,0 līdz 3,7 kilometri.

Komplektu un maltīšu saņēmēji tādējādi kopumā nosaukuši visai līdzīgus attālumus, tomēr tā visdrīzāk ir sagādīšanās – komplektu izdales vietas pieejamas visā Latvijā, kamēr maltīšu izdales vietas – atsevišķās apdzīvotās vietās, turklāt absolūtajā vairumā gadījumu tās ir pilsētas

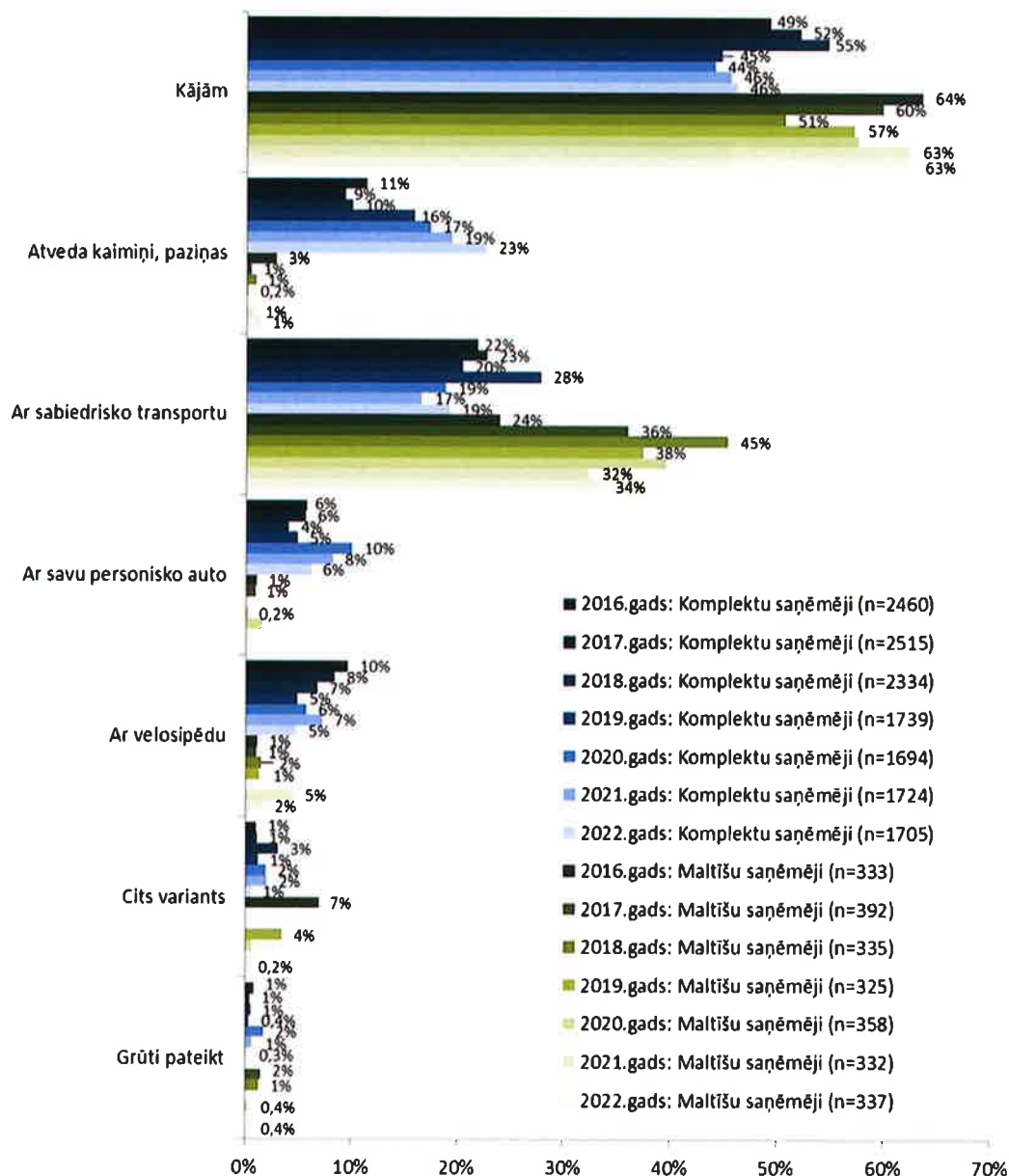
Atbalsta pieejamību raksturo arī veids kā atbalsta saņēmējs nokļuva līdz atbalsta saņemšanas vietai. 2022. gadā līdzīgi kā iepriekš uz komplektu un maltīšu izdales vietām to apmeklētāji visbiežāk (46% un 63% gadījumu) dodas kājām.

Savukārt tie, kas saņēmuši maltītes, nereti (2022. gadā- 34% gadījumos) līdz to izdales vietai nokļuvuši ar sabiedrisko transportu, kas skaidrojams ar tā pieejamību maltīšu izdales vietu tuvumā, kā arī ar gados vecāku maltīšu saņēmēju īpatsvara pieaugumu, kamēr komplektu saņēmējus kāds atvedis, viņi atbraukuši ar velosipēdu vai savu auto (skat. 10. attēlu). Šīs atšķirības no vienas puses raksturo vidi, kurā pārvietošanās notiek (maltīšu saņēmējiem tā biežāk ir pilsētvide ar regulāru sabiedrisko transportu), no otras – personu labklājības līmeni (komplektu saņēmējiem biežāk ir pieejami transporta līdzekļi).

Tomēr pēdējos divos gados ir konstatējama tendence, ka retāk ir nosaukts sabiedriskais transports, bet biežāk – pārvietošanās kājām. Tā kā šo tendencei nepavada vidējo nosaukto

attālumu samazinājums, bet pavada pakalpojumu saņēmēju vidējā vecuma pieaugums, visdrīzāk šī tendence liecina par retāku pārvietošanos sabiedriskajā transportā ārkārtējās situācijās apstākļos.

10. att. Kā nokļuva līdz atbalsta saņemšanas vietai?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

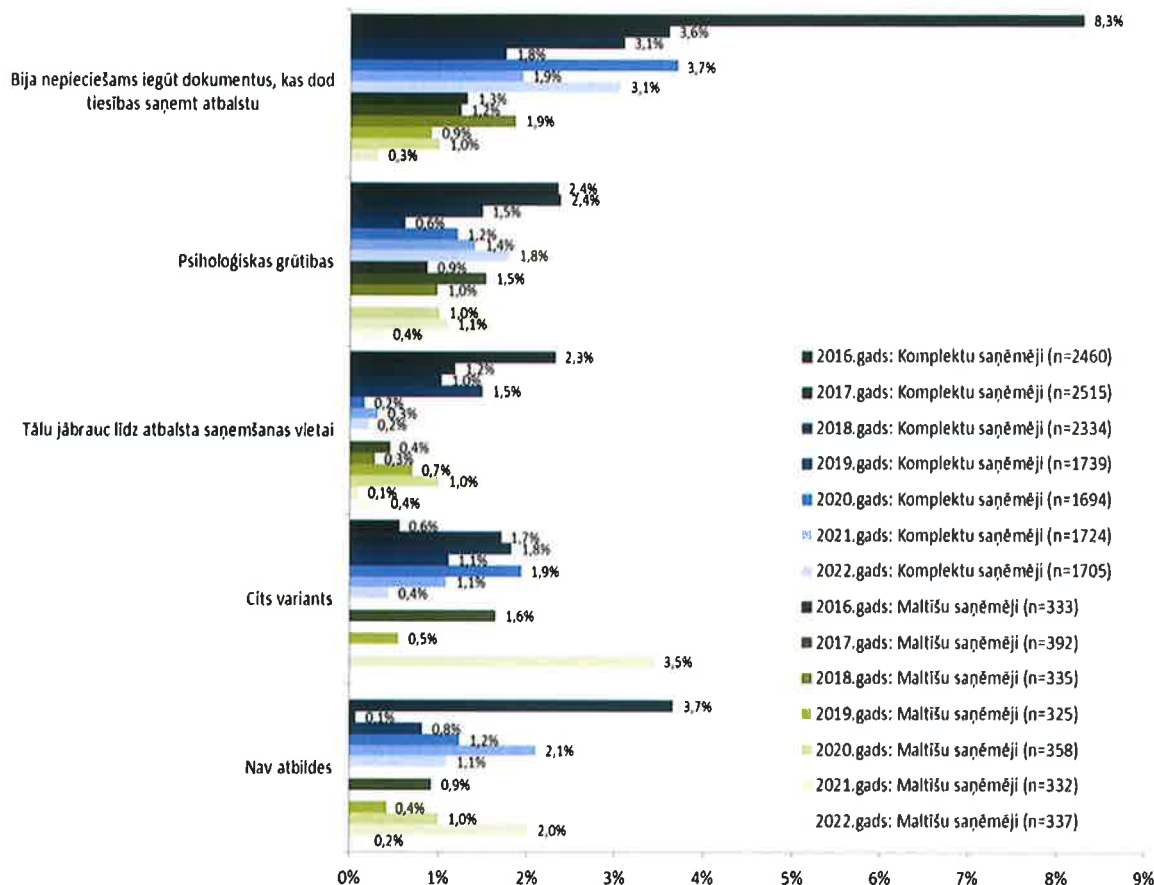
Secināms, ka kopumā atbalsta saņēmēji ļoti reti (0,2% līdz 0,4% gadījumos) norāda uz to, ka viņiem grūtības sagādātu nokļūšana līdz palīdzības saņemšanas vietai (skat. 12. attēlu). Protams, nedrīkst šajā kontekstā ignorēt arī faktu, ka atbildes saņemtas no cilvēkiem atbalsta izdales vietās – respektīvi, no tiem, kas spējuši tur nokļūt.

3.3. Iespējamās grūtības

Absolūtais vairums atbalsta saņēmēju uz jautājumu par to, vai saskārušie ar kādām grūtībām atbalsta saņemšanas procesā, nepārprotami atbild ar “nē” – tā atbildējuši 99% no maltīšu saņēmējiem un 94% no komplektu saņēmējiem.

Atšķirības starp abām respondentu grupām saistāmas ar to, ka komplektu saņemšanai ir nepieciešama sociālā dienesta izsniegta izziņa, kamēr maltīšu saņemšanai nav. Tiem, kas uz grūtībām norādīja, tika lūgts precizēt, kādas tās bijušas – rezultāti atspoguļoti 11. attēlā.

11. att. Ar kādām grūtībām saskārās atbalsta saņemšanā?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemts atbalsts

Kaut arī atsevišķi komplektu saņēmēji, kas minējuši grūtības, ar kurām tie saskārušies, norādīja uz izziņas nepieciešamību (3,1% gadījumos), tomēr secināms, ka konstatētajam biežāk ir gadījuma raksturs un vērojama tendence - to personu īpatsvara samazināšanās komplektu saņēmēju vidū, kas norādījuši uz dokumentu saņemšanu kā problēmu. Visticamāk šī problēma kļuvusi neaktuāla ārkārtējās situācijas laikā, jo izveidojusies skaidra procedūra attālinātas pieejas nodrošināšanai, kas ir saprotama visām iesaistītajām pusēm. Secināms, ka respondentu viedokli ietekmē arī atbalsta saņemšanai nepieciešamā mājāsaimniecības statusa pārskatīšana ārkārtējās situācijas laikā, balstoties uz sociālo dienestu rīcībā esošu informāciju, nepieprasot jaunu dokumentu iesniegšanu.

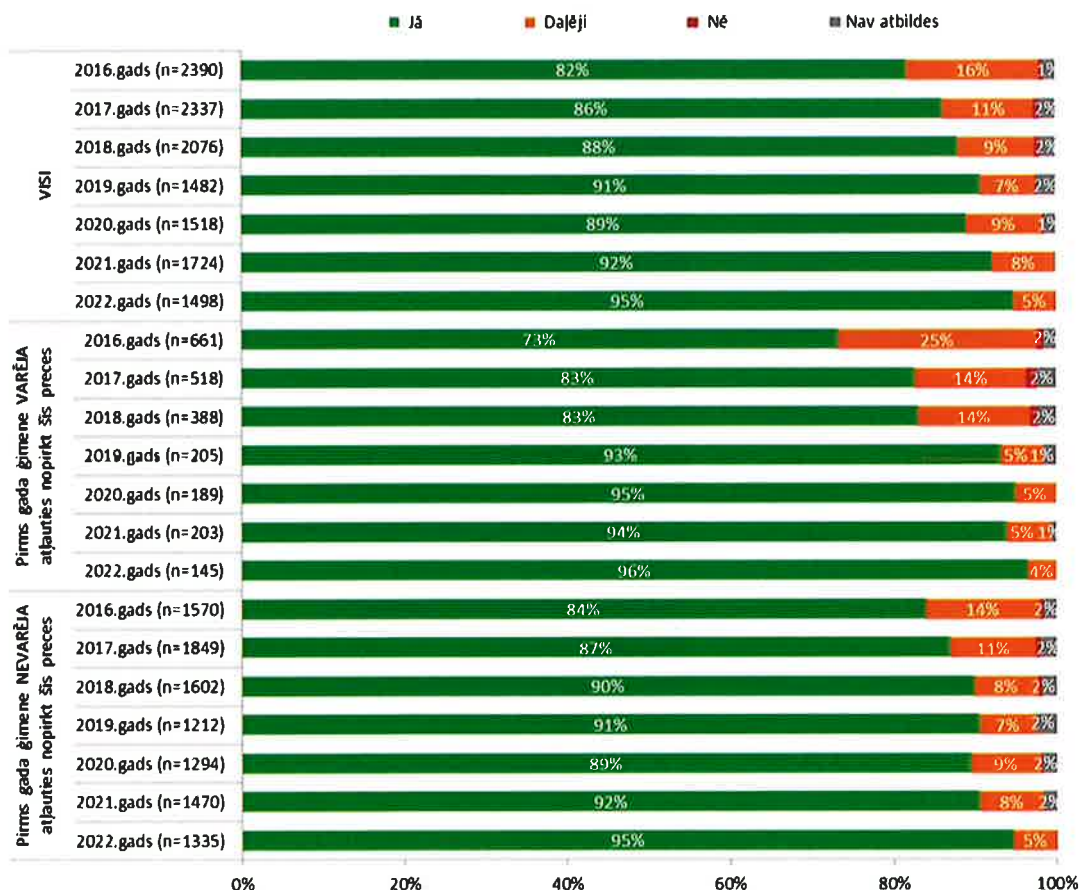
Komplektu saņēmēju nosaukto "cita varianta" problēmu vidū tipiskākās arī bija saistītas ar birokrātiskajām procedūrām (piemēram, "bija jāskaidrojas ilgi par naudām", "statusu nedod man, tāpēc ka man ir zeme 0,5 h par daudz", "problēma dabūt čekku no malkas piegādātājiem") un nereti ar komunikāciju vai komplektu nogādāšanu dzīvesvietā saistītās (piemēram, "ilgi jāgaida", grūti sazvanīt", "grūti panest", "dārgi sanāk maksāt par atvešanu"). Tomēr kopumā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, šādu atbilžu sniegšana konstatēta retāk.

Maltīšu saņēmēji 2022. gadā nekādas anketā neminētas grūtības, kas saistītas ar atbalsta saņemšanu nenosauca.

4. Atbalsta efektivitātes pašvērtējums

Komplektu saņēmējiem tika vaicāts pašvērtējums atbalsta komplekta ietekmei uz viņu ģimenes situāciju – respektīvi, vai komplektu saņemšana situāciju ir ietekmējusi.

12. att. Vai atbalsta komplektu saņemšana ietekmēja ģimenes situāciju?

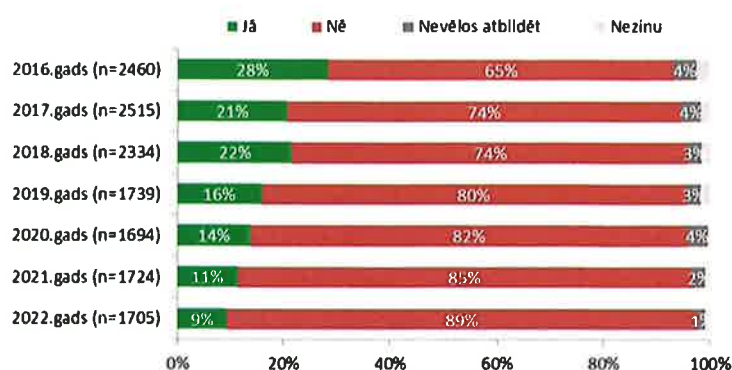
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemti atbalsta komplekti

Kā redzam 12. attēlā, absolūtais vairums komplektu saņēmēju (jeb 95%) atbildējuši, ka tas situāciju ir ietekmējis, daļēju ietekmi papildus atzīmējuši 5% respondentu, bet atbilde “nē” nav sniegta vispār.

Visciešākā saikne atbildēm uz šo jautājumu tika konstatēta ar atbildēm uz jautājumu, kas atsevišķi atspoguļots 13. attēlā - vai pirms gada ģimene varēja atļauties nopirkt tās preces/produktus, ko nupat saņēma.

Vērojams, ka atbilžu sadalījums uz jautājumu par iespējām nopirkt atbalsta ietvaros saņemtās preces un produktus, septiņu gadu laikā samazinājies no 28% uz 9% gadījumu, iespējami, ka tas skaidrojams ar mērķgrupas izmaiņām un to, ka mājsaimniecības, kuras saņem atbalstu identificētas arvien precīzāk. Turklāt varam pieņemt, ka runa ir par iespēju vairāk iegādāties ko citu, jo kompensēta tiek daļa izdevumu. Tāpat, runājot par 2022. gada izmaiņām, atzīmējams, ka daļai respondentu ienākumu līmenis gan ārkārtējās situācijas laikā, gan pieaugot preču un energoresursu cenām, pazeminājās visnotaļ strauji, un viņiem bija nepieciešama palīdzība, lai iegūtu to, ko iepriekš varēja nopirkt paši.

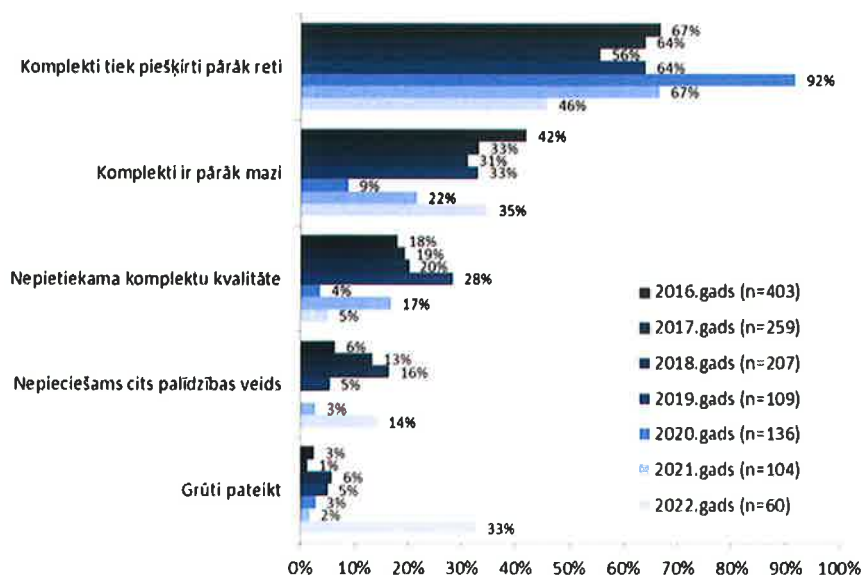
13.att. Vai pirms gada ģimene varēja atļauties nopirkt tās preces/produktus, ko nupat saņēma?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, par kuriem saņemti atbalsta komplekti

Respondentu atbildēs, kas norādīja, ka komplektu saņemšana ģimenes situāciju ietekmēja tikai daļēji (skat. 14. attēlu), dominējošais viedoklis, ka komplekti tiek piešķirti pārāk reti, ievērojami samazinājies (2022.gadā – 46%, 2021. gadā – 67%, 2020. gadā – 92% gadījumos). Savukārt neapmierinātību ar komplektu lielumu respondenti paiduši biežāk nekā 2017.-2021. gadā, vienlaikus salīdzinot ar 2021.gadu no 17% uz 5% gadījumu samazinājies viedoklis, ka nepietiekama produktu kvalitāte un no 3% uz 14% palielinājies viedoklis, ka nepieciešams cits palīdzības veids. Ņemot vērā, ka būtiski samazinājies respondentu skaits, kas teikuši, ka palīdzība ģimenes situāciju nav ietekmējusi vai ir ietekmējusi daļēji, arī viņu sniegtās atbildes par iemesliem arvien vairāk ir ar gadījuma raksturu.

14. att. Kāpēc komplektu saņemšana neietekmēja jūsu ģimenes situāciju vai ietekmēja tikai daļēji?

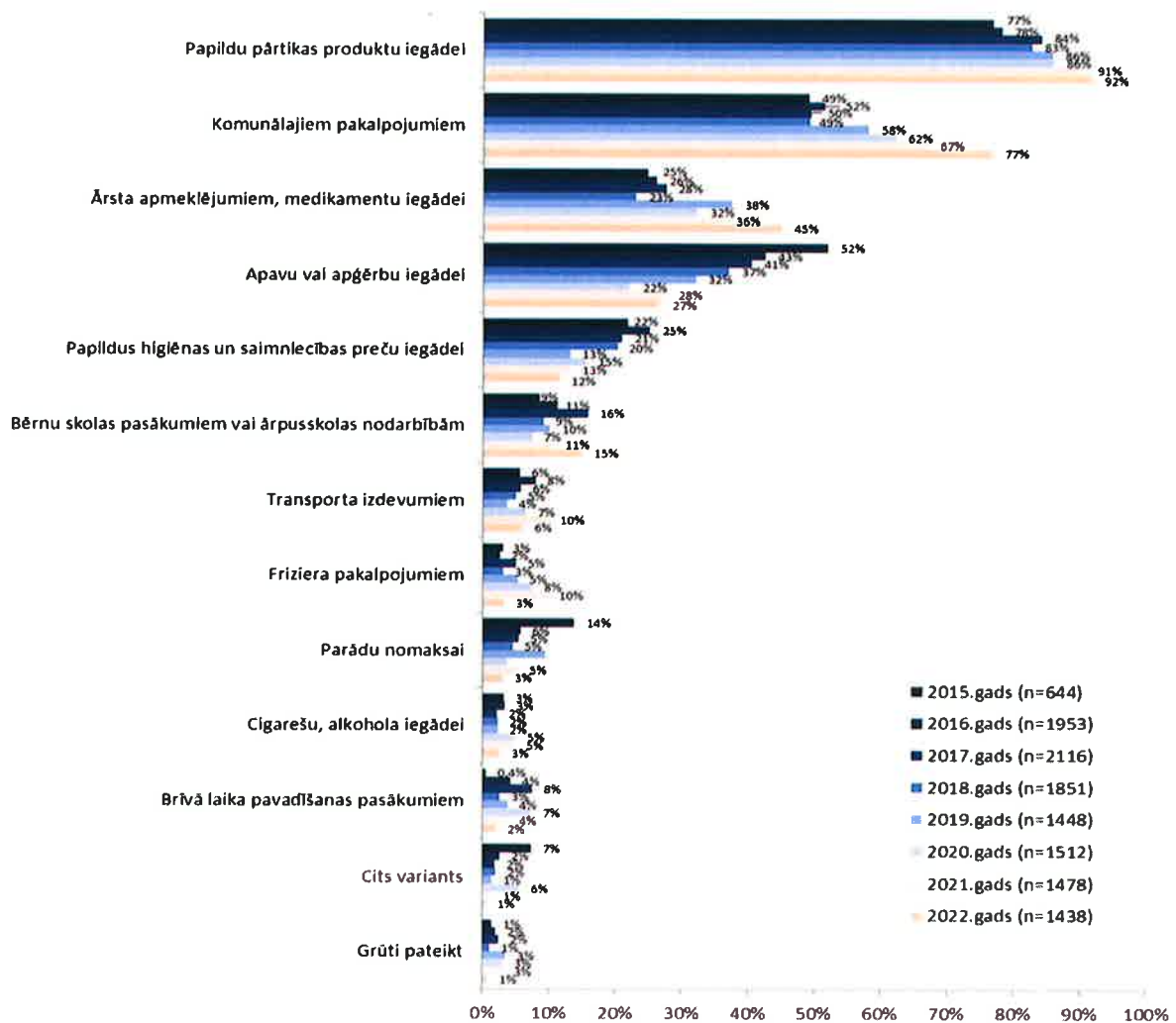
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas norādījuši, ka komplektu saņemšana ģimenes situāciju ietekmējusi daļēji vai nav ietekmējusi vispār

Tiem, kas norādīja, ka komplektu saņemšana ietekmējusi viņu ģimenes situāciju, 2022. gadā papildus tika vaicāts, kādām vajadzībām viņi galvenokārt tērēja ietaupīto naudu.

Dominējošas atbildes šajā jautājumā (skat. 15. attēlu), pie tam pieaugošā apjomā (līdz 11 procentpunktiem salīdzinot ar 2021. gadu) attiecas uz pārtiku, komunālajiem maksājumiem, medicīnas precēm un pakalpojumiem. Šāda izvēle ir tipiska pensijas vecuma respondentu izdevumu struktūrai, tomēr 2022. gadā konstatējams arī pieaugums (līdz 15% gadījumiem) atbildei “bērnu skolas pasākumiem un ārpuskolas nodarbībām”, kas skaidrojams ar palīdzības saņēmēju mērķauditorijas izmaiņām.

Savukārt, samazinoša tendence vērojama tēriņiem brīvā laika pavadīšanai un friziera pakalpojumiem, kas saistīta gan ar pulcēšanās ierobežojumiem ārkārtējās situācijas laikā, gan ar respondentu reakciju uz objektīvo dzīves dārdzības pieaugumu, norādot nozīmīgākās izdevumu kategorijas, kuriem atlicinājuši līdzekļus.

15. att. Kādām vajadzībām galvenokārt tērēja ietaupīto naudu?

Avots: 2016.-2022.: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas norādījuši, ka komplektu saņemšana ietekmējusi viņu ģimenes situāciju; 2015.: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas norādījuši uz ietaupījumiem atbalsta saņemšanas rezultātā

Vērtējot ietaupīto līdzekļu tēriņus ilgākā dinamikā, redzams, ka lielākais pieaugums īpatsvarā ir pārtikas iegādei (no 77% 2015. gadā uz 92% 2022. gadā). Pieauguši tēriņi arī komunālo pakalpojumu apmaksai (no 49% 2015. gadā uz 72% 2022. gadā), veselības aprūpei (no 25% 2015. gadā uz 45% 2022. gadā), salīdzinoši stabili tēriņi bērnu skolas pasākumiem vai ārpuskolas nodarbībām ikgadēji ap 10% līdz 15% robežās.

Samazinājums īpatsvarā ir novērojams apģērba un apavu iegādei (no 52% 2015. gadā uz 27% 2022. gadā) un papildus higiēnas un saimniecības preču iegādei (no 22% 2015. gadā uz 12% 2022. gadā).

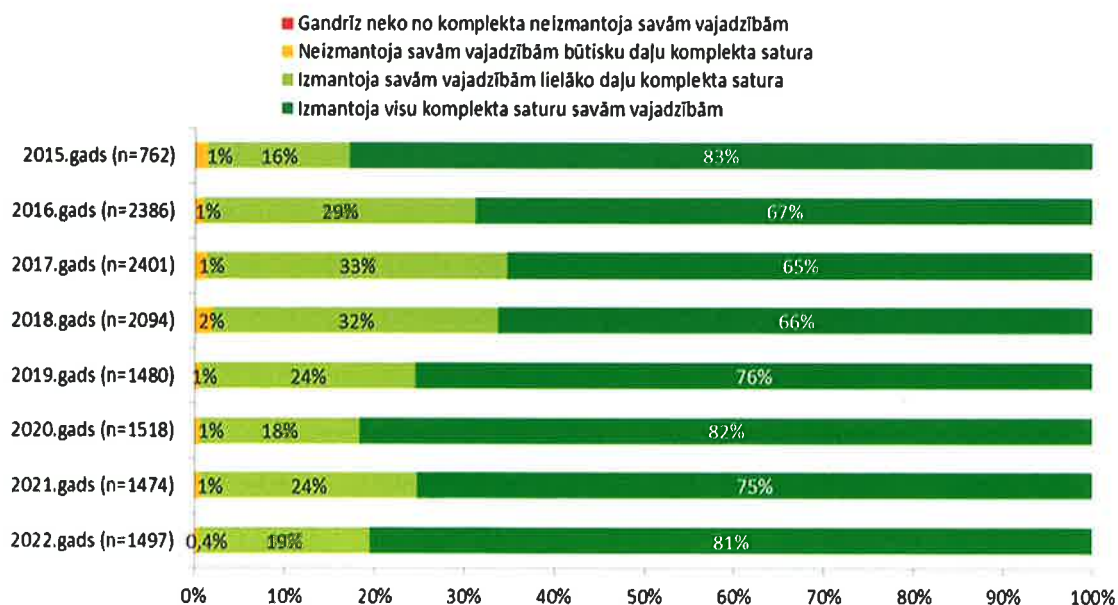
Kopumā var runāt par ietekmi, kaut arī nelielu, mērķa grupas materiālās situācijas uzlabošanā ne tikai tāpēc, ka parādījusies iespēja papildus iegādāties pārtiku, bet arī vienlaikus pieaudzis dažādu, individuālu, ar ģimenes sociāli demogrāfisko profilu saistītu tēriņu īpatsvars (piemēram, ģimenēm ar bērniem ietaupījums tērēts bērnu skolas pasākumiem vai ārpuskolas nodarbībām; pieaugušām personām apavu un apģērba iegādei un komunālajiem pakalpojumiem, senioriem un personām ar invaliditāti ārsta apmeklējumam un medikamentu iegādei).

5. Pārtikas atbalsts

5.1. Pārtikas komplektu izmantošana

Absolūtajā vairumā gadījumu (99,6%) komplekta saturu tā saņēmēji izmantoja savām vajadzībām pilnībā (81%) vai lielāko daļu (19%), skatīt 16. attēlu. Redzams, ka saglabājas iepriekš novērotā pozitīvā tendence par pārtikas komplekta satura un apjoma atbilstību komplektu saņēmēju vajadzībām. Tādu, kas norādītu, ka nav izmantojuši savām vajadzībām būtisku daļu komplekta satura, ir ļoti maz – 0.4%, bet tādu, kas norāda, ka gandrīz nekas nav izmantots savām vajadzībām nav vispār. Līdz ar to arī 2022. gadā vērojama augsta pārtikas komplektu izmantošanas lietderība, un kopumā pārtikas komplekti tiek izmantoti tā, kā atbalsta sniedzēji to iecerējuši.

16. att. Pārtikas komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

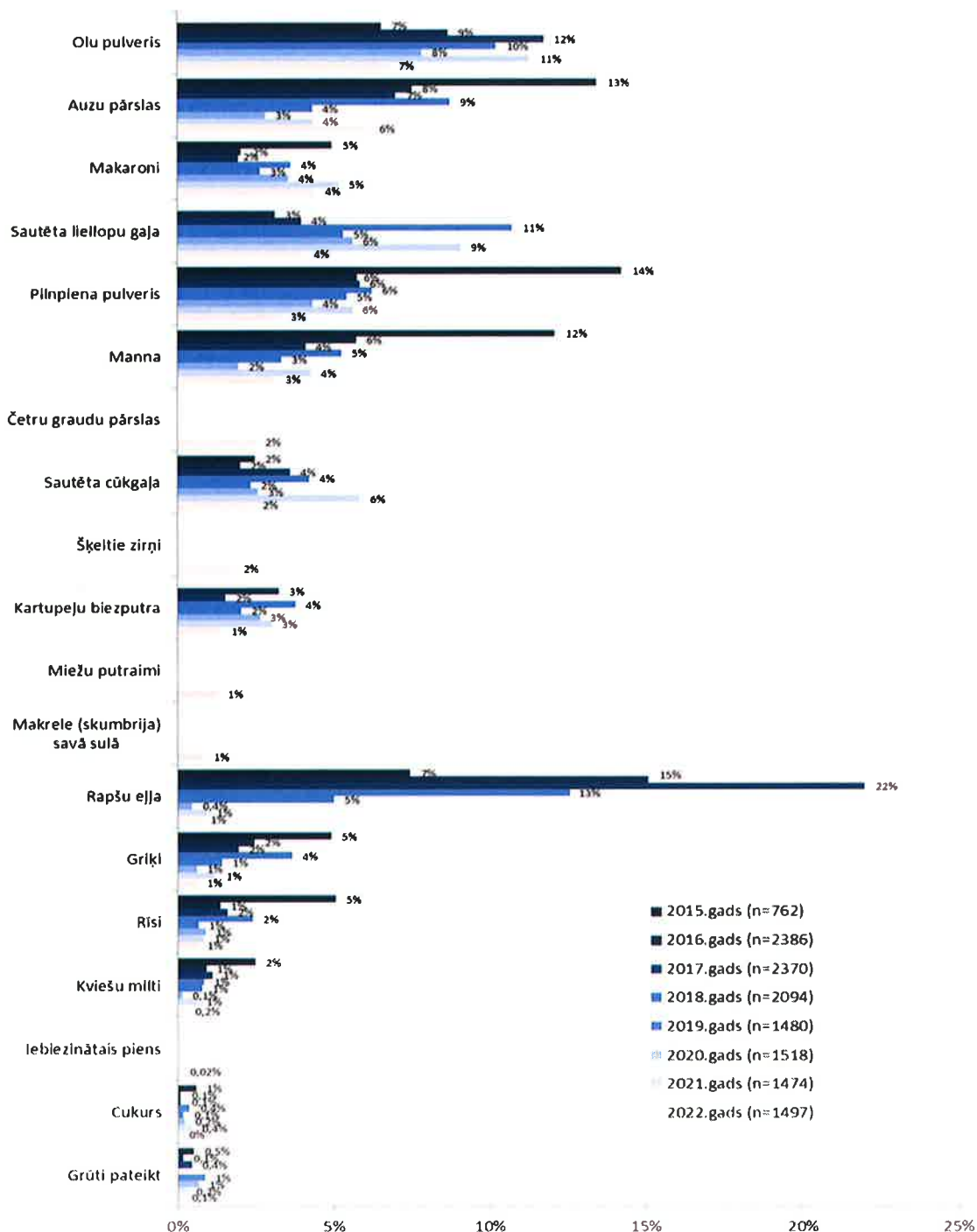
Aplūkojot respondentu vērtējuma dinamiku par komplektā esošu un savām vajadzībām pilnībā neizmantotiem produktiem (skat. 17. attēlu), iezīmējas tendences:

- pulverveida produktu (olas, piena) un gaļas konservu pilnībā neizmantošana savām vajadzībām 6% līdz 14% gadījumos, kas liecina par respondentu atšķirīgiem uzskatiem par pārtikas produktiem, ēst gatavošanas prasmēm un ēšanas paradumiem.

Atzīmējams, ka 2022. gadā šo produktu neizmantošana samazinājusies par 3 līdz 5 procentpunktiem;

- neizmantoto graudaugu un cieti saturošo produktu (samazināšanās vai palielināšanās) no 1% līdz 2% gadījumu, kas lielā mērā saistīta ar mājsaimniecības sastāvu un ēšanas paradumiem;
- 2022. gadā par pilnībā savām vajadzībām izmantotiem produktiem uzskatāmi kviešu milti, griķi, rīsi, eļļa, cukurs, kartupeļu biežputra, miežu putraini, zivju konservi, iebiezinātais piens (neizmantoti tikai no 0,4% līdz 1% gadījumos).

17. att. Kuri produkti no pārtikas komplekta netika izmantoti savām vajadzībām?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

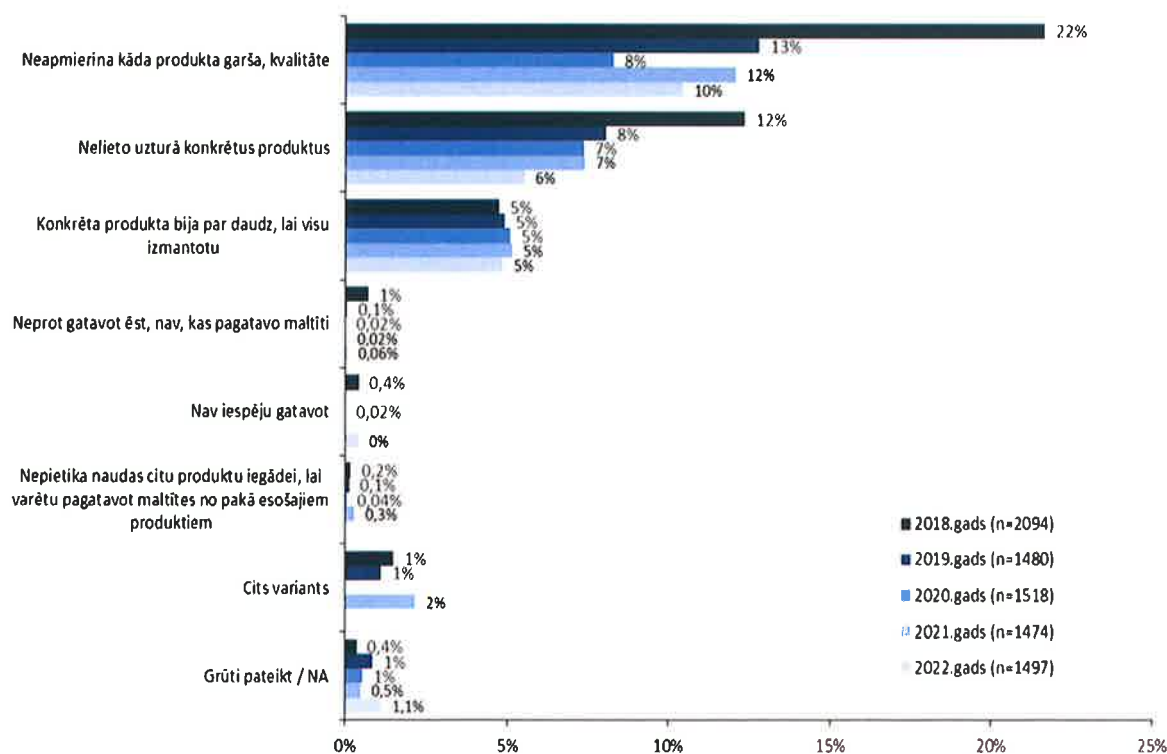
Analizējot būtiskākos respondentu minētos iemeslus (skat. 18. attēlu) kāpēc produkti nav izmantoti redzams, ka arī 2022. gadā dominē trīs anketā piedāvātie atbilžu varianti – iebildumi pret garšu vai kvalitāti, tas, ka netiek lietoti uzturā konkrēti produkti, kā arī tas, ka konkrētā produkta bijis par daudz.

Atbilde, ka neapmierina garša vai kvalitāte, visciešāk korelē ar olu pulveri un sautētu liellopu gaļu, mazākā mērā ar piena pulveri, sautētu cūkgaļu, zivju konserviem. Tomēr nav konstatējams, ka respondenti iebilstu tieši pret kvalitāti – drīzāk runa ir vienkārši par to, ka daļai komplektu saņēmēju konservi negaršo.

Produkti, ko visbiežāk nelieto uzturā, atbilstoši korelāciju analīzei, ir auzu pārslas, manna, bet mazākā mērā – zirņi un miežu putraimi.

Atbilde, ka konkrētā produkta bijis par daudz, savukārt visciešāk korelē ar situācijām, kad nav izmantoti makaroni, auzu pārslas, bet mazāk – ar olu pulveri. Situācija, kad tieši makaroni ir produkti, kuru, pēc respondentu domām, bijis par daudz, atkārtojas jau no iepriekšējā gada, tādējādi nevaram apgalvot, ka sakarībai būt gadījuma raksturs. Atzīmējams, ka 2022. gada otrās puses pārtikas komplektos makaronu daudzums samazināts.

18. att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss pārtikas komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

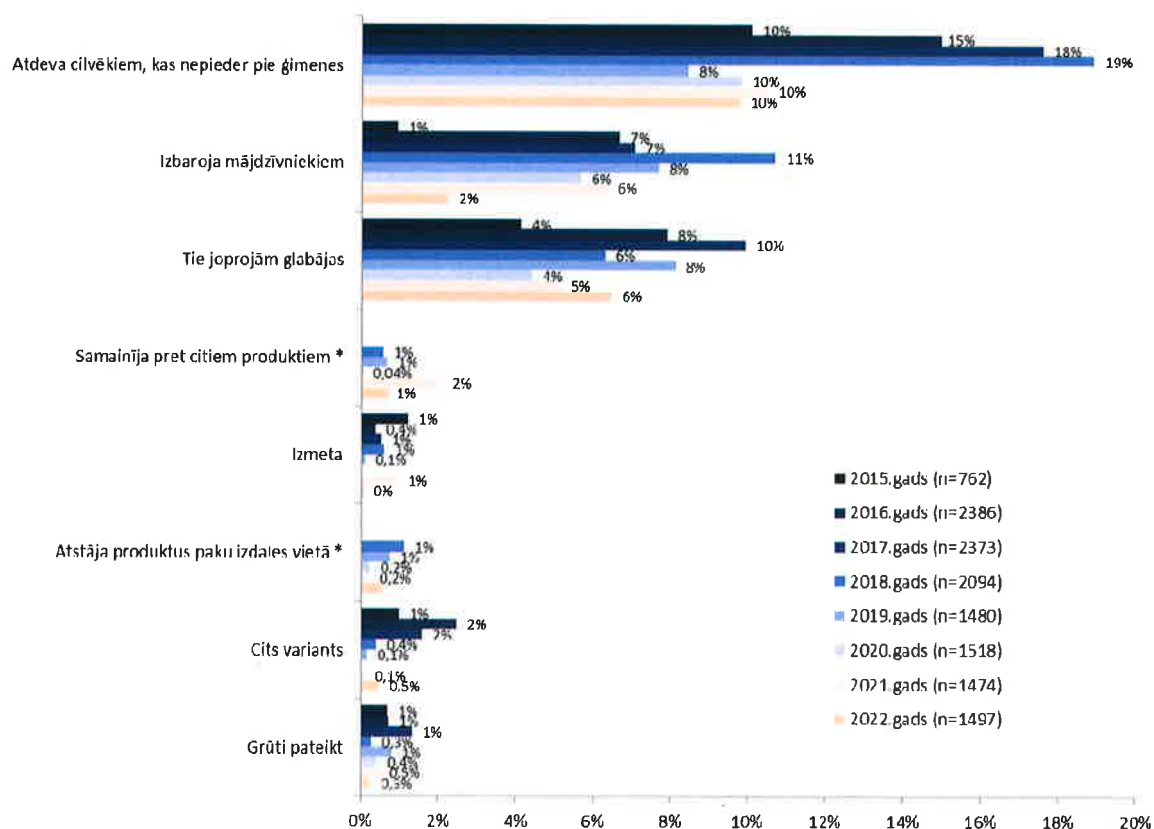
Saglabājot pārtikas komplekta universālu raksturu nav iespējams izveidot atbalstu, kurā nav produktu, ko saņēmēji neizmanto dažādu iemeslu dēļ.

Respondentu atzīmētās rīcības pārtikas produktu pilnīgas neizmantošanas gadījumā (skat. 19. attēlu) līdzīgi kā iepriekšējos gados ir atdot citiem cilvēkiem (10% gadījumos) vai arī uzglabāt (6% gadījumos), iespējams, ar domu izmantot vēlāk). Tomēr ievērojami krities to respondentu īpatsvars, kas norādījuši, ka neizmantotos produktus izbarotu mājdzīvniekiem.

Atsevišķi apskatāms dažu respondentu nosauktais produktu neizmantošanas iemesls atbildes “cits variants” ietvaros, kurš sasaistāms ar 19. attēlā atspoguļoto atbildes palielināšanos (no 8% 2019. gadā uz 10% 2020., 2021. un 2022. gadā) par rīcību ar neizmantoto pārtiku, proti, atbildei “atdeva cilvēkiem, kuri nepieder pie ģimenes” pretstatā atbildei “atstāja produktu paku izdales vietā” (nemainīgi zem 1%). Būtiski ir popularizēt iespēju izdales vietā atstāt produktus, kas netiks izmantoti savām vajadzībām, bet ir ļoti noderīgi citiem komplektu saņēmējiem.

Komentāri liecina, ka komplektu saņēmēji salīdzinoši novērtē savus un sev zināmo citu personu ienākumus vai papildus apstākļus, un daļu pārtikas, iespējami, ko paši nelieto, un atdod citiem, kam netiek noteikts trūcīgo vai maznodrošināto personu statuss. Citiem cilvēkiem, ja vadāmies pēc korelāciju analīzes, visbiežāk atdods olu pulveris, auzu pārslas, makaroni.

19. att. Ko izdarīja ar pārtikas produktiem, kas netika izmantoti savām vajadzībām?

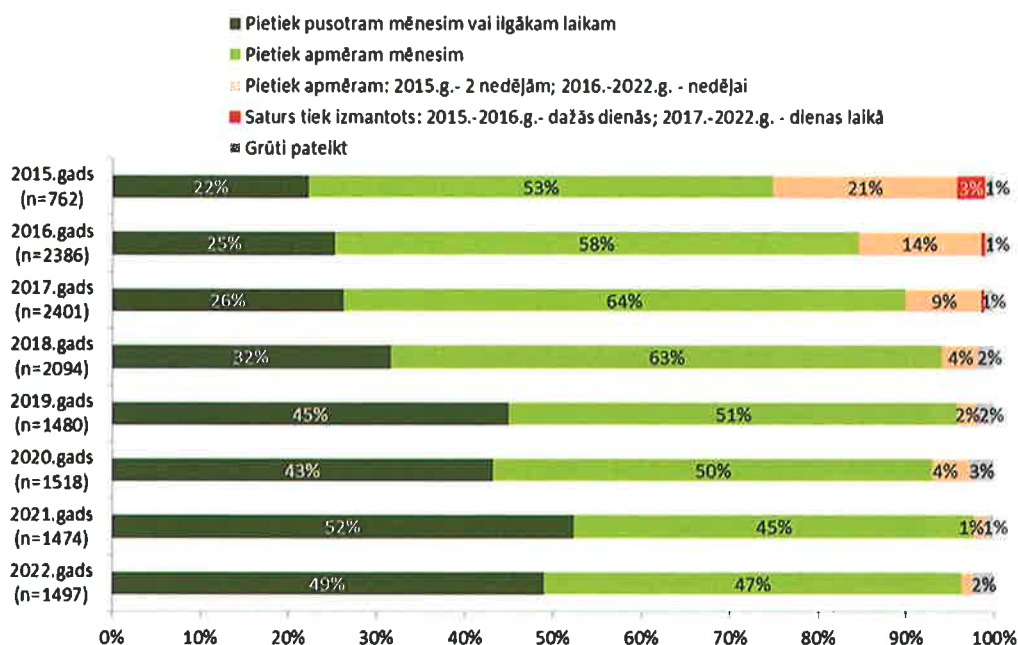
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

Komplektu izmantošanas laiks (no mēneša līdz pusotram vai ilgāk), salīdzinot ar 2016. gadu, ir pieaudzis no 83% līdz 96% gadījumu, skatīt 20. attēlu.

Tendence vērtējama kā vispārēja, jo vairums respondentu grupu 2022. gadā norādījuši uz to, ka ar komplektu saturu pietiek mēnesim vai vēl ilgākam laikam. Tomēr ilgākam laikam par mēnesi ar komplektu saturu pietiek lauku un mazāko pilsētu iedzīvotājiem, kas savukārt var būt saistīts ar plašākām alternatīvām pārtikas pieejamībā. Savukārt Rīgas iedzīvotāji ilgāku laiku par mēnesi atzīmē salīdzinoši retāk.

Secināms, ka pārtikas komplektos iekļauto produktu daudzums un izdales biežums pamatā atbilst atbalsta saņēmēju vajadzībām.

20. att. Cik ilgam laikam jūsu ģimenei pietiek ar tiem produktiem, ko saņemat vienā pārtikas komplektu saņemšanas reizē?

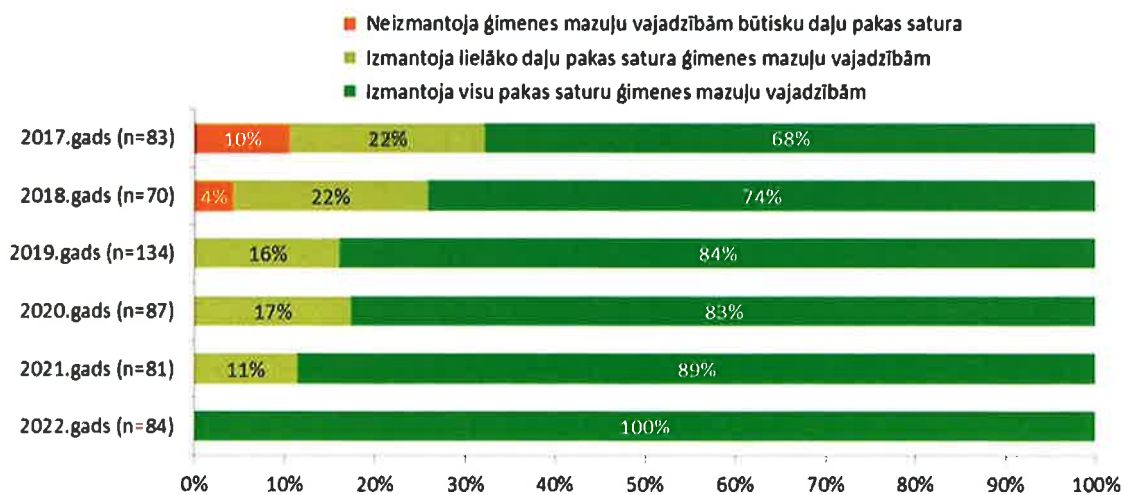

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši pārtikas komplektus

5.2. Bērnu pārtikas komplektu izmantošana

2022. gadā turpinājās 2017. gadā uzsāktā papildu zīdaiņu un mazu bērnu (turpmāk – bērnu) pārtikas komplektu izdale, salīdzinot to izmantošanu (skat. 21. attēlu). Secināms, ka pārliecinoši jau trešo gadu 100% gadījumos komplekta saturs, kā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām.

21. att. Bērnu pārtikas komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

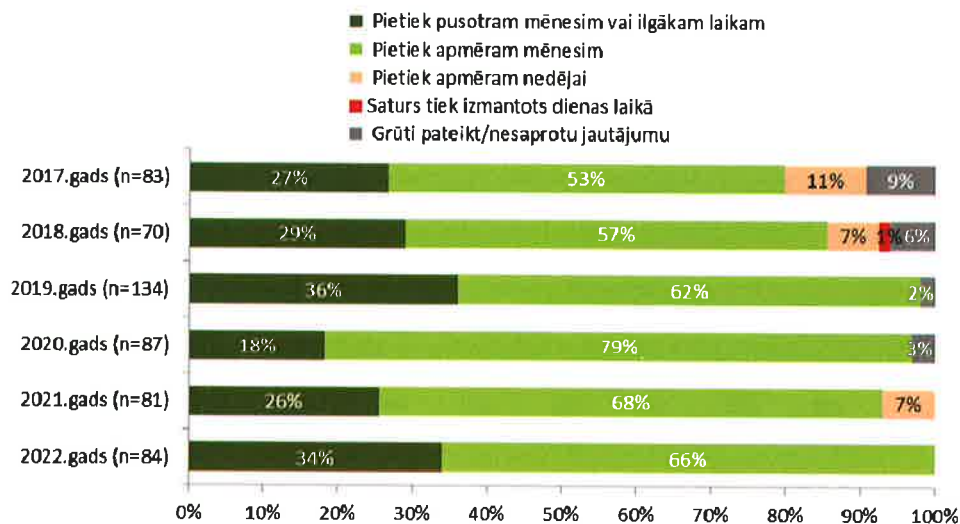
Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši bērnu pārtikas komplektus

2022. gadā respondenti atzīmē, ka viss komplekta saturs izmantots pilnībā ģimenes mazuļu vajadzībām (100%) neviens no komplektu saņēmējiem nenorādīja uz to, ka bērna vajadzībām nav izmantota jebkāda daļa komplekta satura, kas ir atzīstams novērtējums.

Līdz ar to analīze par zīdaiņu pārtikas komplektu neizmantošanas iemesliem, balstoties 2022. gadā veiktajās intervijās, nav iespējama.

Bērnu pārtikas komplektu izmantošanas laiks (no mēneša līdz pusotram vai ilgāk), kas pārtikas komplektu izmantošanā sasniedz 96% (skat. 20. attēlu), arī ir atzīmēts 100% gadījumos (skat. 22. attēlu).

22. att. Cik ilgam laikam pietiek ar tiem produktiem, ko saņem vienā bērnu pārtikas komplektu saņemšanas reizē?

Avots: respondenti un viņu ģimenes locekļi, kas gada ietvaros iepriekš jau saņēmuši bērnu pārtikas komplektus

Tā kā bērnu pārtikas komplektu uzdevums nav pilnībā nodrošināt atbalsta saņēmējus ar bērnu pārtiku, tad secināms, ka bērnu pārtikas komplektos iekļauto produktu daudzums un izdales biežums atbilst atbalsta saņēmēju vajadzībām.

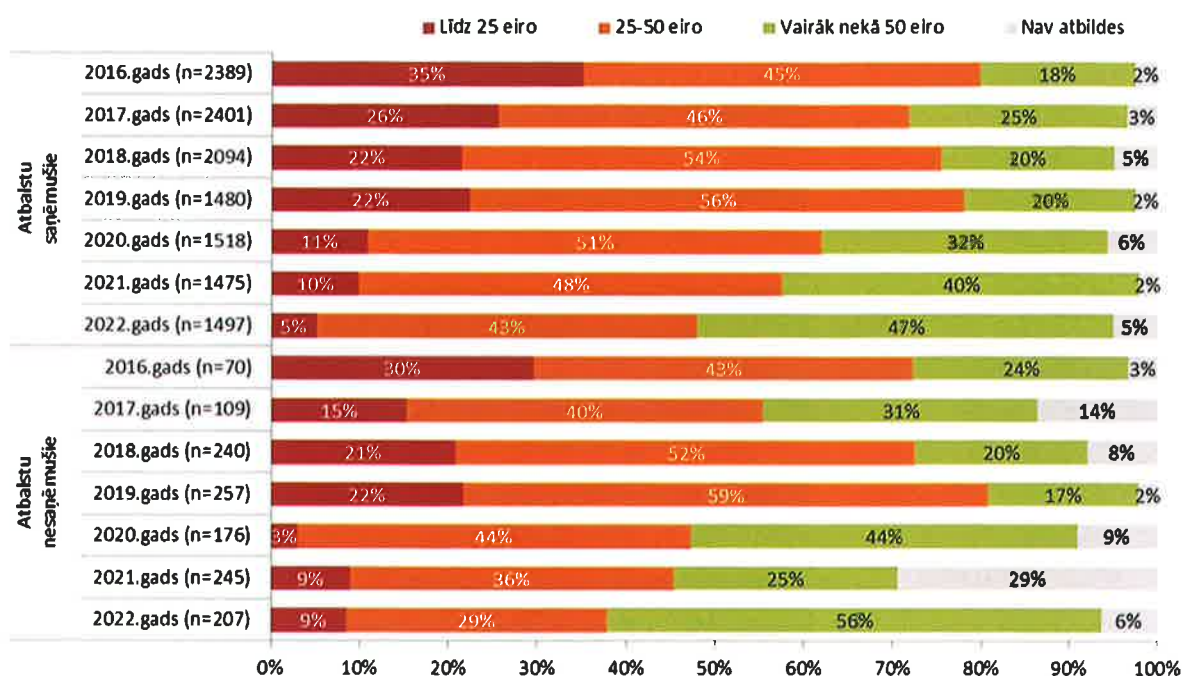
5.3. Naudas ietaupījumi un citu pārtikas produktu izmantošana

Lai novērtētu iespējamus naudas ietaupījumus pārtikas komplektu saņemšanas rezultātā, viens no uzdotajiem jautājumiem ir par papildus nepieciešamo summu pārtikas iegādē. Sniegtās atbildes dalītas ar ģimenes locekļu skaitu, aprēķinot aptuvenos tērējamo summu intervālus – tie atspoguļoti 23. attēlā, kur pārtikas komplektus iepriekš saņēmušie salīdzināti ar tiem aptaujas dalībniekiem, kas komplektus aptaujas gadā iepriekš nebija saņēmuši.

Konstatējams, ka gan atbalstu saņēmušajiem, gan nesaņēmušajiem ievērojami pieaug naudas daudzums, kas (papildus) tiek tērēts pārtikas produktu iegādei, tam izlīdzinoties starp grupām.

No vienas puses secināms, ka izmaiņu cēloņi saistīti ar atbalstu saņēmēju loka paplašināšanu 2021. un 2022. gadā līdz iepriekš minētajām maznodrošinātajām māsaimniecībām ar ienākumu sliekšni 327/229 euro mēnesī. Izrietoši atbalsta saņēmēji pārtikai pirms atbalsta saņemšanas varēja atļauties tērēt mazliet vairāk, iegādāties nedaudz augstvērtīgākus produktus.

23. att. Summa mēnesī uz cilvēku, ko šobrīd aptuveni tērē (papildus) nepieciešamo pārtikas produktu iegādei

Avots: atbalsta saņēmēji (respondenti) un viņu ģimenes locekļi

No otras puses atzīmējams mājsaimniecību izdevumu pieaugums pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem (skat. 6. attēlu 1. pielikumā). Vērojams, ka 2021. gadā sāka straujāk pieaugt pārtikas produktu cenas, kas objektīvi palielināja tēriņus pārtikas iegādei. Ja 2018., 2019. 2020. gadā vērojams pakāpenisks cenu pieaugums vidēji viena līdz trīs procentpunktu apmērā, tad pārtikas cenu pieaugums 2021. gadā (vidēji par 8 procentpunktiem) un sekojošais straujais cenu kāpums 2022. gadā (vidēji par 35 procentpunktiem) objektīvi skaidro respondentu norādītos papildu tēriņus pārtikas iegādei.

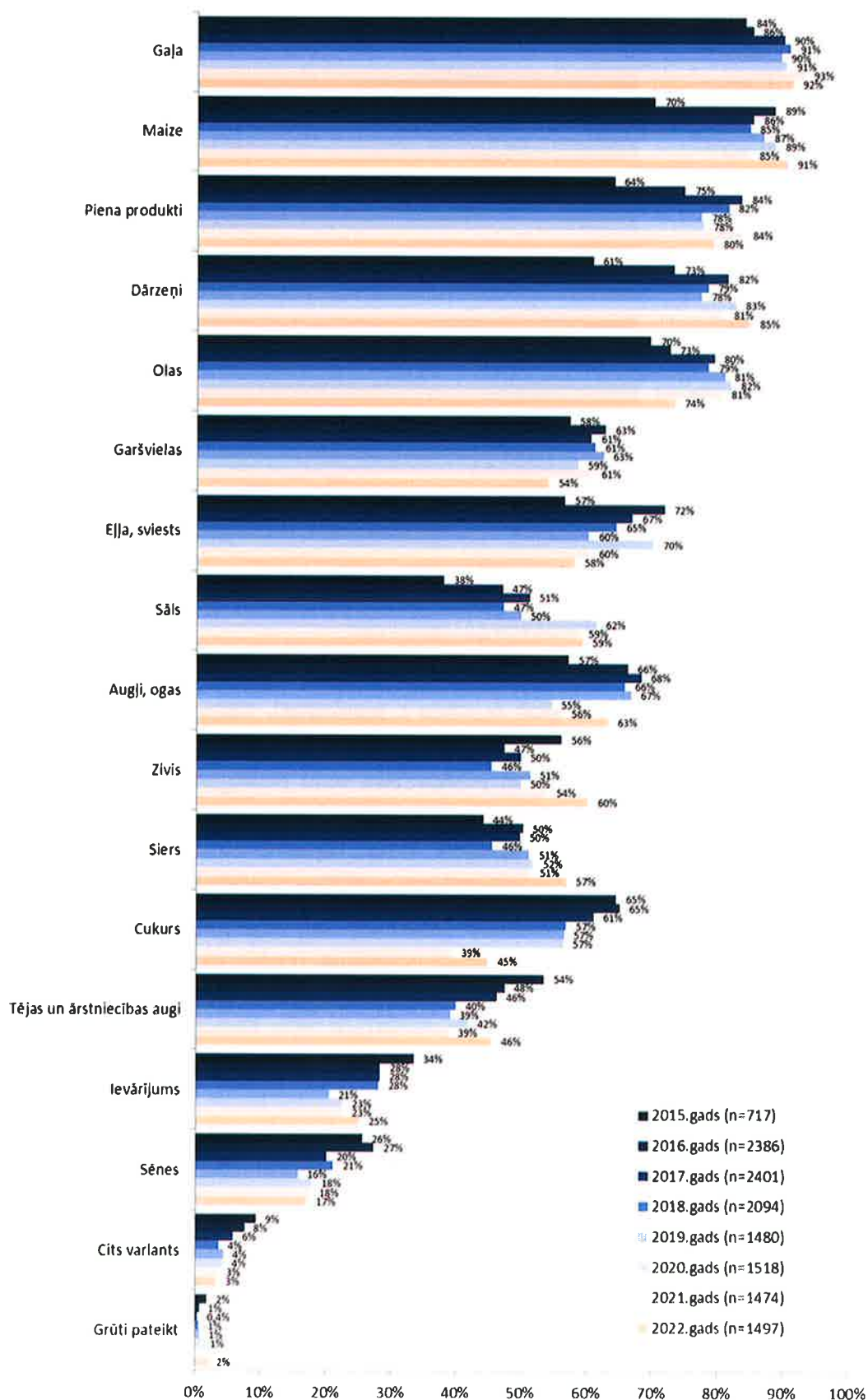
Konstatējams, atšķirības starp atbalstu saņēmušo un atbalstu nesaņēmušo atbildēm, respektīvi, respondenti, kas atbalstu iepriekš nesaņēma, norāda uz lielāku patērēto summu pārtikas iegādei nekā atbalsta saņēmēji. – no tiem, kas atbalstu iepriekš nebija saņēmuši uz summām, kas pārsniedz 50 euro uz cilvēku, norādījuši 56%, kamēr atbalstu saņēmušo vidū – 47%. Tomēr pavisam niecīgās summas (līdz 25 euro uz cilvēku) arī biežāk nosaukuši tie, kas saka, ka atbalstu iepriekš nav saņēmuši.

Produkti, kas papildus nepieciešami maltīšu pagatavošanai (skat. 24. attēlu), apskatīti salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, un to klāstā nav konstatējamas īpašas atšķirības vai būtiskas izmaiņas.

Vērojama kopējā tendence, ka arī 2022. gadā nemainīgi kā iepriekšējos gados respondenti lielākā procentuālā apmērā (no 74% līdz 92% gadījumos) kā papildus nepieciešamos produktus maltīšu pagatavošanai atzīmēja gaļu, maizi, dārzeņus, piena produktus un olas. Tomēr, vērtējot kopējās tendences, jāatzīmē, ka lielākoties izmaiņas ir tikai 1 – 6 procentpunktu ietvaros, un tās nevar uzskatīt par būtiskām.

Saskatāma korelācija arī starp palielināto nosaukto papildus produktu maltītes pagatavošanai īpatsvaru un respondentu norādēm uz to, ka tērē pārtikai papildus lielākas summas.

24. att. Papildus nepieciešamie pārtikas produkti maltīšu pagatavošanai

Avots: atbalsta saņēmēji (respondenti) un viņu ģimenes locekļi

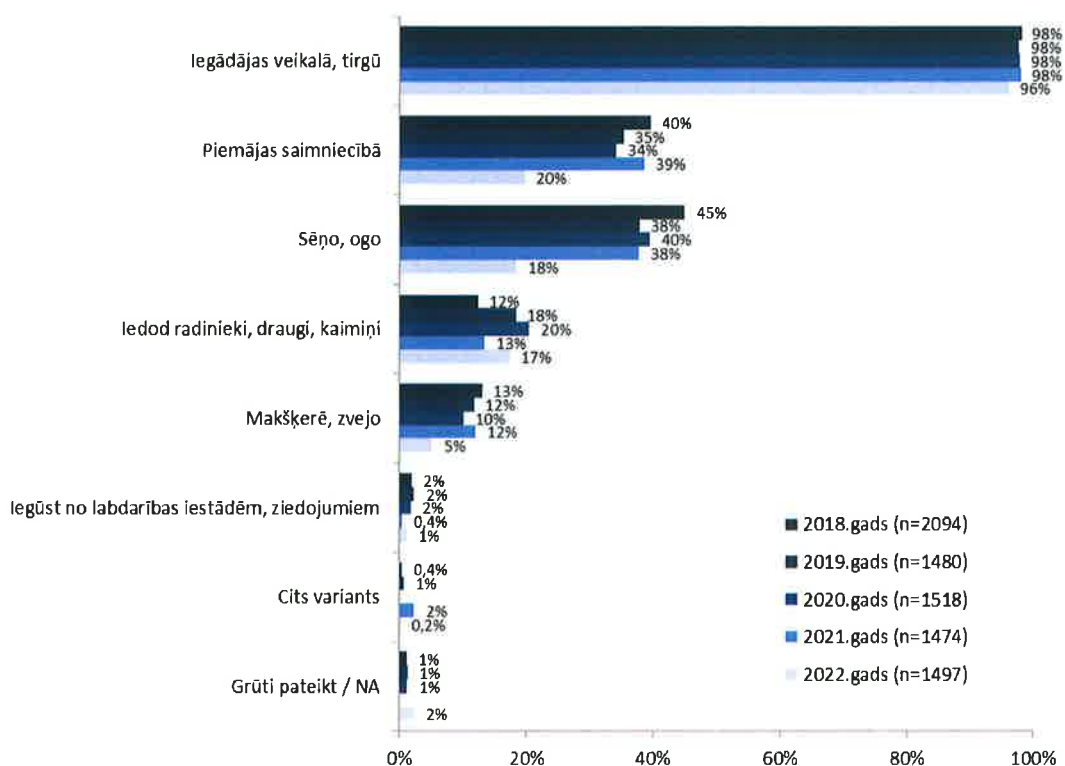
Atzīmējams, ka gan 2016. gada, gan 2019. gada iepirkumā veiktās izmaiņas komplekta saturā ietekmējušas respondentu viedokli “cukura” un “eļļas” gadījumā, turpretī gaļas konservu skaita palielināšana, olu pulvera iekļaušana neatspoguļojas respondentu atbildēs par papildus nepieciešamo gaļu un olām. Līdzīgi arī vēlākos iepirkumos mainītais komplekta saturs - zirņu, kondensētā piena un zivju konservu iekļaušana tajos neatrisina nepieciešamību pēc papildus dārzeņiem, piena produktiem un zivīm.

Turklāt rafinētās rapšu eļļas iekļaušana (nerafinētas vietā) 2019. gada pārtikas kompleksos (skat. 18. attēlu), ievērojami (no 13% 2018. gadā uz 1% 2021. un 2022. gadā) samazināja savām vajadzībām neizmantotās eļļas apjomu.

Lai gan respondentu vajadzības iegādāties citus produktus būtiski nav mainījušās, tomēr secināms, ka pārtikas komplektu papildināšana ar jauniem produktiem uzlaboja komplekta uzturvielu sabalansētību.

Salīdzinoši nelielu pievienoto vērtību situācijas novērtējumam nemainīgi sniedz atbildes uz jautājumu par to, kur iegūst nepieciešamos produktus (skat.25. attēlu).

25. att. Kur jūs iegūstat nepieciešamos produktus?

Avots: atbalsta saņēmēji (respondenti) un viņu ģimenes locekļi

Gandrīz katrai no atbalstu saņēmušajām māsaiņniecībām ir līdzekļi, lai arī ierobežoti, ko tās tērē pārtikas iegādei. Tādējādi atbildi “iegādājos veikalā, tirgū” atzīmē katrs respondents. Savukārt piemājas saimniecības esamība vispirms ir atkarīga no atbalsta saņēmēja dzīvesvietas, tomēr 2022. gadā būtiski (par 19 procentpunktiem) vērojama aktivitātes mazināšanās produktu iegūšanā piemājas saimniecībā.

Atzīmējams, ka produktu loks, ko iespējams iegūt sēņojot, ogojot, makšķerējot uz zvejojot ir pietiekami konkrēts un nepārklājas ar pārtikas komplekta saturu, tomēr ir labs papildinājums maltītes sagatavošanai un personas pašas aktīvai iesaistei pārtikas nodrošināšanā.

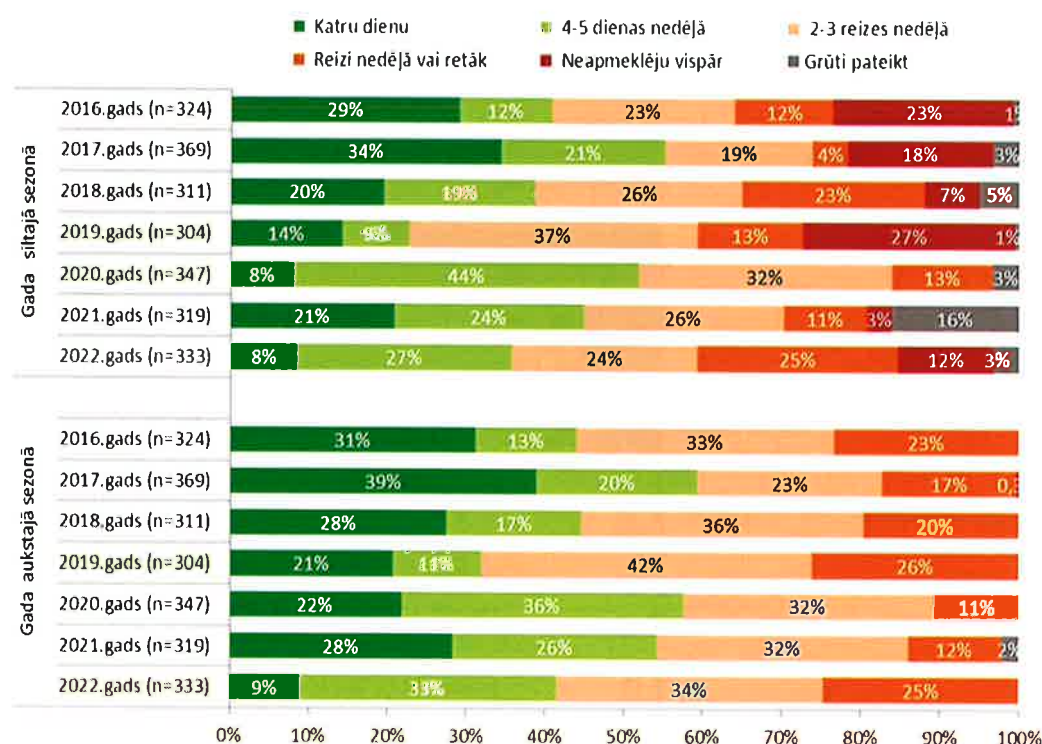
Vienīgi atbilde “Iedod radnieki, draugi, kaimiņi” 2022. gadā izvēlēta par 6 procentpunktiem biežāk nekā iepriekšējā gadā, kad ilgāku laiku bija spēkā ārkārtējās situācijas pulcēšanās ierobežojumi ārpus savas mājāsaimniecības

5.4. Maltīšu nodrošināšana

Analizējot EAFVP maltīšu izdales vietas (zupas virtuves) apmeklētības intensitāti, konstatējama nemainīga tendence, ka biežāk tās tiek apmeklētas gada aukstajā sezonā (vidēji sezonālās atšķirības ir 1 līdz 7 procentpunktu ietvaros), tomēr, kā liecina 26. attēls, to personu īpatsvars, kas izdales vietas apmeklē katru dienu vai 4 - 5 reizes nedēļā ir samazinājies (vidēji gada aukstajā sezonā par 12 procentpunktiem, sasniedzot 2022. gadā - 42%, savukārt vasarā - par 10 procentpunktiem, sasniedzot 2022. gadā - 35%).

Jāatzīmē, ka šai tendencei ir objektīvs pamats - 2022. gadā bija 30 maltīšu izdales vietas ar atšķirīgu izdales dienu skaitu (no izdales katru dienu līdz izdai vienu reizi nedēļā). Izrietoši personas, kam šis atbalsts būtisks, izmanto šo iespēju tik lielā mērā, cik iespējami tuvu dzīvesvietai ir maltīšu izdales vietas un tik bieži, cik dienas nedēļā tās ir atvērtas.

26. att. Cik bieži apmeklē zupas virtuvi?

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes

PO sniegtie dati un EAFVP VI aplēšu vidējie rādītāji pieņemumu par unikālo maltīšu saņēmēju loka izmaiņām apstiprina – ja 2021. gadā izdalītas 478 373 maltītes, bet unikālo personu skaits aplēsts 6545, tad 2022. gadā izdalītas 443 940 maltītes, bet unikālo personu skaits norādīts 8543.

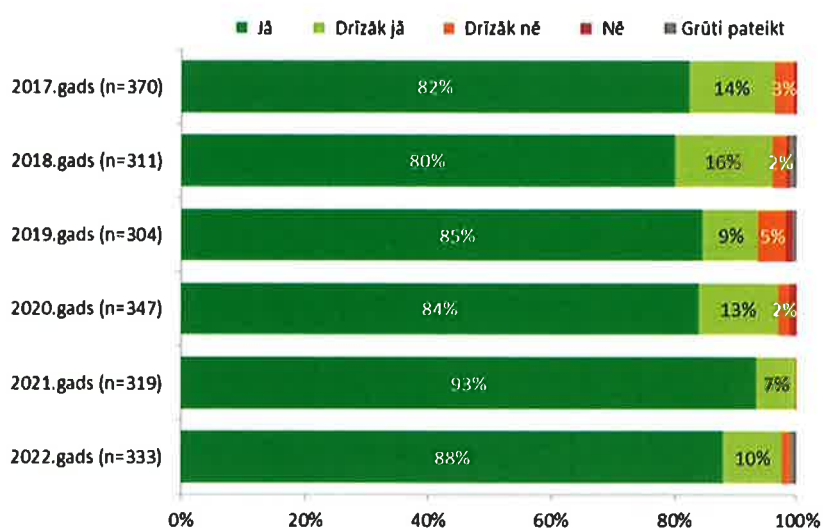
Tādējādi maltīšu skaits uz vienu unikālu personu 2022. gadā salīdzinot ar 2021. gadu mainījies, proti, 2021. gadā – vidēji 73 maltītes, bet 2022. gadā - 52. Atzīmējams, ka 2022. gadā par 25% tika palielināts maltītes lielums, proti no vienāda apjoma zupas

virtuvei paredzētajiem produktiem maltīšu saņēmējiem tika piedāvātas 48 maltītes 60 maltīšu vietā.

Ja šo rādītāju salīdzinām tikai atbilstoši PO novērojumu datiem, tad vērojams vēl atšķirīgāks unikālo personu skaits un mainīgāks zupas virtuvju apmeklētāju loks (2021. gadā - 4374, bet 2022. gadā - 8305), izrietoši maltīšu vidējam skaitam uz vienu personu arī samazinoties un tuvinoties EAFVP VI aplēsei 2021. gadā - 109, bet 2022. gadā – 53).

Secināms, ka šim rādītājam ir tikai ilustratīvs raksturs, jo vienas mājsaimniecības loceklis var saņemt gatavās maltītes par visu mājsaimniecību un katrā atsevišķā gadījumā pēc maltītēm var ierasties cits maltīšu saņēmējs un situācijā, kad īpaša izziņa nav nepieciešama, uzskaitē ir tikai aptuvena, atbilstoša PO novērojumiem.

27. att. Vai ir apmierināti ar maltītes kvalitāti?

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas jau iepriekš izmantojuši zupas virtuvju pakalpojumus

Saņemto maltīšu vidējā skaita izmaiņas 2022. gadā skaidrojamas ar krīzes situācijā nonākušo personu maltīšu izdales vietu apmeklēšanu neregulāri un īsāku laiku pretstatā maltīšu pastāvīgiem saņēmējiem. Papildus ietekmi veido arī ārkārtējās situācijas laikā un straujā mājsaimniecības izdevumu palielināšanās laikā nodrošinātā iespēja maltītes saņemt arī pašvaldību nodrošinātajās zupas virtuvēs.

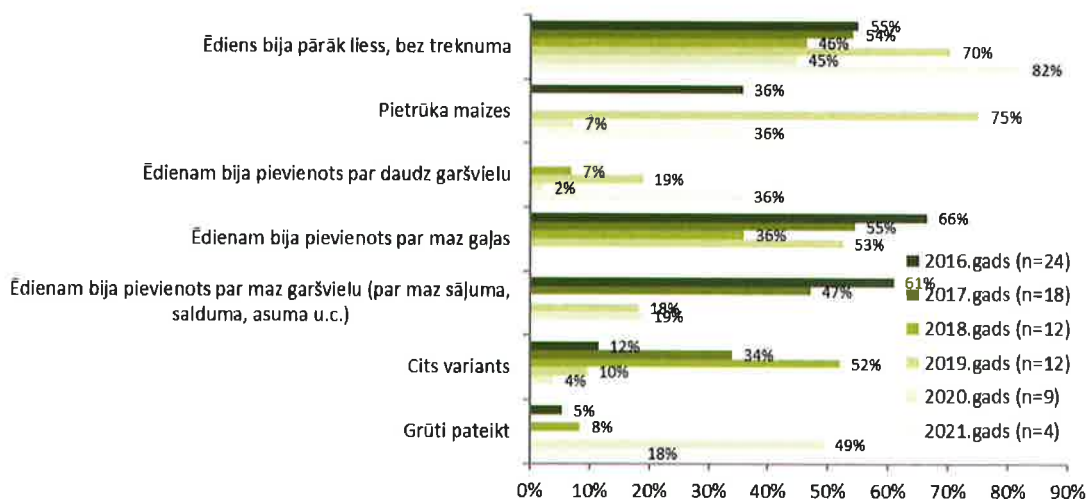
Gatavās maltītes kvalitāte tās saņēmējus apmierina (skat. 27. attēlu), un 2022. gadā pozitīvo vērtējumu īpatsvars ir ievērojami augstāks – ar „jā” uz jautājumu par apmierinātību atbildējuši 88%, bet ar „drīzāk jā” vēl 10%, kamēr citu atbilžu būtībā nebija.

Līdz ar to atbildes uz jautājumu, kas neapmierināja gatavās maltītes kvalitātē, snieguši vien 6 respondenti (skat. 28. attēlu), kas iegūto informāciju neļauj vispārināt nekādā veidā. Konkrētajos gadījumos respondenti minējuši, ka pietrūcis maizes un ēdienam pievienots par maz gaļas.

Secināms, ka apmierinātība ar gatavajām maltītēm nozīmīgi uzlabojas, bet, kādi faktori tieši to izraisījuši – kvalitātes uzlabojums, faktori, kas saistīti ar maltītes saņemšanu iepakojumā, mērķgrupas vai tās dzīves apstākļu maiņa, nav nosakāms. Tomēr visdrīzāk

runa ir par apstākļu kopumu un respondenta individuālajam viedoklim ir izteikts gadījuma raksturs, kas nav pamats iespējai izstrādāt ieteikumu maltīšu izdalītājiem.

28. att. Kas tieši neapmierināja maltītes kvalitātē?

Avots: zupas virtuves apmeklētāji un viņu ģimenes locekļi, kuru vietā viņi saņem maltītes, kas izteikuši neapmierinātību ar maltīšu kvalitāti

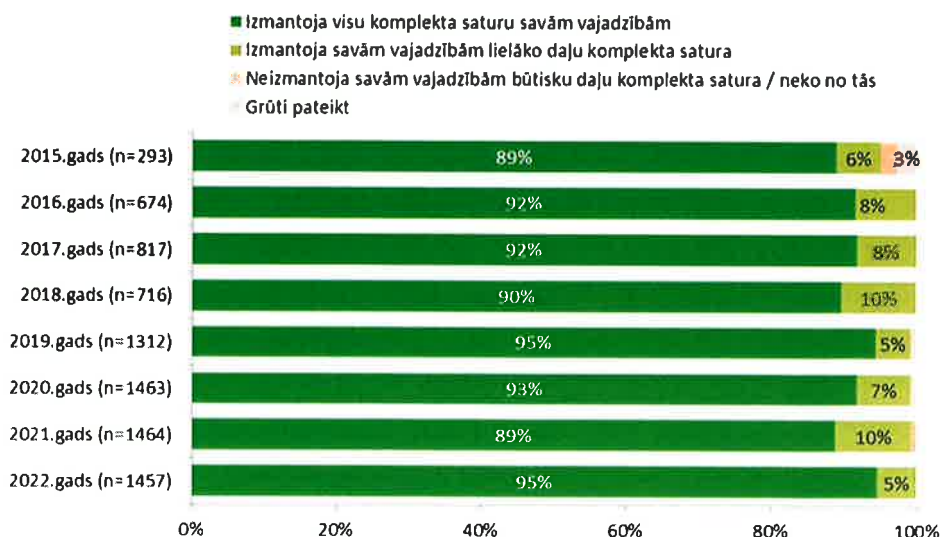
6. Pamata materiālā palīdzība

6.1. Higiēnas un saimniecības komplektu izmantošana

Higiēnas un saimniecības komplekta saturs 100% gadījumos, kā norāda komplektu saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā (no 89% līdz 95% gadījumu) vai lielāko daļu (no 5% līdz 10% gadījumu). Šāds pozitīvs apmierinātības rādītājs saglabājas visu laiku kopš veikts komplektu saņēmēju apsekojums.

Higiēnas un saimniecības preču komplekti absolūtajā vairumā situāciju tika izmantoti pilnībā jau laikā, kad tie tika izsniegti tikai bērnu vajadzībām. Tomēr, palielinot šo komplektu izdales apjomus, nevaram konstatēt nekādas atšķirības respondentu atbildēs par komplektu izmantošanu pilnībā (skat. 29. attēlu).

29. att. Higiēnas un saimniecības komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

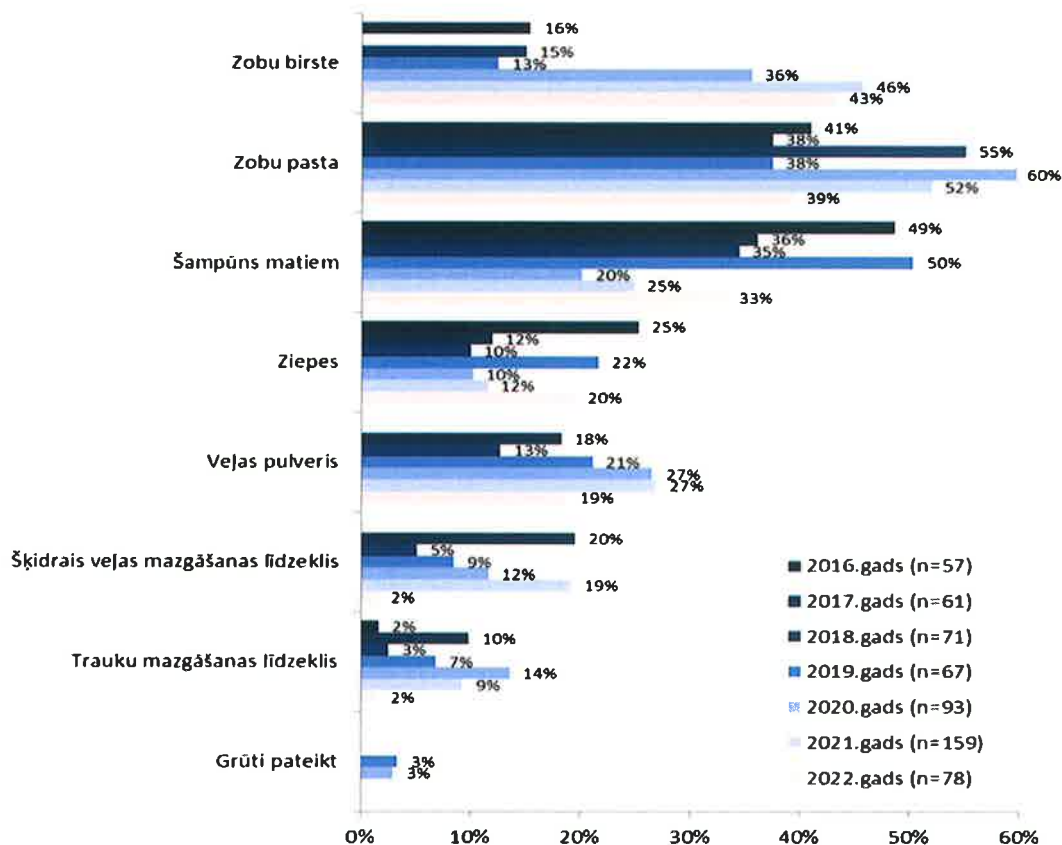

Avots: respondentu ģimenes locekļi, kas saņēmuši higiēnas un saimniecības komplektus

2022. gadā to, ka komplektus izmantojuši pilnībā, norādījuši 95% no visiem komplektu saņēmējiem, bet 5% – ka izmantojuši lielāko daļu, kas ir ļoti līdzīgs sadalījums kā 2019. gadā. Biežāk komplektus pilnībā izmantojuši Rīgas un citu lielo pilsētu iedzīvotāji.

Kopumā šī situācija ļauj pārlicināties, ka lēmums higiēnas un saimniecības preču komplektus nodrošināt ne tikai bērniem, bet visiem, kas kvalificējas atbalsta saņemšanai, bija pareizs, jo objektīvi šāda palīdzība ir nepieciešama un tiek izmantota gandrīz pilnā mērā.

30. att. Kuras preces netika izmantotas savām vajadzībām?

Avots: respondentu ģimenes locekļi, kuri komplekta saturu pilnībā neizmantoja savām vajadzībām

Lai gan gūts apliecinājums par sniegtā atbalsta un organizēto pasākumu efektivitāti kopumā, taču nelielā skaita dēļ ir grūtības veikt novērtējumu par tiem atbalsta saņēmējiem, kas tomēr nav komplekta saturu izmantojuši pilnībā. Jebkādas individuālo atbilžu izmaiņas būtiski ietekmē kopainu, tā rezultātā 30. attēlā redzam izteiktu atbilžu dinamiku, salīdzinot piecus gadus, lai gan faktiski runa ir par maza skaita respondentu atbildēm.

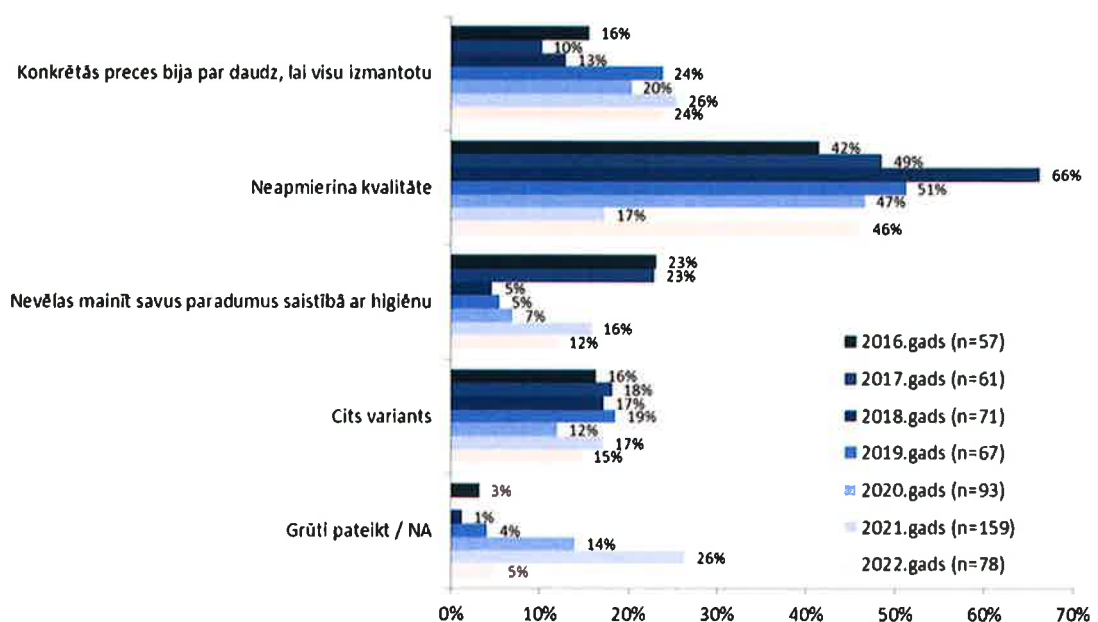
Vērojams, ka 2022. gadā neizmantoto preču nomenklatūra nedaudz izmainījusies, tomēr trīs izplatītākās atbildes ir līdzšinējās, proti, atsevišķās ģimenēs nav pilnībā izmantota zobu pasta, zobu birste un šampūns matiem. Atzīmējams, ka retāk nekā iepriekš nosaukts šķidrāis veļas mazgāšanas līdzeklis, trauku mazgāšanas līdzeklis, zobu pasta. Savukārt biežāk nekā iepriekš minēts šampūns un ziepes. Konstatējams, ka mērķgrupā šogad ir mazāks gados veco cilvēku īpatsvars, savukārt lielāks bērnu īpatsvars, bet zobu pasta un zobu birste biežāk ir neizmantota prece gados vecāko respondentu vidū, kamēr šampūns – jaunāko vidū.

Turklāt cēlonis preču neizmantošanai (skat. 31. attēlā) visbiežāk bijusi preču kvalitāte (46% gadījumos no neizmantojošajiem) un atsevišķu preču pārlieks daudzums (24% gadījumos). Šis viedoklis, vērtējot visu gadu aptaujas kopumā, korekti atspoguļo galvenos komplekta neizmantošanas iemeslus, kaut arī neapmierināto respondentu skaits bija neliels.

Iebildumos pret kvalitāti gan vērojamas svārstības (no 47% gadījumu 2020. gadā uz 17% gadījumiem 2021. gadā un 46% 2022. gadā), tomēr kā redzams no komentāriem tie bija par šampūnu un veļas pulveri, piemēram, “Nomainīt pret labāku šampūnu un ziepes pret citu veidu”; “Šampūns kairina ādu, viss cits ir labs”, “Pulveris nešķīst, nevar izskalot, slikta kvalitāte”. Komentāru raksturs, tomēr ir drīzāk situatīvs, nevis liecina par vispārēju attieksmi un nepieciešamu rīcību vai izmaiņām komplekta saturā.

Atbilde “konkrētās preces bija par daudz, lai visu izmantotu” ir nemainīga pēdējos četrus gadus (no 20% gadījumu līdz 26% gadījumu) un cieši saistās tikai ar zobu pastu un zobu birsti. Savukārt nevēlēšanās mainīt savus paradumus saistībā ar higiēnu korelē uzreiz ar vairākām precēm – jau minēto zobu birsti un zobu pastu, kā arī ar šampūnu. Vērojams, ka viedokļi par katru no produktiem atšķiras un tiem ir gadījuma raksturs.

31. att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

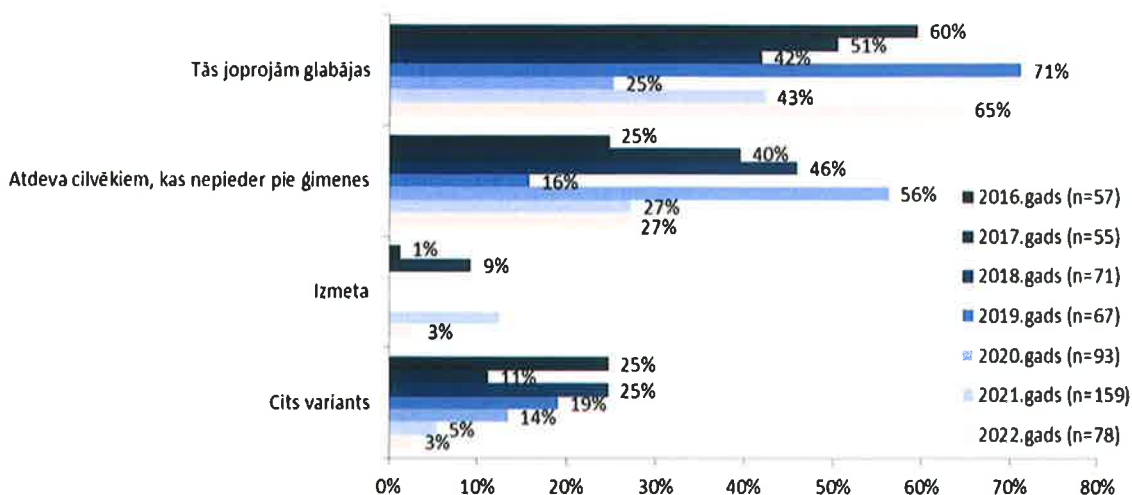

Avots: respondentu ģimenes locekļi, kuri komplekta saturu pilnībā neizmantoja savām vajadzībām

Secināms, ka pat ja kādam no komplektu saņēmējiem ir alerģija vai nepatika pret komplektā iekļauto šampūnu, vēlme saņemt citu veļas pulveri vai objektīva nevēlēšanās mainīt savus paradumus saistībā ar zobu higiēnu, iebildes neiezīmē nepieciešamību mainīt komplekta saturu.

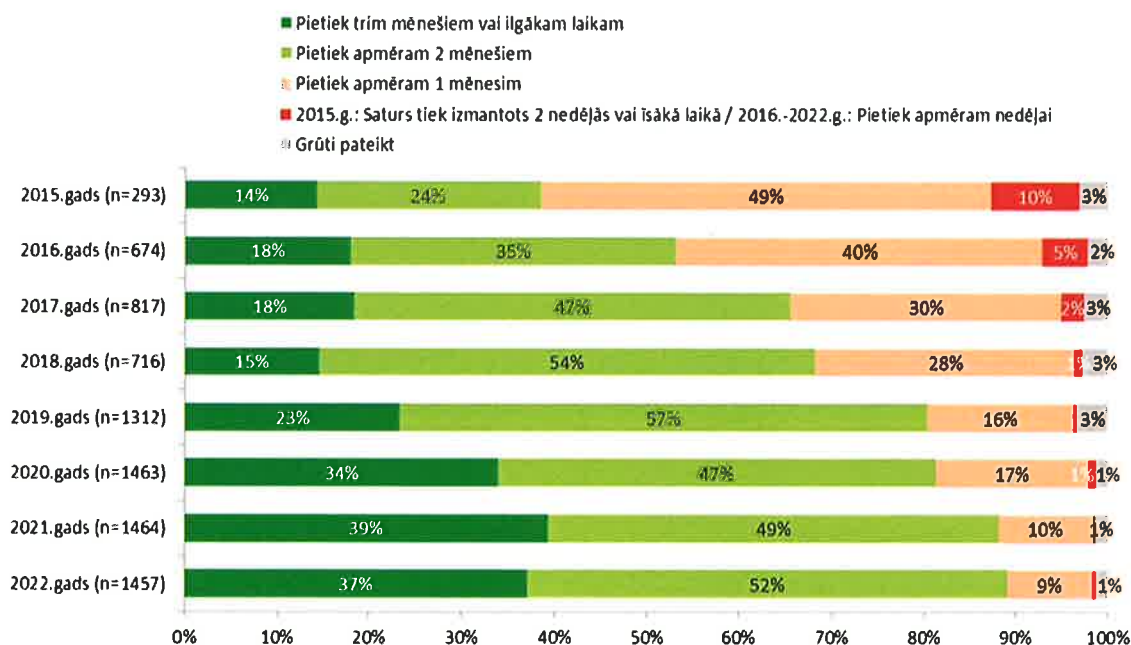
Analizējot paredzētajām vajadzībām neizmantoto preču likteni, tad, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, 2022. gadā saglabājas situācijas, kad komplektu saturs tiek atdots personām, kas nepieder pie ģimenes (skat. 32. attēlu), ievērojami palielinoties (par 22 procentpunktiem) gadījumu skaitam, kad preces joprojām glabājas. Situācija korelē ar savām vajadzībām neizmantotajiem pārtikas produktiem (skat. 19. attēlu) un skaidrojama ar ārkārtējās situācijas pulcēšanās ārpus savas māsasaimniecības ierobežojumiem un vēlmi uzglabāt, lai izlietotu vēlāk, kad atbalsts var nebūt pieejams.

32. att. Ko izdarīja ar precēm, kas netika izmantotas savām vajadzībām?

Avots: respondentu ģimenes locekļi, kuri komplekta saturu pilnībā neizmantoja savām vajadzībām

33. att. Cik ilgam laikam jūsu ģimenei pietiek ar tām precēm, ko saņem vienā higiēnas un saimniecības komplektu izdalīšanas reizē?

Avots: respondentu ģimenes locekļi, kas saņēmuši higiēnas un saimniecības komplektus

Higiēnas un saimniecības komplektā iekļauto preču ģimenēm parasti pietiek no diviem līdz trijiem mēnešiem vai pat ilgākam laikam, turklāt 33. attēlā redzams, ka šādam izmantošanas ilgumam ir tendence pieaugt (no 53% 2016. gadā līdz 89% 2022. gadā), kas arī visdrīzāk liecina, ka atbalsta saņēmēju vajadzības ir apmierinātas lielākā mērā.

Izmaiņas tiešā veidā saistītas ar mērķgrupas izmaiņām – visbiežāk to, ka ar komplektu pietiek 3 mēnešiem vai ilgākam laikam, norāda respondenti no trūcīgām mājsaimniecībām, kas dzīvo lauku apvidos vai mazpilsētās dzīvojošie, savukārt Rīgā un citās valstspilsētās dzīvojošie un maznodrošinātie komplektu saturu iztērē ātrāk.

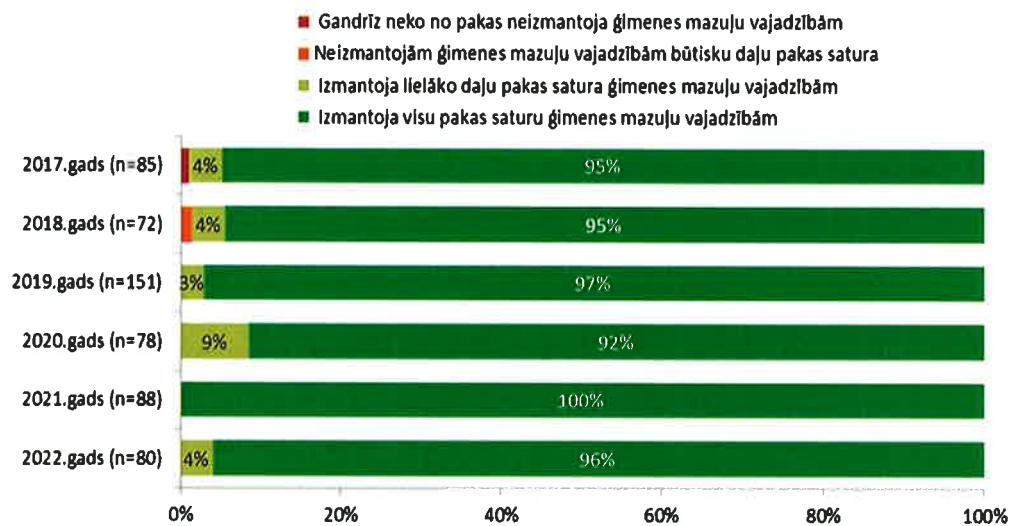
2022. gadā līdzīgi kā 2021. gada higiēnas un saimniecības preču lietošanās daudzumā nav vērojama ārkārtējās situācijas iespējamā ietekme, kas būtu sasaistāma ar ilgāku laika pavadīšanu mājās un no tā izrietošu lielāku higiēnas preču patēriņu, piemēram, biežākai roku vai trauku mazgāšanai.

Secināms, ka komplekta saturs un izdales biežums pamatā atbilst komplektu saņēmēju vajadzībām, tomēr apsverama iespēja higiēnas un saimniecības preču komplekta apjomu nedaudz mazināt, jo aptaujas rezultāti liecina, ka daļai respondentu tas vajadzības sedz pilnībā nevis tikai daļēji, kā arī mazāk lietotās preces vēl glabājas.

6.2. Bērnu higiēnas komplektu izmantošana

2022. gadā turpinājās 2017. gadā uzsāktā papildu bērnu higiēnas komplektu izdare, salīdzinoši vērtējot to izmantošanu (skat. 34. attēlu). Secināms, ka 2022. gadā 100% gadījumos bērnu higiēnas komplekts, kā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā vai lielāko daļu.

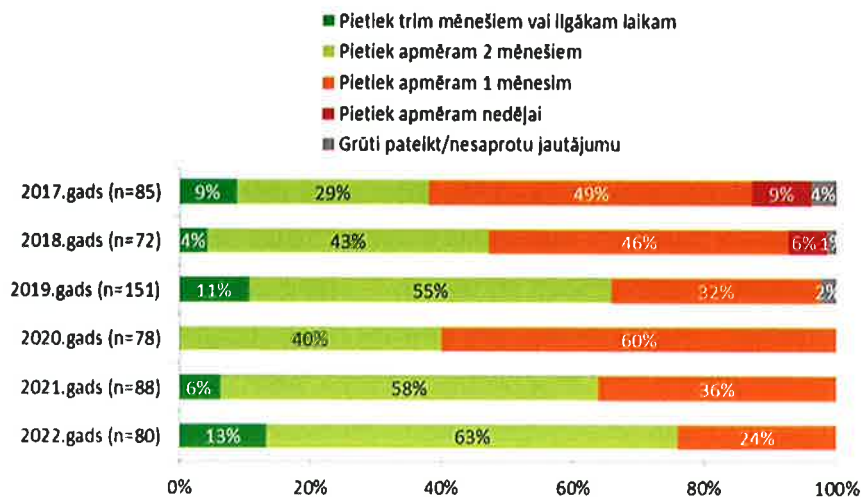
34. att. Bērnu higiēnas komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas saņēmuši bērnu higiēnas komplektus

Šāda situācija bērnu higiēnas komplektu līdzīgi kā higiēnas un saimniecības komplektu gadījumā liecina par sniegtā atbalsta un organizēto pasākumu efektivitāti kopumā, taču neļauj izstrādāt ieteikumus uzlabojumiem.

35. att. Cik ilgam laikam jūsu ģimenei pietiek ar tām precēm, ko saņem vienā bērnu higiēnas komplektu izdalīšanas reizē?

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kas saņēmuši bērnu higiēnas komplektus

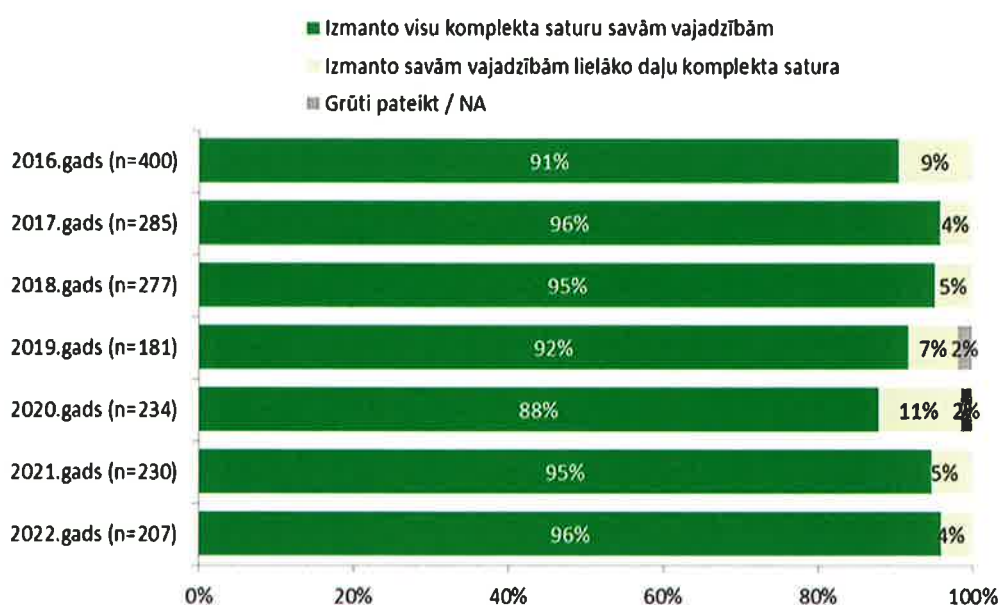
Vērtējot situāciju ar bērnu higiēnas komplektu (skat. 35. attēlu) izmantošanas ilgumu 2022. gadā, vērojams, ka to izmantošanas ilgums pakāpeniski pagarinās un tikai 24% gadījumos respondenti atzīmē, ka komplektu saturs pietiek līdz 1 mēnesim, savukārt 76% gadījumu komplekta saturs ir pietiekams diviem vai vairāk mēnešiem.

Secināms, ka komplekta apjoms visdrīzāk vērtējams kā atbilstošs un būtiskas izmaiņas nav nepieciešamas.

6.3. Mācību piederumu komplektu izmantošana

Mācību piederumu komplekta saturs 2022. gadā absolūtā vairumā gadījumos, kā norāda komplektu saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā (96%) vai lielāko daļu (4%). Šāds pozitīvs apmierinātības rādītājs saglabājas kopš veikts komplektu saņēmēju apsekojums (skat. 36. attēlu).

36. att. Komplekta satura izmantošana savām vajadzībām

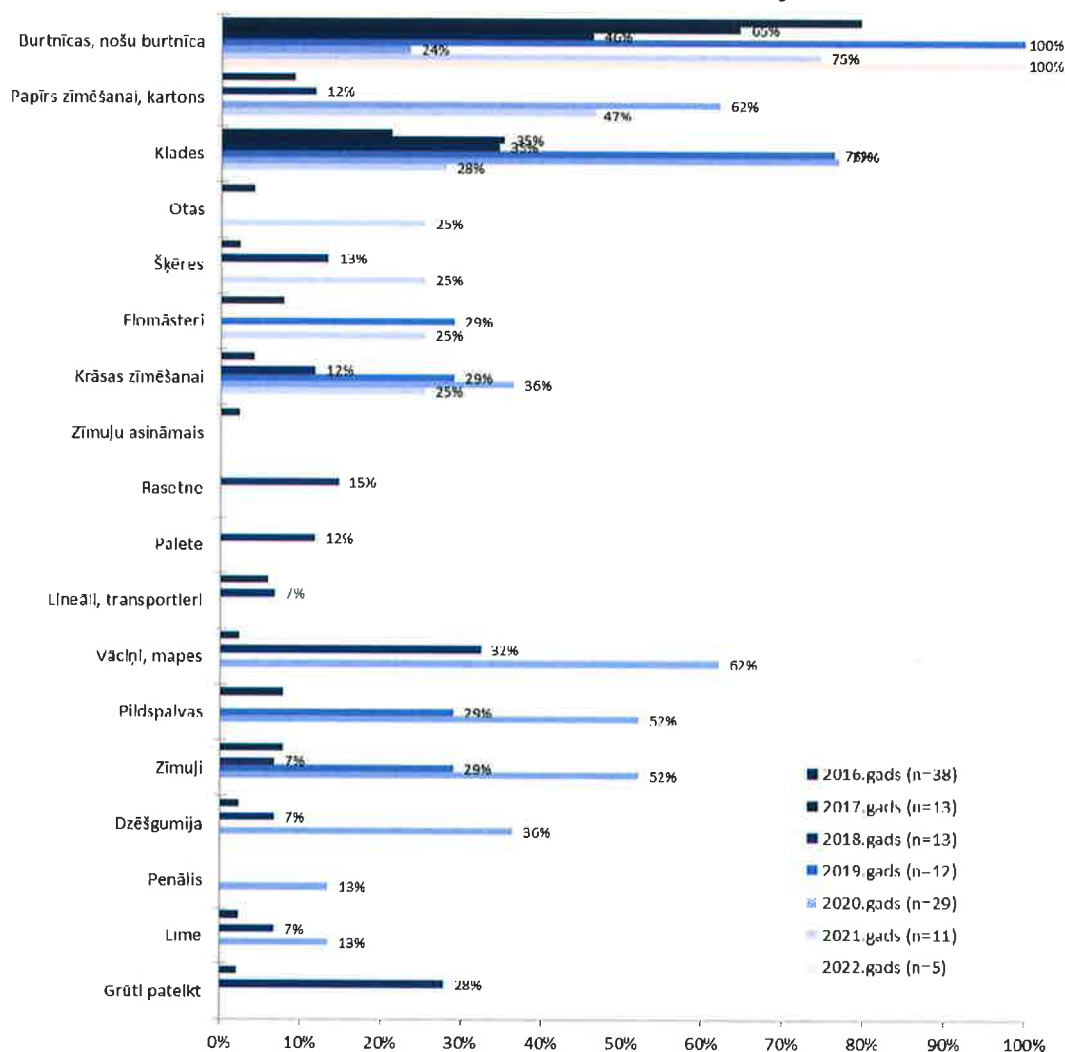
Avots: respondentu ģimenes locekļi, kas saņēmuši individuālo mācību piederumu komplektus

Vērojams, ka 2022. gadā līdzīgi kā 2021. gadā par 6 līdz 7 procentpunktiem mainījies attiecība starp izmantots pilnībā vai daļēji, kas skaidrojams ar 2020. gadā novērotās attālinātā mācību procesa ietekmes mazināšanos, kad atsevišķu mācību piederumu izmantošana zaudēja aktualitāti.

Līdzīgi kā ar higiēnas un saimniecības komplektiem arī mācību piederumu komplekta satura neizmantošanu ir ierobežotas iespējas kvantitatīvi analizēt – dati sniegti par 5 skolēniem vienas lielas māsasaimniecības locekļiem (skat. 37. attēlu).

Nelielā respondentu skaita dēļ uz kādu tendenci preču neizmantošanai pilnībā, kas būtu konstatēta 2022. gadā, norādīt problemātiski, taču vērojams, ka biežāk netiek izmantotas dažāda veida burtnīcas un klades.

37. att. Kuri mācību piederumi netika izmantoti savām vajadzībām?

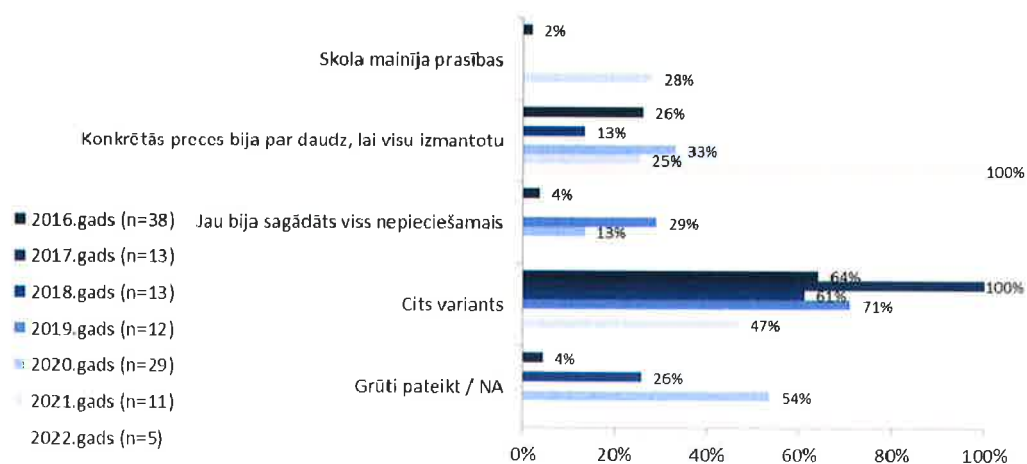

Avots:

respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu, nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Minētajā gadījumā respondenti kā būtiskāko iemeslu komplekta satura neizmantošanai atzīmē, ka konkrētās preces bija par daudz, tomēr kopējas tendences šī atbilde nevar iezīmēt (skat. 38. attēlu).

38 att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc viss komplekta saturs netika izmantots savām vajadzībām?

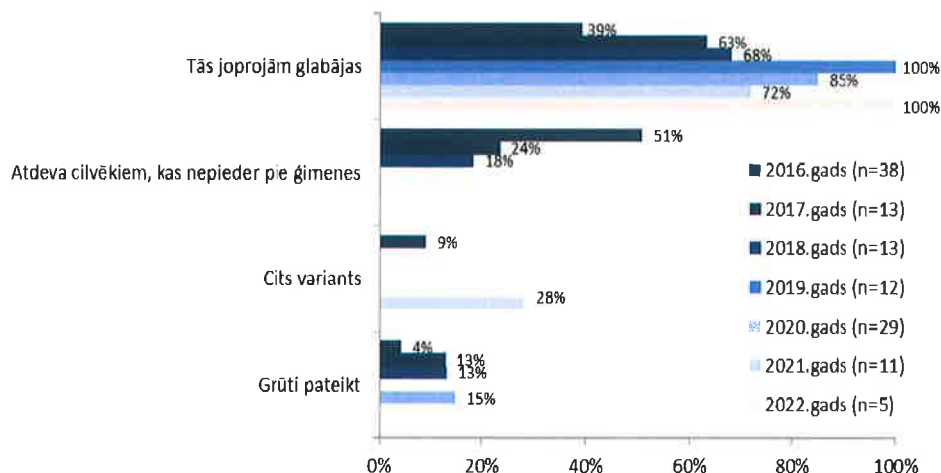

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu, nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Secināms, ka mājsaimniecību vajadzības un prasības šajā ziņā ir dažādas, turklāt var būt atšķirīgas atkarībā no skolēnu skaita mājsaimniecībā, skolas izvirzītām prasībām, kā arī mācību procesa īstenošanas veida - klātienē vai attālināti. Atzīstami vērtējams, ka nav atzīmēta konkrētam vecumposmam (sākumskolai vai pamatskolai) neatbilstošu mācību piederumu iekļaušanu komplektos.

Visos gadījumos, kad sniegtas konkrētas atbildes par rīcību ar savām vajadzībām neizmantotajiem mācību piederumiem, izņemot atbildi “grūti pateikt”, vecāku atzīmētā rīcība bija viena – tie joprojām glabājas (skat. 39. attēlu).

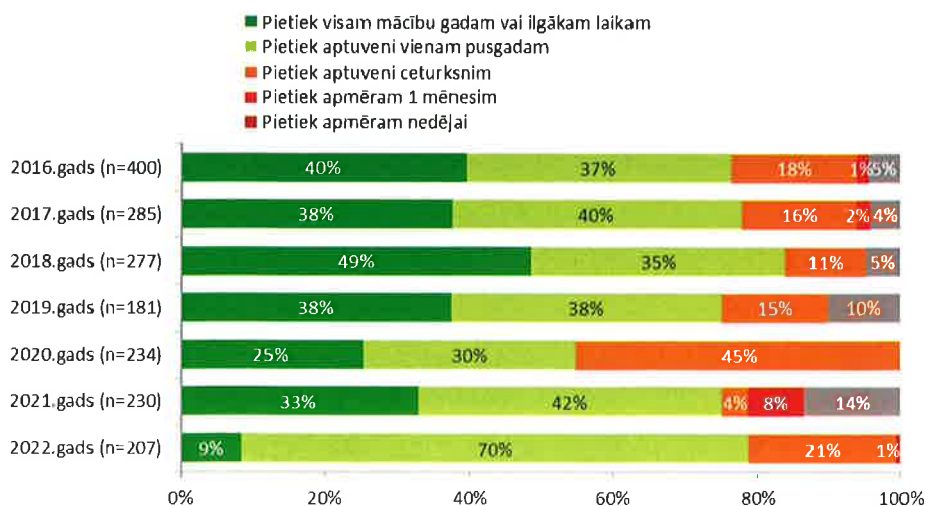
39. att. Ko izdarīja ar mācību piederumiem, kas netika izmantoti savām vajadzībām?

Avots: respondentu ģimenes locekļi (bērni), kuri komplekta saturu, nav pilnībā izmantojuši savām vajadzībām

Visdrīzāk cēlonis tam, kāpēc par komplektu neizmantošanu iegūtā informācija ir tik skopa, saistāms ar atbildēm uz jautājumu par mācību piederumu komplekta izmantošanas ilgumu (skat. 40. attēlu), kas 2022. gadā ievērojami atšķiras no tām, kas tika saņemtas iepriekšējos gados – visam mācību gadam ar saņemtajiem mācību piederumiem pieticis vien 9% (iepriekšējos gados no 25% līdz 49% gadījumos), bet absolūtais vairums (70%) norādījuši, ka pieticis aptuveni pusgadam.

40. att. Cik ilgam laikam ģimenē dzīvojošiem skolniekiem pietiek ar tām lietām, ko saņem vienā mācību piederumu komplektā?

Avots: respondentu ģimenes locekļi, kas saņēmuši individuālo mācību piederumu komplektus

Šādām izmaiņām nav vērojamas konkrētas cēloņsakarības, taču iespējams, ka tās saistītas ar attālināti un klātienē notikušu mācību procesa proporciju - mācoties mājās, dažādi mācību piederumi tiek izmantoti atšķirīgā daudzumā. Iespaidu varēja atstāt arī tas, ka 2022./23.mācību gadā tika pabeigta pāreja uz kompetenču izglītību, kas varēja noteiktā veidā ietekmēt mācību piederumu izmantošanu. Tāpat iespējams, ka cēlonis ir saistīts ar vecāku faktiskās rocības mazināšanos saistībā ar cenu kāpumu, respektīvi, mazinājusies iespēja bērniem nopirkt kādus mācību piederumus par saviem līdzekļiem un nākas pilnībā izmantot no fonda saņemto atbalstu.

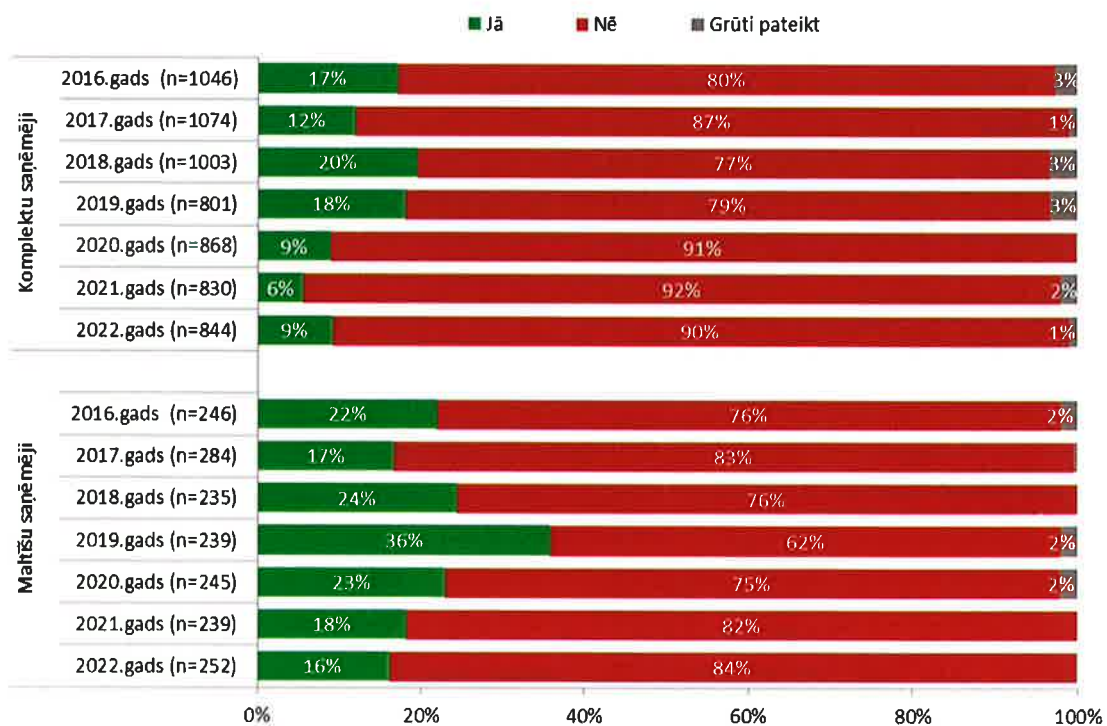
Secināms, ka kopumā sākumskolas un pamatskolas mācību piederumu komplekti ir precīzi izstrādāti un atbilstoši abu vecumgrupu skolēnu vajadzībām un izmaiņas tajos nav nepieciešamas.

7. Papildpasākumi

Atbalsta saņēmēju atbildes par līdzdalību 2022. gada papildpasākumos, salīdzinot tās ar iepriekšējos gados sniegtajām, kā arī, izdalot atsevišķi komplektu un maltīšu saņēmējus, atspoguļotas 41. attēlā.

Uz līdzdalību papildpasākumos 2022. gadā norāda 9% komplektu saņēmēju un 16% maltīšu saņēmēju.

41. att. Vai 2021. gadā atbalsta saņēmējs ir piedalījies papildpasākumos?

Avots: atbalsta komplektu un maltīšu saņēmēji, kas kompleksus/maltītes saņēmuši iepriekš (pirms aptaujas dienas)

Secināms, ka salīdzinot ar 2021. gadu nedaudz (par 3 procentpunktiem) palielinājies komplektu saņēmēju, kā arī par 2 procentpunktiem samazinājies maltīšu saņēmēju viedoklis par iesaisti papildpasākumos.

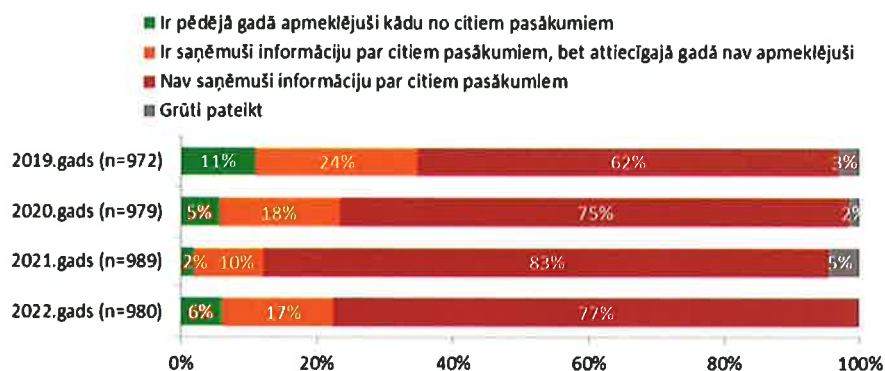
Nelielās izmaiņas skaidrojamas ar vairāku pasākumu rīkošanas un pulcēšanās ierobežojumu atcelšanu pēc ārkārtējās situācijas, tomēr respondentiem joprojām aktuālo PO ikdienas komunikāciju ar atbalsta saņēmējiem, sniedzot tiem padomus, psiholoģisku

atbalstu vai individuāli konsultējot. Turklāt kā papildus faktors jāmin atbalsta saņēmēju vecumstruktūras izmaiņas - starp gados vecākajiem respondentiem tādu, kas norāda, ka ir apmeklējuši papildpasākumus, ir mazāk nekā starp darbaspējīgā vecumā esošajiem.

2022. gadā turpinājās respondentu viedokļu izvērtēšana par līdzdalību citos pasākumos, kurus finansē ES. Vērojams, ka atbildes uz šo jautājumu visdrīzāk atspoguļo nevis reālo situāciju bet gan respondentu viedokli par to, kas varētu būt finansējais pasākumu, kurā viņi piedalījušies. Uzticamāku informāciju varētu saņemt par tiešo pasākuma nodrošinātāju, taču ne par gala finansētāju.

2022. gadā 23% komplektu saņēmēju norādīja, ka ir saņēmuši informāciju par pasākumu, tajā skaitā 6% sacīja, ka šādos pasākumos ir piedalījušies (skat.42 attēlu). Secināms, ka to personu īpatsvars, kas apgalvo, ka, 2022. gadā piedalījušies citos ES finansētos pasākumos, salīdzinot ar 2021. gadu ir palielinājies (par 4 procentpunktiem) un pat pārsniedz 2020. gada iesaistes rādītāju, kas visdrīzāk ir skaidrojams ar ārkārtējās situācijas ierobežojumu ietekmes pakāpenisku samazināšanos.

42. att. Vai organizācijā, kur saņēmt atbalsta pakas, pašvaldībā, Nodarbinātības valsts aģentūrā vai citā iestādē ir saņemta informācija par iespēju iesaistīties vēl kādos citos pasākumos, ko finansē ES. Ja jā, vai tā ir izmantota.

Avots: atbalsta komplektu saņēmēji

Secināms, ka sakarības starp atbildēm uz abām jautājumiem ir neapstrīdamas, taču tās skaidrojamas gan ar daļas sabiedrības augstāku gatavību piedalīties dažādās aktivitātēs neatkarīgi no to organizatora, gan ar cilvēku ierobežotu nepieciešamību nošķirt vai iegaumēt dažādu pasākumu finansētājus.

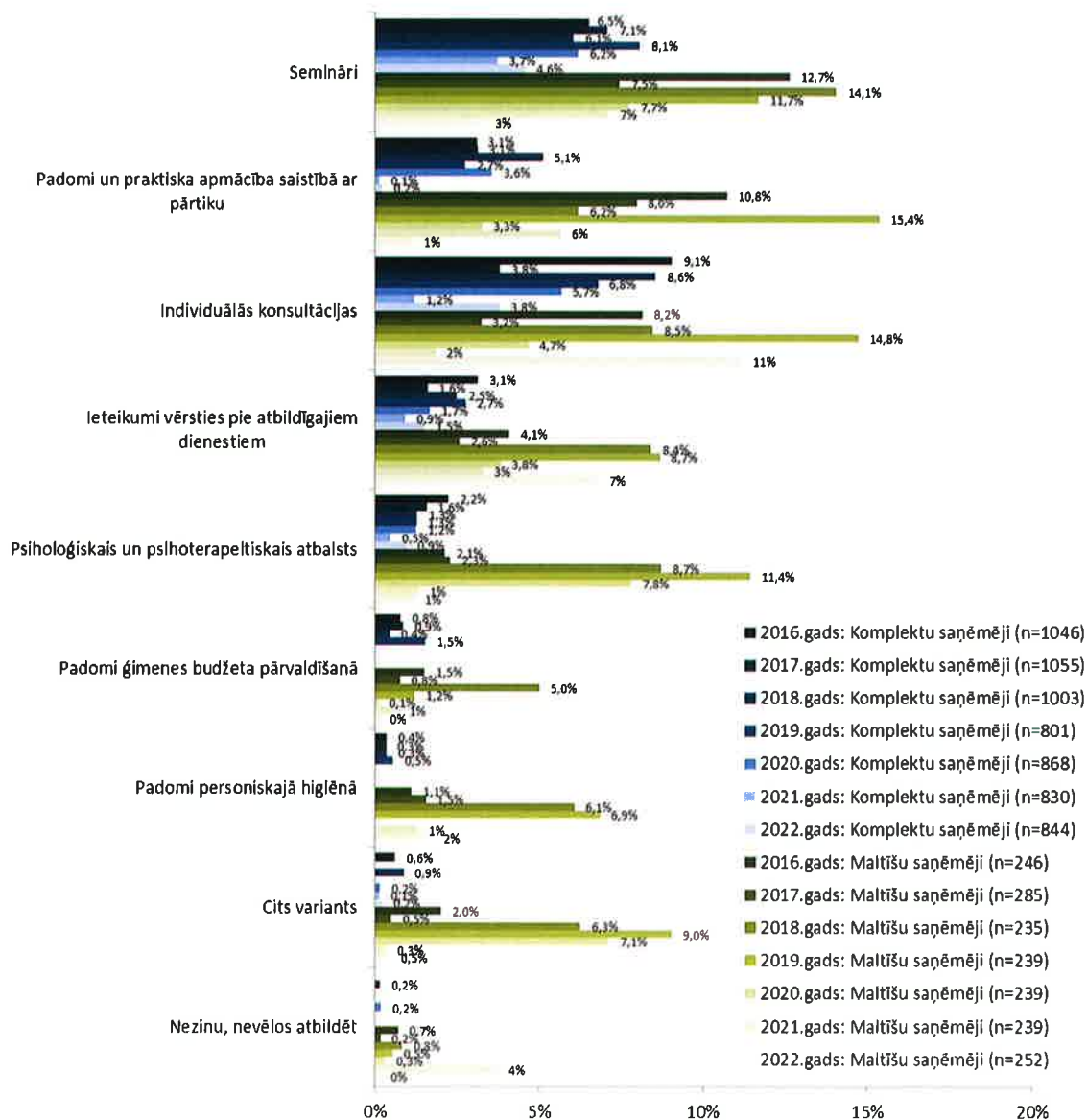
Ja analizējam, kādos tieši papildpasākumos atbalsta saņēmēji piedalījušies (skat. 43. attēlu) vērojams, ka komplektu saņēmēji visbiežāk nosauca seminārus un individuālas konsultācijas, turpretim maltīšu saņēmēji visbiežāk nosaukuši individuālas konsultācijas un ieteikumus vērsties pie atbildīgajiem dienestiem, bet retāk seminārus. Pārējās atbildes sniegtas retāk un ar zināmu varbūtību tām ir nejaušs raksturs, kas saistās ar uzticēšanos nevalstiskajai vai reliģiskajai organizācijai (maltīšu izsniedzējam), kas nodrošina atbalstu, padomus vai uzklauššanu un kopumā socializāciju.

Papildpasākumos iegūtās zināšanas un prasmes 2022. gadā kopumā tiek vērtētas kā noderīgas – šādu atbildi (skat. 44. attēlu) izvēlējušies 78% komplektu saņēmēju un arī 91% maltīšu saņēmēju, tajā skaitā 36% komplektu un 56% maltīšu saņēmēju atzina, ka “ļoti noderīgas” un attiecīgi 42% un 35% tās atzinuši par “daļēji noderīgām”. Atbildes “ne visai noderīgas” sniedza tikai 8% komplektu saņēmēji, savukārt viedoklis “vispār nebija noderīgas” netika izteikts ne no viena atbalsta saņēmēja.

Respondentiem, kas iegūtās zināšanas un iemaņas neatzina par “ļoti noderīgām” tika vaicāts, kādi ir būtiskākie pazemināta novērtējuma iemesli (skat. 45. attēlu). Visbiežāk gan komplektu, gan maltīšu saņēmēju mazāka apmierinātība ar pasākumiem saistās ar to, ka tajos sniegtā informācija bijusi iepriekš zināma vai teorētiska, bez praktiska pielietojuma. No komplektu saņēmējiem uz to, ka informācija bijusi iepriekš zināma, norādījuši lauku iedzīvotāji. Daļa komplektu saņēmēju (21% gadījumos) un maltīšu saņēmēju (14% gadījumos) konkrētu atbildi sniegt nevarēja – norādīja, ka viņiem “grūti pateikt”.

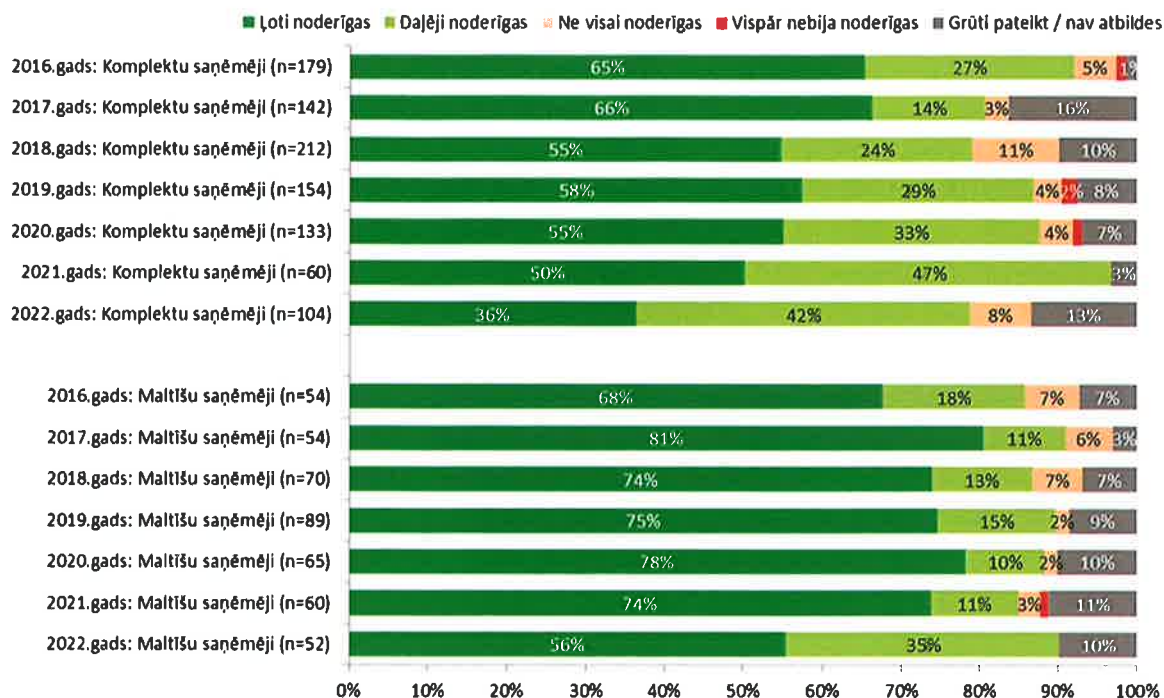
Secināms, ka no vienas puses ir apmierinātība ar pasākumu lietderību ir pa gadiem mainīga, bet kopumā augsta (svārstības skar viedokļu “ļoti” un “daļēji” īpatsvaru izmaiņas), no otras – respondenti uz jautājumu “kāpēc nebija noderīgs” sniedz mazāk informācijas analīzei un ieteikumiem izmaiņām papildpasākumu saturā.

43. att. Kādas bija papildpasākumu tēmas, kuros piedalījās?

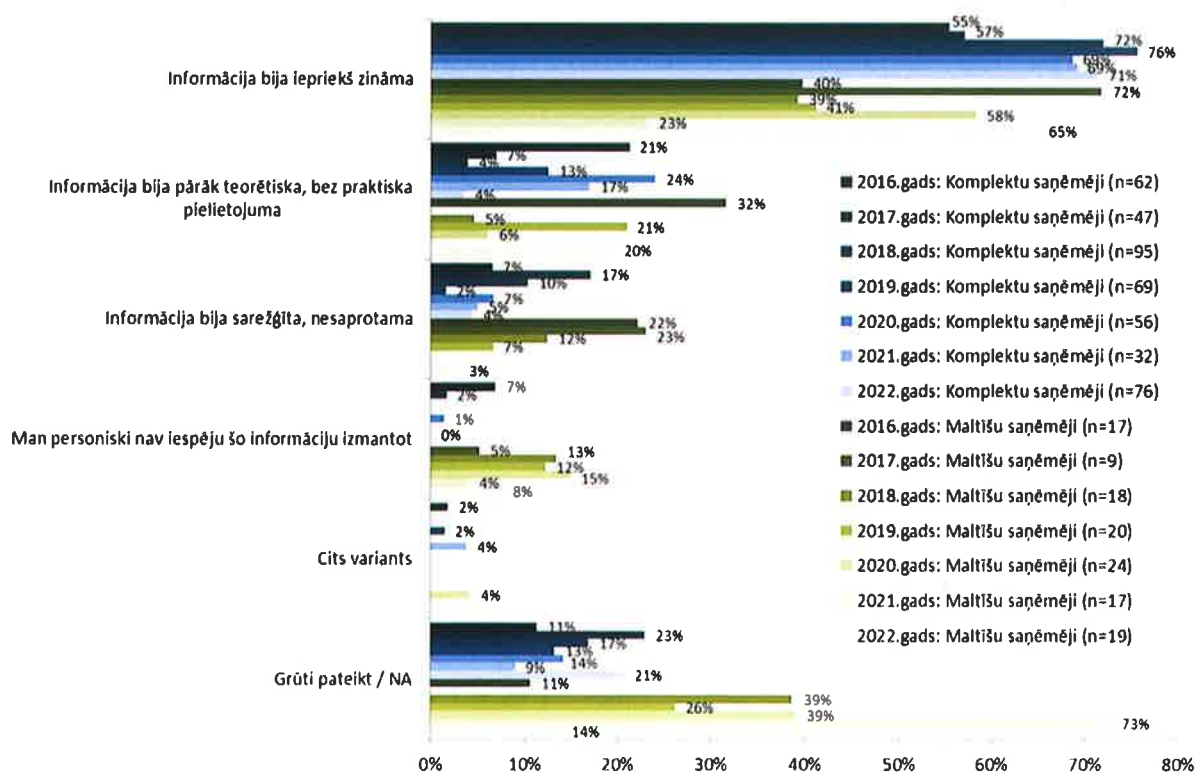
Avots: atbalsta komplektu un maltīšu saņēmēji, kas kompleksus/maltītes saņēmuši iepriekš (pirms aptaujas dienas)

44. att. Cik lielā mērā papildpasākumos iegūtās zināšanas vai prasmes bija noderīgas?

Avots: papildpasākumus apmeklējušie

45. att. Kādi bija būtiskākie iemesli, kāpēc papildpasākumos iegūtās zināšanas un iemaņas nebija ļoti noderīgas?

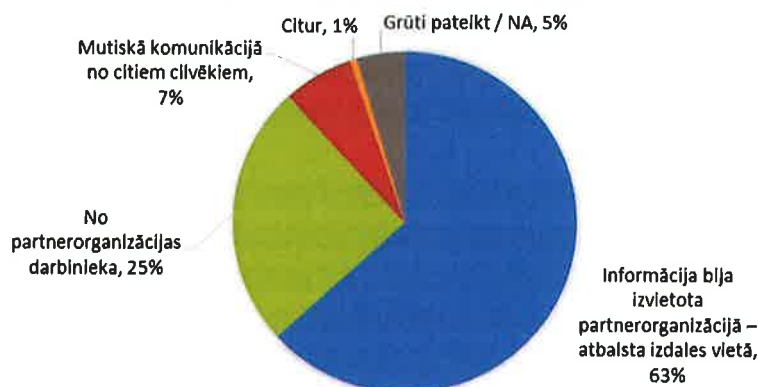

Avots: papildpasākumus apmeklējušie, kas norādījuši, ka sniegtā informācija nebija "ļoti noderīga"

Komplektu saņēmējiem, kas apmeklējuši papildpasākumus, 2022. gadā pirmoreiz tika vaicāts arī par to, kur viņi ieguvuši informāciju par papildpasākumiem (skat. 46. attēlu). Gandrīz visos gadījumos respondenti atbildēja, ka informācija iegūta atbalsta izdales vietā

– vai nu tā tur bija izvietota (63% gadījumos) vai arī to sniedza darbinieks (25% gadījumos). Netika uzsvērta informācijas ieguve tīmekļvietnē - PO mājaslapās, kas līdzīgi kā informācija par atbalstu kopumā, atbalstu saņēmēju vidū nav izplatīta, kaut objektīvi daļēji iespējama (skat.3. attēlu), jo 44% komplektu saņēmēju un 16% maltīšu saņēmēju mājoklī pieejams dators.

46.att. Kur jūs uzzinājāt par iespēju piedalīties papildpasākumā?

Avots: papildpasākumus apmeklējušie komplektu saņēmēji

Vērojams, ka PO kopumā ievēro atbalsta saņēmēju informēšanas par papildpasākumiem pienākumu, tomēr respondentu izlase vairumā gadījumu saistījās ar LSK un vienu no pašvaldības sociālajiem dienestiem, tāpēc visaptverošiem secinājumiem nepieciešamas turpmākas atbalsta saņēmēju aptaujas.

Secināms, ka 2022. gadā atbalsta saņēmēju vidējais pašnovērtējums par dalību papildpasākumos atzīmēts 10,6% apmērā. Šādu viedokli pauduši 9% komplektu un 16% maltīšu saņēmēji. Šāds dalības papildpasākumos īpatsvars pārsniedz papildpasākumu organizētāju pārskatos sniegto vidējo 5% unikālo atbalsta saņēmēju iesaisti, kas skaidrojams ar gadījumiem, kad PO sniegtos padomus un ieteikumus, sarunu vai individuālo konsultāciju konkrētas sociālās situācijas risināšanai atbalsta saņēmējs novērtē kā papildpasākumu, bet PO nereti uzskaita tikai īpaši organizētus pasākumus ar citu iesaistīto ekspertu vai speciālistu piedalīšanos, kas, it īpaši ārkārtējās situācijas laikā un arī daļēji pēc tās, pulcēšanās ierobežojumu iespaidā netika organizēta vai bija ar zemu apmeklētību.

Tomēr salīdzinājumā ar diviem iepriekšējiem gadiem, atbalsta saņēmēju dalības pieaugums citos ES finansētos pasākumos, par ko atbildes snieguši 6% komplektu saņēmēji liecina, ka dažādos pasākumos kopumā iesaistes rādītāji palielinās.

II. EAFVP VADĪBĀ IESAISTĪTO INSTITŪCIJU PAVEIKTAIS 2022. GADĀ

2022. gadā LV 36 novados un 7 valstspilsētās, kas neietilpst novados, pārtikas un pamata materiālās palīdzības komplektu uzglabāšanu un izdali, gatavo maltīšu izdali, kā arī papildpasākumu īstenošanu nodrošināja 25 PO (t.sk. 10 pašvaldības un to iestādes, 13 biedrības un nodibinājumi un 2 reliģiskās organizācijas) 421 pārtikas un pamata materiālās palīdzības izdales vietās un 30 zupas virtuvēs. 13 PO ir no vienas līdz divām izdales vietām, 6 PO ir 3 līdz 7 izdales vietas, 5 PO no 9 līdz 22 izdales vietām, vienai PO (LSK) ir 342 izdales vietas.

Saistībā ar atbalstu UA civiliedzīvotājiem nodrošināta dalība likuma "Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums" un tā grozījumu izstrādē, veikti trīs grozījumi MK 2014. gada 25. novembra noteikumos Nr.727 „Darbības programmas ”Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšana vistrūcīgākajām personām 2014.-2020. gada plānošanas periodā” īstenošanas noteikumi”:

- 2022. gada 15. marta grozījumi, ar kuriem:
 - paredzēta iespēja UA civiliedzīvotājiem saņemt atbalstu EAFVP darbības programmas ietvaros;
 - noteiktas tiesības EAFVP PO saņemt vienotās likmes maksājumu par EAFVP atbalsta sniegšanu UA civiliedzīvotājiem;
 - noteikta atsevišķa uzskaitē par UA civiliedzīvotājiem sniegto EAFVP atbalstu.
- 2022. gada 03. maija grozījumi, ar kuriem krīzes situācijā nonākušajiem UA civiliedzīvotājiem un LV iedzīvotājiem nodrošināta EAFVP pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības vienmērīga izsniegšana laika periodā, nemainot kopējo atbalsta komplektu skaitu, lai sabalansētu atbalsta komplektu pasūtījumu apjomu un biežumu, kas rada ievērojamu slodzi uz PO (izdales punktu) administratīvo darbu, kā arī piegādātāju veiktspēju un loģistiku.
- 2022. gada 18. oktobra grozījumi, ar kuriem:
 - paredzēta iespēja personām zemu ienākumu māsājniecībā (LV iedzīvotājiem un UA civiliedzīvotājiem) no 2022. gada 1. novembra līdz 2023. gada 30. aprīlim par trīs mēnešu periodu saņemt papildu pārtikas komplektu EAFVP atbalsta sniegšanas vietā;
 - paredzēta iespēja personām zemu ienākumu māsājniecībā saņemt visu paredzēto atbalsta apjomu vienā reizē vai daļām;
 - no 2023. gada 1. janvāra EAFVP atbalstu būs tiesīgas saņemt maznodrošinātas māsājniecības, kurās ienākumi nepārsniegs 376 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai māsājniecībā, bet katrai nākamajai personai 264 *euro*.
 - kvalitātes kritēriji individuālās aizsardzības līdzekļiem papildināti ar medicīniskām sejas maskām, ar kurām iespējama higiēnas un saimniecības preču komplekta satura paplašināšana.

Veikta EAFVP VKS aktualizācija, t.sk., izdarīti grozījumi LM iekšējā normatīvajā aktā par kārtību, kādā LM nodrošina EAFVP DP pārvaldību, sagatavota kārtība, kādā EAFVP sertifikācijas iestāde nodrošina sagatavo un apstiprina maksājumu pieteikumu un kontu slēgumu, un iesniedz to EK.

Sagatavots un iesniegts EK ziņojums par EAFVP DP īstenošanu 2021. gadā un iesniegti trīs maksājuma pieteikumi par kopējo summu 9 583 979,75 *euro*. Veikta sabiedrības informēšana par EAFVP ieviešanu, t.sk. intervijas laikrakstiem un TV, preses reližu izstrāde, atbildes uz iedzīvotāju e-pastos iesūtītajiem un telefoniski uzdotajiem jautājumiem. Sagatavota un aktualizēta informācija par EAFVP LM tīmekļa vietnē.

Nodrošināta dalība EK organizētajās EAFVP Ekspertu grupas sanāksmēs un EAFVP Novērtēšanas partnerības sanāksmē.

2023. gada 18. janvārī EAFVP VI organizēja ikgadēju EAFVP īstenošanas izvērtēšanas sanākumi ar EK Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļaušanās ģenerāldirektorāta pārstāvju un EAFVP konsultatīvās darba grupas locekļu (pārstāvji no, Latvijas pašvaldību sociālo dienestu vadītāju apvienības, LSK, biedrības "Latvijas Samariešu apvienība", LM eksperti) un Finanšu ministrijas kā EAFVP RI pārstāvju dalību. PO Biedrība "Baltā Māja" un Biedrības "Latvijas Samariešu apvienība" dalījās pieredzē atbalsta īstenošanā, t.sk. par atbalsta sniegšanu UA civiliedzīvotājiem. Sanāksmes laikā EK pārstāvji atzinīgi novērtēja EAFVP darbības programmas īstenošanas progresu.

Nodrošināta iesaiste 2021.-2027. gada plānošanas perioda sagatavošanas aktivitātēs, t.sk.:

- Pilnībā pabeigta 2021.-2027. gada plānošanas perioda Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai ārējā normatīvā regulējuma izstrāde:
 - Eiropas Sociālā fonda Plus programma materiālās nenodrošinātības mazināšanai. Apstiprināta EK 2022. gada 21. oktobrī;
 - Likums "Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.-2027. gada plānošanas perioda vadības likums", pieņemts Saeimā 2022. gada 05. maijā un stājās spēkā 2022. gada 23. maijā;
 - MK 2022. gada 21. jūnija noteikumi Nr.381 "Eiropas Sociālā fonda plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.-2027. gadam īstenošanas noteikumi";
 - MK 2022. gada 14. jūlija noteikumi Nr.443 "Eiropas Sociālā fonda plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.-2027. gadam īstenošanas uzraudzības noteikumi";
- sniegti komentāri FM par Partnerības līguma projektu un atzinumi par FM izstrādātajiem 2021.-2027. gada plānošanas perioda MK noteikumu projektiem;
- dalība FM un EK rīkotajās darba grupas sanāksmēs saistībā ar 2021.-2027. gada plānošanas periodu.

EAFVP RI 2022. gadā veica:

- sistēmas auditu par EAFVP ietvaros izveidoto procesu (Risku vadība, Normatīvo aktu izstrāde un kontroles vide, Vadības un kontroles aktivitātes, Maksājumu pieteikuma un kontu slēguma sagatavošana, Informācijas sistēma, Sistēmas pārvaldība un Neatbilstību vadība) darbības efektivitātes novērtējumu EAFVP vadošajā iestādē, sertifikācijas iestādē un sadarbības iestādē par periodu no 2021. gada 1. aprīļa līdz 2022. gada 31. martam.

Audīta rezultātā iegūta pietiekama pārlicība, ka VKS EAFVP vadošajā, sertifikācijas un sadarbības iestādē pārbaudītajās jomās un attiecībā uz Gada kopsavilkuma un

Pārvaldības deklarācijas procesu kopumā darbojas, izmaiņas un uzlabojumi, kas ir veikti pārbaudītajās jomās (procesos), atbilst ES un LV normatīvajiem aktiem.

- EAFVP darbību revīziju par grāmatvedības gadā no 2021. gada 1. jūlija līdz 2022. gada 30. jūnijam sertificētajiem izdevumiem.

Revīzijas ietvaros tika gūta pietiekam pārliecība, ka grāmatvedības gadā sertificētie izdevumi kopumā ir attiecināmi finansēšanai no EAFVP saskaņā ar ES un LV normatīvajiem aktiem, izņemot konstatētos trūkumus bez finanšu ietekmes pamatošajos dokumentos, iepirkuma un publicitātes un pamatojošo dokumentu uzglabāšanas jomā, un neatbilstoši veiktos izdevumus, kuri nepārsniedz noteikto būtiskuma sliekšni 2% apmērā no EK grāmatvedības gadā iesniegto maksājumu pieteikumu kopsummas, un kuri 2022. gadā atgūti pilnā apmērā.

- EAFVP pārskatu revīziju par EAFVP sertifikācijas iestādes sagatavoto kontu slēgumu par 8. grāmatvedības gadu no 2021. gada 1. jūlija līdz 2022. gada 30. jūnijam. Revīzijas rezultātā gūta pietiekama pārliecība, ka pārskatā sniegtā informācija ir pilnīga, pareiza un patiesa. tai skaitā, pārskatā ir atbilstoši atspoguļota finanšu trūkumu novēršana. Gada kontroles ziņojumā RI sniedza atzinumu bez iebildēm un sistēmai pārliecības līmeni novērtēja kā vidēju.

VK 2023. gada sākumā veica finanšu revīziju “Par Sabiedrības integrācijas fonda 2022. gada pārskatu”.

Revīzijā tika gūta pārliecība, ka finanšu pārskats visos būtiskajos aspektos sniedz skaidru un patiesu priekšstatu par SIF finanšu stāvokli, tā izmaiņām un SIF darbības rezultātiem gadā, kas noslēdzās 2022. gada 31. decembrī, ir sagatavots atbilstoši LR spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

SI 2023. gada sākumā veica PO aptauju, lūdzot izvērtēt 2022. gadā veiktās darbības EAFVP ietvaros. Aptaujas rezultātus skatīt ziņojuma 2. pielikumā.

SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

1. EAFVP pārtikas un pamata materiālās palīdzības atbalsts 2022. gadā ir sasniedzis viestrūcīgākās ģimenes.

- 2022. gadā atbalsta ietvaros LV viestrūcīgākajām personām izdalīti 412 918 pārtikas komplekti un nodrošinātas 443 940 maltītes, izdalīti 192 008 higiēnas un saimniecības komplekti, kā arī ģimenēm ar sākumskolas un pamatskolas skolēniem izdalīti 8617 mācību piederumu komplekti. Ģimenes ar zīdaiņiem un maziem bērniem līdz divu gadu vecumam saņēmušas 3440 bērnu pārtikas komplektus un 2735 bērnu higiēnas komplektus. Ārkārtējās situācijas laikā papildus izdalīti 19 679 individuālās aizsardzības līdzekļi - sejas maskas.
- Atbilstoši EAFVP VI aplēsēm 89 304 unikālas personas ir pārtikas komplektu saņēmēji, kas ir 98,99% no visām 90 213 unikālām personām, kurām 2022. gadā noteikts trūcīgas vai krīzes situācijā esošas mājsaimniecības statuss, vai saņemta izziņa par maznodrošinātas mājsaimniecības statusu ar ienākumiem, kuri nepārsniedz 327 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā, bet katrai nākamai personai 229 *euro*, kā arī 8781 personas - maltīšu saņēmēji. Atzīmējams, ka 14% komplektu saņēmēju arī apmeklējuši zupas virtuvi un saņēmuši maltītes. Savukārt higiēnas un saimniecības preces saņēma 88 619 unikālas personas, kas ir 98,23% no visām EAFVP nosacījumiem atbilstošām unikālām personām.
- Atbalsta ģimenēm ar bērniem ietvaros mācību piederumu komplektus saņēma 8617 skolēns, kas ir 85,35% no visiem unikālajiem skolēniem, bērnu pārtikas komplektus – 974 bērnu (76,63%) un bērnu higiēnas komplektus 1537 bērnu (96,36%) no visiem unikālajiem bērniem attiecīgajā vecumgrupā EAFVP nosacījumiem atbilstošās mājsaimniecībās.
- Izpildīts 2021. gada ieteikums par PO un sociālo dienestu informēšanu par izmaiņām atbalsta saņemšanas nosacījumos, kā arī par vizuālās informācijas materiāli izplatīšanu gan PO, gan sociālajiem dienestiem:
 - 2022. gadā turpinoties ārkārtējai situācijai gan PO, gan sociālie dienesti informēti par trūcīgas un maznodrošinātas mājsaimniecības izziņas derīguma termiņa pagarināšana tās laikā un mēnesi pēc tās, sniegtas vadlīnijas par atbalsta sniegšanu ņemot vērā attālināto pieeju atbalsta sniegšanai.
 - PO un sociālie dienesti informēti par EAFVP atbalsta veidiem, un mainītiem nosacījumiem atbalsta saņemšanai no 2021. gada 1. janvāra, kā arī par izmaiņām pārtikas atbalsta apmēros no 2022. gada novembra līdz 2023. gada aprīlim. Izplatīta aktualizēta infografika par EAFVP atbalstu.

Secināms, ka:

- personu informētība par sniegto atbalstu ir ļoti augsta, un atbalsts sniegts gandrīz visām potenciālajām mērķa grupas personām, kurām ir tiesības un kuras vēlējušās saņemt konkrēto atbalsta veidu;
- izpildītais 2021. gada ieteikums par PO un sociālos dienestu informēšanu par izmaiņām atbalsta saņemšanas nosacījumos, ievērojami palielinājis personu informētību, un atbalsta sniegšanas intensitāti, īpaši pārtikas atbalsta gadījumā, paaugstinājusies.

Ieteikums: Par katrām izmaiņām atbalsta saņemšanas nosacījumos turpināt informēt PO un sociālos dienestus. Vizuālās informācijas materiāli izplatāmi gan PO, gan sociālajiem dienestiem.

2. EAFVP pārtikas un pamata materiālās palīdzības atbalsts ir atvieglojis vistrūcīgāko iedzīvotāju un mājsaimniecību budžeta slogu

- 2022. gadā iedzīvotāju īpatsvars, kam raksturīga dziļā materiālā un sociālā nenodrošinātība, ievērojami pieaudzis. Ja laika posmā no 2016. gada līdz 2021. gadam bija vērojama šī rādītāja, īpaši iedzīvotāju zem nabadzības riska sliekšņa un 1. kvintiles mājsaimniecību vidū par 15,6 līdz 17,7 procentpunktiem samazināšanās, tad 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu, iedzīvotāju īpatsvars, kam raksturīga dziļā materiālā un sociālā nenodrošinātība zemu ienākumu mājsaimniecībās, pieaudzis par 6,1 līdz 8,3 procentpunktiem, skat. 1. pielikuma 3. attēlu.
- Īpaši straujš pieaugums vērojams starp iedzīvotājiem zem nabadzības sliekšņa. Nemainoties ienākumu līmenim, atbilstoši kuram mājsaimniecībai ir iespēja saņemt atbalstu, unikālo personu skaits pieaudzis no 80,5 tūkst. līdz 90,2 tūkst. vai par 12,1 procentpunktu.
- Kaut arī pārtikas produktu izdarei maltīšu nodrošināšanai vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem nav noteicošas ietekmes uz kopējo dziļas materiālās un sociālās nenodrošinātības rādītāju, tomēr ir atvieglots vistrūcīgāko ģimeņu budžeta slogs, par ko liecina 100% gadījumos respondentu aptaujā norādītais, ka komplektu saņemšana ietekmēja ģimenes situāciju, t.sk. apstiprinoša atbilde sniegta 95% gadījumos vai daļēji apstiprinoša 5% gadījumos.
- Atbalsta saņēmēji radušos naudas ietaupījumu, galvenokārt, tērē papildu pārtikas produktu iegādei (to norāda 92% no atbalsta saņēmējiem), komunālo pakalpojumu apmaksai (77%), ārsta apmeklējumiem un medikamentu iegādei (45%). 15% no atbalsta saņēmējiem atzīmē, ka nauda izmantota bērnu skolas pasākumiem vai ārpussskolas nodarbībām.

Secināms, ka:

- 2022. gadā konstatējama objektīva materiālās un sociālās situācijas pasliktināšanās, īpaši sabiedrības ievainojamākās daļas vidū, un to, ka pārtikas un pamata materiālā palīdzība nepieciešama lielākai iedzīvotāju daļai;
- komplektu saņemšana labvēlīgi ietekmē vistrūcīgāko ģimeņu budžetu, palielinot iespēju nodrošināt citas pamatvajadzības.

3. Papildpasākumu veidi un iesaiste tajos ir pamatā apmierinoša

- 2022. gadā īstenoti 1099 papildpasākumi (PO pārskatos norādīti un SI pārbaudīti), kas, salīdzinot ar 2021. gadu, ir mazāk, un tajos iesaistīto personu skaits (4362 personas 2022. gadā) ir samazinājies.
- Vērojams objektīvs, ar ārkārtējās situācijas ierobežojumu ietekmes turpināšanos un sociāli demogrāfiskā portreta izmaiņām saistīts EAFVP papildpasākumu dalībnieku iesaistes kritums.
- Iesaistes intensitāte, salīdzinot ar 2021. gadu, EAFVP papildpasākumos ir par diviem procentpunktiem zemāka un veido apmēram 5% no visiem unikālajiem atbalsta

saņēmējiem. Papildus tam 6% komplektu saņēmēji atzīmēja dalību citos ES finansētos pasākumos, kas ir par četriem procentpunktiem vairāk nekā 2021. gadā.

- Atzīmējams, ka ikgadējā atbalsta saņēmēju aptaujas pašnovērtējumā par līdzdalību papildpasākumos 2022. gadā norādīja 10,6% atbalsta saņēmēji, tajā skaitā 9% komplektu saņēmēji un 16% maltīšu saņēmēji. Vērojama gan aktīvākās daļas atbalsta saņēmēju augstāka gatavība piedalīties dažādās aktivitātēs neatkarīgi no to organizatora, gan vienlaicīga ierobežota nepieciešamība nošķirt vai iegaumēt dažādu pasākumu finansētājus.
- Papildpasākumu veidi un tajos iegūtās prasmes kopumā tiek vērtētas kā ļoti noderīgas un noderīgas – šādu atbildi izvēlējušies 68% komplektu saņēmēju un 91% maltīšu saņēmēju (2021. gadā – attiecīgi 97% un 85%).
- 2022. gadā SI organizējusi attālinātas sanāksmes ar PO (15.03.2022., 06.05.2022., 10.11.2022.) pārrunājot dažādas EAFVP darbību īstenošanas aktualitātes, tostarp papildpasākumu veikšanu ārkārtējās situācijas laikā, PO iesaisti atbalsta sniegšanā un papildpasākumu organizēšanā UA civiliedzīvotājiem, ieteicamajiem papildpasākumu veidiem.
- 2021. gada ieteikums - SI metodiskajos semināros izplatīt PO papildpasākumu labās prakses piemēriem, kā arī nodrošināt PO ar informāciju par citu dalībvalstu pieredzi papildpasākumu nodrošināšanā saglabājams aktuāls, jo ieteikuma īstenošana notikusi daļēji - saistībā ar ārkārtējo situāciju, t.sk. nenotikuša klātienē informācijas apmaiņa EAFVP kopienas (*FEAD Community*) ietvaros par dalībvalstu pieredzi un labo praksi EAFVP īstenošanā.

Secināms, ka:

- no vienas puses samazinājies uzskaitīto EAFVP organizēto papildpasākumu skaits, no otras puses palielinājies atbalsta saņēmēju viedoklis par iesaisti papildpasākumos, kas skaidrojams ar PO ikdienas komunikāciju ar atbalsta saņēmējiem, proti, sniedzot tiem padomus, psiholoģisku atbalstu vai individuāli konsultējot (uz ko aptaujā norāda 3.8% aptaujāto komplektu saņēmēju un 11% maltīšu saņēmēju), novērtēšanu vai pretēji - neatzišanu par papildpasākumu no atbalsta saņēmēja puses. Kopumā atbalsta saņēmēju iesaiste pasākumos novērtējama kā atzīstama uz atbalsta saņēmēja vajadzībām un labākā piedāvājuma izvērtējumu balstīta aktivitāte.
- PO iepazīstas ar labās prakses piemēriem papildpasākumu organizēšanā, taču papildpasākumu piedāvājumu balsta ņemot vērā pieejamos resursus (telpas, brīvprātīgie eksperti) un atbalsta saņēmēju vēlmes un vajadzības (skat. 2. pielikumu);

Ieteikums: SI metodiskajos semināros turpināt rosināt PO savstarpēji dalīties ar labo praksi papildpasākumu īstenošanā, kā arī nodrošināt PO ar informāciju par citu dalībvalstu pieredzi papildpasākumu nodrošināšanā, izmantojot iespēju apmainīties ar dalībvalstu labo praksi Eiropas Sociālā fonda Plus pieredzes apmaiņas instrumenta “CoP” (*Communities of practice on Material Support*) ietvaros

4. Pārtikas un pamata materiālās palīdzības atbalsts sasniedz augstu apmierinātības vērtējumu un atbilstību atbalsta saņēmēju vajadzībām

- Absolutajā vairumā gadījumu (99,6%) pārtikas komplekta saturs, kā 2022. gadā norāda atbalsta saņēmēji, ticis izmantots savām vajadzībām pilnībā vai lielāko daļu, (salīdzinoši 2019., 2020. un 2021. gadā - 99%).
- 2022. gadā bērnu pārtikas komplekta saturs izmantots savām vajadzībām pilnībā (100%), uzlabojot iepriekšējo gadu situāciju, kad atbalsta saņēmēju vērtējumā 100% gadījumos bērnu pārtikas komplekta saturs izmantots savām vajadzībām daļēji-pilnībā vai lielāko daļu.
- Higiēnas un saimniecības komplekti jau kopš izdales sākuma nemainīgi absolutajā vairumā situāciju ir izmantoti pilnībā vai lielāko daļu. 2022. gadā – 95%, savukārt no 2016. līdz 2021. gadam - 89% līdz 95% gadījumos komplekti izmantoti pilnībā, turpretī 2022. gadā 5 %, savukārt no 2016. līdz 2021. gadam no 5% līdz 10% gadījumos izmantoja lielāko daļu.
- Bērnu higiēnas komplekti 2022. gadā – 96% gadījumos, savukārt no 2017. līdz 2021. gadam – 92% līdz 100% gadījumos izmantoti pilnā apmērā. 2022. gadā atbalsta saņēmēji ir norādījuši 4% lielākās daļas komplekta izmantošanas gadījumu, savukārt no 2017. līdz 2021. gadam – 3% līdz 9% gadījumos - izmantota šo komplektu lielākā daļa;
- Mācību piederumu komplektu saturs 2022. gadā 100% gadījumos izmantots pilnībā vai tā lielākā daļa, salīdzinoši arī no 2016. līdz 2021. gadam 99% līdz 100% gadījumos.
- Izpildot 2020. gada ieteikumu iekļaut 2021. gada pārtikas iepirkuma dokumentācijā papildus pārtikas produktus, SIF iepirkuma rezultātā pārtikas preču komplektā papildus iekļauti zivju konservi. Papildināto komplektu piegāde un izdare uzsākta 2022. gada pirmajā ceturksnī.
- Izpildot 2020. gada ieteikumu iekļaut 2021. gada higiēnas un saimniecības preču iepirkuma dokumentāciju papildināt ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem. SIF iepirkuma rezultātā higiēnas un saimniecības preču komplektā papildus iekļautas vairākkārt lietojamas sejas maskas. Papildināto komplektu piegāde un izdare uzsākta 2022. gada pirmajā ceturksnī.
- Pamatā izpildīti 2021. gada ieteikumi par mācību piederumu komplekta un bērnu pārtikas un higiēnas komplektu satura un apjoma saglabāšanu. SIF iepirkuma rezultātā mācību piederumu komplekta saturs un apjoms precizēts saistībā ar ārkārtējā situācijā vērojāmām izmaiņām atsevišķu mācību piederumu izmantošanā attālinātajā mācību procesā. Savukārt bērnu pārtikas un higiēnas komplektu saturs un apjoms precizēts pēc attiecīgu bērnu vecumgrupu prioritārajām vajadzībām. Komplektu piegāde un izdare uzsākta 2022. gada pirmajā ceturksnī.

Secināms, ka:

- 2022. gadā par visiem atbalsta veidiem apmierinātības rādītāji saglabājas augsti vai ir palielinājušies, kas daļēji skaidrojams ar 2019. gadā veiktajām izmaiņām atbalsta komplektu saturā un apjomā, kas balstītas uz atbalsta saņēmēju izteiktajiem viedokļiem;
- 2022. gada atbalsta saņēmēju aptauja liecina par augstu visu veidu atbalsta komplektu izmantošanas lietderību.

Ieteikums: 2023. gadā pamatā saglabāt nemainīgu pārtikas komplektu, higiēnas un saimniecības preču komplektu saturu un apjomu, mācību piederumu komplektu saturu un apjomu sākumskolas un pamatskolas skolēnu vajadzībām un bērnu pārtikas un higiēnas komplektu saturu un apjomu.

5. Atbalsta pieejamība ir nodrošināta

- 2022. gadā sociālie dienesti ir pārlicinoši izplatītākais kanāls informācijas nodošanai par atbalsta iespējām uz to norāda 96% komplektu saņēmēju un 56% maltīšu saņēmēji.
- Vidēji atbalsta saņēmējiem nākas mērot 3,6 kilometrus, kas šādu tendenci saglabā jau sesto gadu.
- Izpildīts 2022. gada ieteikums turpināt stiprināt PO (NVO) sadarbību ar sociālajiem dienestiem gan informācijas apmaiņas, gan komplektu piegādes nodrošināšanā tajos gadījumos, kad attālums vai sabiedriskā transporta pieejamības problēmas varētu ietekmēt atbalsta saņemšanu, īpašu uzmanību pievēršot personām ar pārvietošanās grūtībām. PO ir informējušas SI par to, ka, ja ir nepieciešamība ņemot vērā PO iespējas, tiek veikta komplektu piegāde uz personu dzīvesvietām. (skat. 2. pielikumu).

Secināms, ka gadījumos, kad PO ir sociālais dienests, institūcijas ietvaros tiek nodrošināta informācijas apmaiņa un sadarbība. Ja PO ir NVO, sadarbība ar sociālo dienestu vērtējama kā laba.

Ieteikums: Turpināt stiprināt PO (NVO) sadarbību ar sociālajiem dienestiem gan informācijas apmaiņas, gan komplektu piegādes nodrošināšana tajos gadījumos, kad attālums, sabiedriskā transporta pieejamība vai atbalsta saņēmēja situācija (nevar vai nedrīkst doties uz atbalsta sniegšanas vietu) ietekmē atbalsta saņemšanu

6. EAFVP darbības programmā izvēlētie atbalsta veidi un mērķa grupas ir pamatā atbilstošas situācijai

- Vērtējot DP izvirzīto mērķi - mazināt pārtikas nenodrošinātību, konstatējams, ka mājsaimniecību, kuru ienākumi ir zem nabadzības riska sliekšņa un kuras nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu īpatsvars no 2016. gada līdz 2021. gadam samazinājās par 18,8 procentpunktiem (no 37,3% 2016. gadā uz 18,5% 2021. gadā), taču 2022. gads iezīmējās ar šī rādītāja īpatsvara 5,4 procentpunktu pieaugumu, salīdzinot ar 2021. gadu, un pārtikas atbalsts ir kļuvis vēl aktuālāks lielai daļai zemu ienākumu mājsaimniecību.
- Augsts nabadzības risks nemainīgi ir nepilnajās un daudzbērnu ģimenēs, kā arī vienas personas mājsaimniecībās. 2016. gadā nabadzības riska indekss nepilnajās ģimenēs bija 34,3%, 2021. gadā – 29,4%; daudzbērnu ģimenēs (trīs un vairāk bērnu, ko audzina divi pieaugušie) 2016. gadā – 19,8%, 2021. gadā – 17,5%.
- Savukārt vērojams, ka vienas personas mājsaimniecībās nabadzības risks, neskatoties uz samazinājumu par 7,8 procentpunktiem, salīdzinot ar 2016. gadu, ir viens no augstākajiem un 2021. gadā ir 47,1%, īpaši uzsveramas vienas personas mājsaimniecības vecumā virs 65 gadiem, kurās nabadzības risks 2021. gadā sasniedz 68,4%.
- Laikā no 2020. gada līdz 2022. gadam EAFVP atbalstam atbilstošu personu skaits svārstīgs un būtiski atkarīgs no konkrētā laika periodā tā attiecināšanai atbilstošā

ienākumu līmeņa. Piemēram, trūcīgas personas statusā mēnesī esošo personu skaits palielinājās no 26,7 tūkst. 2020. gadā līdz 43,5 tūkst. 2022. gadā, bet maznodrošināto personu skaits bija 19 tūkst. 2020. gadā (personas ienākumi nepārsniedza 242 *euro*), savukārt 2021. un 2022. gadā nosakot atbalsta saņēmēja statusam atbilstošu ienākumu sliekšni 327 /229 *euro* maznodrošināto personu skaits samazinājās un bija 12,3 tūkst. un 10,7 tūkst.

- Salīdzinot ar 2021. gadu vērojamas atbalstāmo unikālo personu skaita izmaiņas - palielinājums par 9,7 tūkst. (par 12,1 procentpunktu), saistās ar ārkārtējās situācijas ietekmi uz mājāsaimniecību ienākumiem pirmajā ceturksnī, straujo pārtikas cenu pieaugumu un energoresursu cenu pieauguma ietekmi apkures sezonā. Atzīmējams, ka 2022. gadā par 4,2 tūkst. (par 26,9 procentpunktiem) bija atbalsta saņēmēju - bērnu līdz 18 gadu vecumam skaita pieaugums.
- 2022. gadā salīdzinot ar 2021. gadu, vērojams, ka atbalsta sniegšanas ilgums reģionāli ir atšķirīgs. Ja atzīmējama kopīga iezīme - atbalsta saņemšanas ilguma samazināšanās no vidēji 9 mēnešiem 2021. gadā uz 7 mēnešiem 2022. gadā, tad 2022. gadā Latgales reģionā dzīvojošie atbalstāmas mājāsaimniecības statusu ieguvušie iedzīvotāji atbalstu saņēma vidēji 8,4 mēnešus, savukārt Rīgā, Kurzemes reģionā, Vidzemē un Zemgalē atbalsta ilgums bija vidēji no 6 līdz 7 mēnešiem. Īpaši atšķiras Pierīgas statistiskā reģiona situācija, kur vidējais atbalsta saņemšanas ilgums pārsniedza desmit mēnešus. Šādas atšķirības skaidrojamas ar reģionāli dažādu atbalsta saņēmēju sociāli demogrāfisko portretu, it īpaši vecumstruktūru, atšķirīgu nodarbinātības līmeni, kā arī Pierīgas gadījumā – atbalsta komplektu saņemšanas vietas izvēli (no tuvāk dzīvesvietai uz Rīgu kā nodarbinātības, veselības aprūpes vai citu pakalpojumu saņemšanas vietu).
- Izpildīti 2020. un 2021. gada ieteikumi: atbilstoši izmaiņām sociāli ekonomiskajā situācijā pārskatīt ienākumu sliekšni mājāsaimniecību atzīšanai par maznodrošinātu:
 - 2022. gadā saglabājas no 2021. gada 1. janvāra mainītie atbalsta saņemšanas nosacījumi, paredzot, atbalsta saņemšanas iespējas trūcīgām un maznodrošinātām mājāsaimniecībām, kurās ienākumi nepārsniedz 327 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai un 229 *euro* katrai nākamajai;
 - sagatavoti grozījumi normatīvajā regulējumā iepriekš minēto nosacījumu izmaiņai no 2023. gada 1. janvāra uz 376 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai un 264 *euro* katrai nākamajai.

Secināms, ka:

- 2022. gadā, pieaugot energoresursu, pārtikas un citu preču cenām un palielinoties atbalsta saņēmēju skaitam, būtiska ir atbalsta sniegšanas nepārtrauktība. Joprojām atbalsts nepieciešams tieši ģimenēm ar bērniem, kā arī personām vecumā virs 65 gadiem, kam ir ierobežotas iespējas vai kas nevar mainīt savu situāciju;
- Atbalsta sniegšanas ilguma samazināšanās liecina par aktīvāku mājāsaimniecību (ar personām darbības vecumā, kam ir iespējas mainīt savu situāciju,) rīcību beidzoties krīzei vai ārkārtējai situācijai;
- 2021 gada nogalē veiktās izmaiņas atbalsta saņemšanas nosacījumos (papildu pārtikas komplekti apkures sezonas laikā) ir atbilstošas situācijas izvērtējumam un mājāsaimniecību izmaksu pieaugumam pamatvajadzību nodrošināšanai;

- nepieciešams izvērtēt iespēju salāgot atbalsta saņemšanas nosacījumus ar 2022. gada laikā veiktām izmaiņām normatīvajā regulējumā sociālās aizsardzības jomā saistībā ar iespēju zemu ienākumu mājsaimniecībām izmantot savas sociālās tiesības.

Ieteikums: atbilstoši izmaiņām sociālās aizsardzības likumdošanā saistībā ar ienākumu sliekšņu noteikšanu mājsaimniecību atzīšanai par trūcīgu vai maznodrošinātu, no 2024. gada 1. janvāra mainīt atbalsta saņemšanas nosacījumus, paredzot, atbalsta saņemšanas iespējas trūcīgām un maznodrošinātām mājsaimniecībām, kurās ienākumi nepārsniedz 412 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai un 289 *euro* katrai nākamajai).

7. Atbalsts Ukrainas civiliedzīvotājiem nodrošināts tādā pašā apmērā kā Latvijas iedzīvotājiem zemu ienākumu mājsaimniecībās

- 2022. gadā no 126.7 tūkst. EAFVP atbalstu saņēmušajām unikālajām personām 36.4 tūkst. (28.8%) bija UA civiliedzīvotāji.
- 2022. gadā EAFVP atbalsta ietvaros UA civiliedzīvotājiem izdalīti 91 776 pārtikas komplekti un nodrošinātas 336 maltītes, izdalīts 47301 higiēnas un saimniecības komplekts, kā arī ģimenēm ar sākumskolas un pamatskolas skolēniem izdalīti 7663 mācību piederumu komplekti. Ģimenes ar zīdaiņiem un maziem bērniem līdz divu gadu vecumam saņēmušas 1684 bērnu pārtikas komplektus un 1184 bērnu higiēnas komplektus. Ārkārtējās situācijas laikā papildus izdalīti 119 individuālās aizsardzības līdzekļi - sejas maskas.
- Atbilstoši EAFVP VI aplēsēm 31 473 unikālas personas - UA civiliedzīvotāji ir pārtikas komplektu saņēmēji, kas ir 86,30% no visām 36 470 unikālām personām, kurām 2022. gadā izsniegta krīzes izziņa vai noteikts trūcīgas, krīzes situācijā esošas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statuss ar ienākumiem, kuri nepārsniedz 327 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā, bet katrai nākamajai personai 229 *euro*. Savukārt higiēnas un saimniecības preces saņēma 88 619 unikālas personas, kas ir 90,02% no visām EAFVP nosacījumiem atbilstošām unikālām personām.
- Atbalsta ģimenēm ar bērniem ietvaros mācību piederumu komplektus saņēma 7663 skolēns, kas ir 87,09% no visiem unikālajiem skolēniem, bērnu pārtikas komplektus – 642 bērnu (92,11%) un bērnu higiēnas komplektus 812 bērnu (93,76%) no visiem unikālajiem bērniem attiecīgajā vecumgrupā EAFVP nosacījumiem atbilstošās mājsaimniecībās.
- UA civiliedzīvotāju būtiskās vecumstruktūras atšķirības salīdzinot ar LV vistrūcīgāko iedzīvotāju EAFVP atbalsta saņēmēju vecumstruktūru iezīmē arī atšķirīgu konkrētā atbalsta intensitāti. Bērnu līdz 18 gadu vecumam UA civiliedzīvotāju vidū ir par 11 procentpunktiem lielāks (LV-22%, UA-33%) pieaugušu personu darbības vecumā (18-64 gadi) ir par 12 procentpunktiem lielāks (LV-48%, UA-60%), savukārt pieaugušu personu (65+) īpatsvars ir par 23 procentpunktiem mazāks (LV-30%, UA-7%).

Secināms, ka:

- atbalsts UA civiliedzīvotājiem nodrošināts atbilstoši tiem pašiem nosacījumiem kā LV iedzīvotājiem;
- salīdzinot ar LV zemu ienākumu mājsaimniecībām, atbalsta veidiem, kas paredzēti mājsaimniecībām ar maziem bērniem vai sākumskolas vai pamatskolas skolēniem ir daudz augstāka intensitāte nekā vispārējā gadījumā atbalstam, kas paredzēts visiem mājsaimniecības locekļiem.

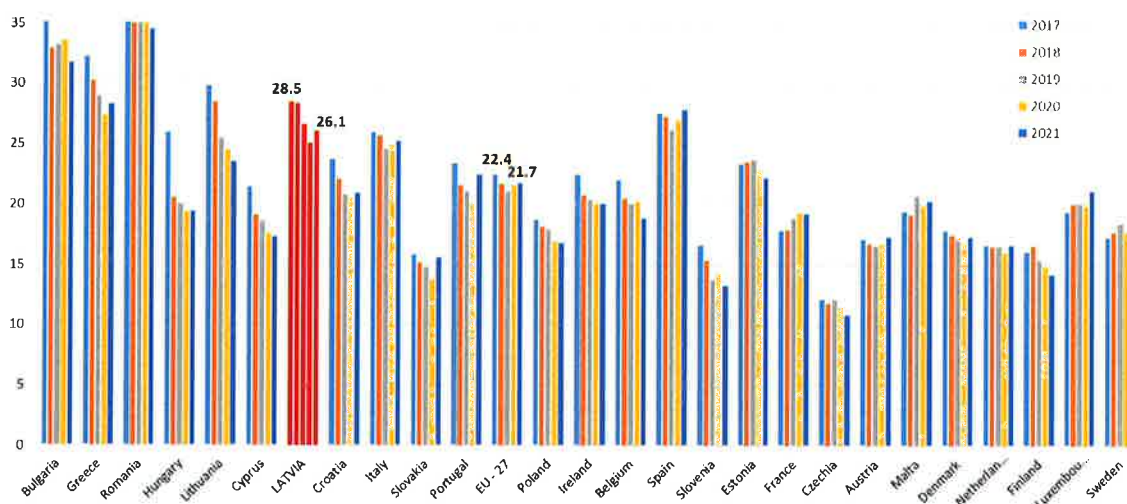
PIELIKUMI

1. pielikums.

Situācijas novērtējums

Latvijā ir viens no visaugstākajiem nabadzības vai sociālās atstumtības riska rādītājiem ES. Lai gan saskaņā ar Eurostat datiem nabadzības vai sociālās atstumtības riska rādītāja izmaiņas Latvijā liecina par nelielu situācijas uzlabošanos (no 28,5%, 2017. gadā uz 26,1% 2021. gadā), tas joprojām pārsniedz ES vidējos rādītājus (21,7%) (skatīt 1. attēlu) un LV ir to ES valstu vidū, kurās nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku īpatsvars 2021. gadā bija vislielākais - Rumānijā (34,5%), Bulgārijā (31,7%), Grieķijā (28,3%), Spānijā (27,8%) un Latvijā (26,1%).

1. att. Iedzīvotāju nabadzības vai sociālās atstumtības risks ES valstīs, % no kopējā iedzīvotāju skaita

Avots: Eurostat dati, 2023⁴

Saskaņā ar CSP 2022. gadā veiktās aptaujas⁵ datiem, 2021. gadā Latvijā nabadzības riskam bija pakļauti 418 tūkstoši jeb 22,5% iedzīvotāju – par 0,9 procentpunktiem mazāk nekā 2020. gadā. Vistrucīgākajās mājsaimniecībās (pirmajā kvintiļu grupā) 2021. gadā ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli bija 232 *euro* mēnesī, turpretim visturīgākajās mājsaimniecībās (piektajā kvintiļu grupā) – 1475 *euro* mēnesī.

Visstraujākais ienākumu pieaugums 2021. gadā, salīdzinot ar 2020. gadu, bija otrās (12,1%), trešās (12,1%) un ceturtās kvintiļu grupas mājsaimniecībām (11,1%). 2021. gadā rīcībā esošie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli otrajā kvintiļu grupā bija 412 *euro* mēnesī, trešajā kvintiļu grupā – 570 *euro* mēnesī, savukārt ceturtajā kvintiļu grupā – 801 *euro* mēnesī.

Mazinoties turīgāko (piektās kvintiļu grupas) mājsaimniecību ienākumu kāpumam, samazinās arī ienākumu nevienlīdzība, tomēr 2021. gadā visturīgāko iedzīvotāju ienākumi

⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SDG_01_10/default/table?lang=en People at risk of poverty or social exclusion – Eurostat (ILC_PEPS01N). Last update: 19.05.2023.

⁵ CSP, Aptauja “Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem”. Pieejams: <https://www.csp.gov.lv/lv/jaunums/csp-aptaujas-iedzivotajus-par-ienakumiem-un-dzives-apstakliem-0>, skatīts 27.04.2023.

bija 6,3 reizes lielāki nekā vistrūcīgāko iedzīvotāju ienākumi, kas ir 0,3 reizes mazāk nekā 2020. gadā. Džini koeficients 2021. gadā bija 34,3%, kas ir par 1,4 procentpunktiem mazāk nekā 2020. gadā.

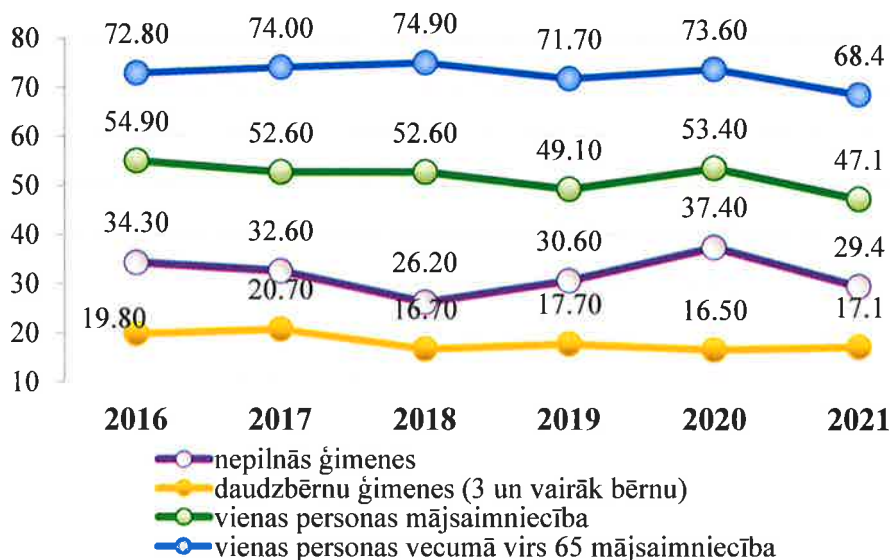
2021. gadā, palielinoties rīcībā esošajiem ienākumiem, pieauga arī nabadzības riska sliekšnis – līdz 513 *euro* mēnesī vienas personas mājsaimniecībai (2018. gadā – 409 *euro*, 2019. gadā – 441 *euro*, 2020. gadā – 472 *euro* mēnesī). Mājsaimniecībām ar diviem pieaugušajiem un diviem bērniem līdz 14 gadu vecumam nabadzības riska sliekšnis 2021. gadā sasniedza 1077 *euro* mēnesī (2018. gadā – 860 *euro*, 2019. gadā – 927 *euro*, 2020. gadā – 991 *euro* mēnesī).

Vislielākais nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars 2021. gadā bija Vidzemē (36,2%) un vismazākais - Rīgā (15,9%) un Pierīgā (16,6%). Latgalē nabadzības riskam bija pakļauti 34,6% iedzīvotāju, Kurzemē – 27,8%, un Zemgalē – 21,0% iedzīvotāju.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem nabadzības risks palielinājies starp mājsaimniecībām ar diviem pieaugušajiem (abi jaunāki par 65 gadiem) bez apgādībā esošiem bērniem – par 3,4 procentpunktiem (no 14,1% 2020. gadā līdz 17,5% 2021. gadā), ģimenēs ar diviem pieaugušajiem ar vienu apgādībā esošu bērnu bērniem – par 2,5 procentpunktiem (no 12,6% 2020. gadā līdz 15,1% 2021. gadā) un ģimenēs ar trīs vai vairāk pieaugušajiem bez apgādībā esošiem bērniem - par 2,2 procentpunktiem (no 14,1% 2020. gadā līdz 16,3% 2021. gadā).

Nedaudz mazāks nabadzības riska indekss (skatīt 2. attēlu) pieaugums ir ģimenēs ar diviem pieaugušajiem un trim vai vairāk bērniem – par 0,6 procentpunktiem (no 16,5% 2020. gadā līdz 17,1% 2021. gadā), ģimenēs ar diviem vai vairāk pieaugušajiem bez apgādībā esošiem bērniem – par 0,5 procentpunktiem (no 20,4% 2020. gadā līdz 20,9% 2021. gadā) un ģimenēs ar diviem pieaugušajiem un diviem bērniem par 0,4 procentpunktiem (no 11,7% 2020. gadā līdz 12,1% 2021. gadā)

2. att. Nabadzības riska indekss pēc mājsaimniecības tipa Latvijā (%)

Avots: CSP datu tabula NNR040. Nabadzības riska indekss pēc mājsaimniecības tipa (%)

Savukārt ievērojamākais nabadzības riska indeksa samazinājums vērojams ģimenēs ar vienu pieaugušo ar apgādībā esošiem bērniem – par 8 procentpunktiem (no 37,4% 2020. gadā līdz 29,4% 2021. gadā). Savukārt vienas personas mājsaimniecībās nabadzības

riska indeksa samazinājums ir 6,3 procentpunkti (no 53,4% 2020. gadā līdz 47,1% 2021. gadā).

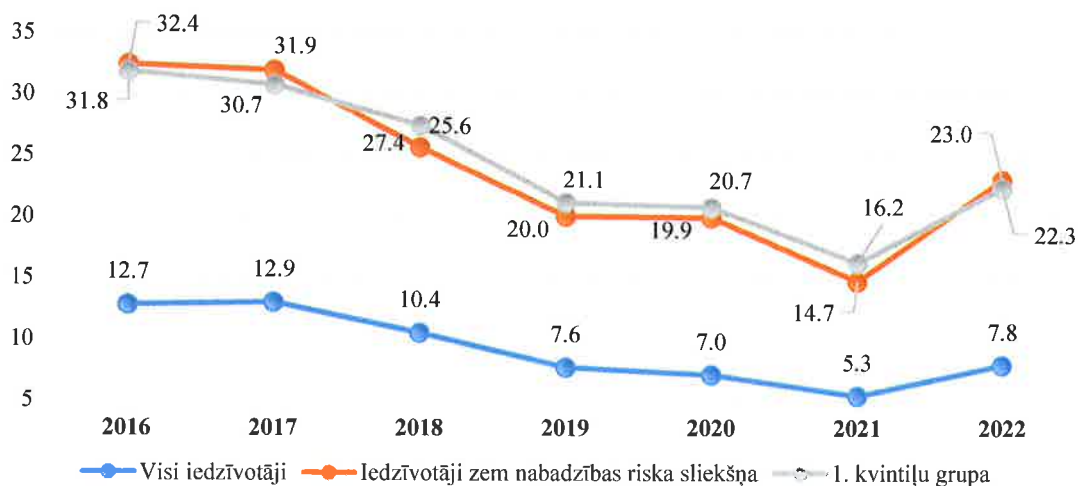
Joprojām visvairāk nabadzības riskam bija pakļauti vientuļie seniori vecumā virs 65 gadiem (2020. gadā - 73,6%, 2021. gadā - 68,4%), vienas personas mājsaimniecības (2020. gadā - 53,4%, 2021. gadā - 47,1%) un mājsaimniecības bez apgādībā esošiem bērniem (2020. gadā - 30,9 %, 2021. gadā - 29,6%).

2021. gadā vismazāk nabadzības riskam pakļauto bija strādājošo iedzīvotāju vidū - 9,2% (9,8 % 2020. gadā un 8,2 % 2019. gadā). Savukārt ievērojami vairāk nabadzības riskam bija pakļauti bezdarbnieki - 56,6% (46,8% 2019. gadā un 51,7% 2019. gadā) un pensionāri - 47,3% (50,9% 2020. gadā un 46,5% 2019. gadā)².

Līdz ārkārtējai situācijai un Krievijas Federācijas izraisītajam bruņotajam konfliktam Ukrainā ekonomiskā situācija Latvijā uzlabojās, kas ietekmēja arī iedzīvotāju dziļo materiālo nenodrošinātību, kura saskaņā ar CSP datiem no 2015. gada līdz 2021. gadam mazinājās. Tai skaitā samazinājums bija novērojams arī to iedzīvotāju vidū, kas ir zem nabadzības riska sliekšņa un 1. (jeb zemākajā) ienākumu kvintilē, un 2021. gadā šis rādītājs bija ievērojami zemāks par 2015. gada rādītājiem (attiecīgi 16,2% un 36,2%). Iedzīvotāju, kas ir dziļās materiālās nenodrošinātības situācijā, īpatsvara līkne attiecībā pret katru iepriekšējo gadu līdz 2021. gadam ir lejupvērsta (skatīt 3. attēlu).

2022. gadā savukārt novērojama pretēja tendence iepriekš konstatētajai (skatīt 3. attēlu) - iedzīvotāju īpatsvars, kam raksturīga dziļā materiālā un sociālā nevienlīdzība, ievērojami pieaudzis - aptuveni līdz 2018. gada līmenim. Īpaši straujš pieaugums vērojams starp iedzīvotājiem zem nabadzības sliekšņa. Līdz ar to varam runāt par objektīvu situācijas pasliktināšanos un to, ka ārēja palīdzība nepieciešama lielākai iedzīvotāju daļai.

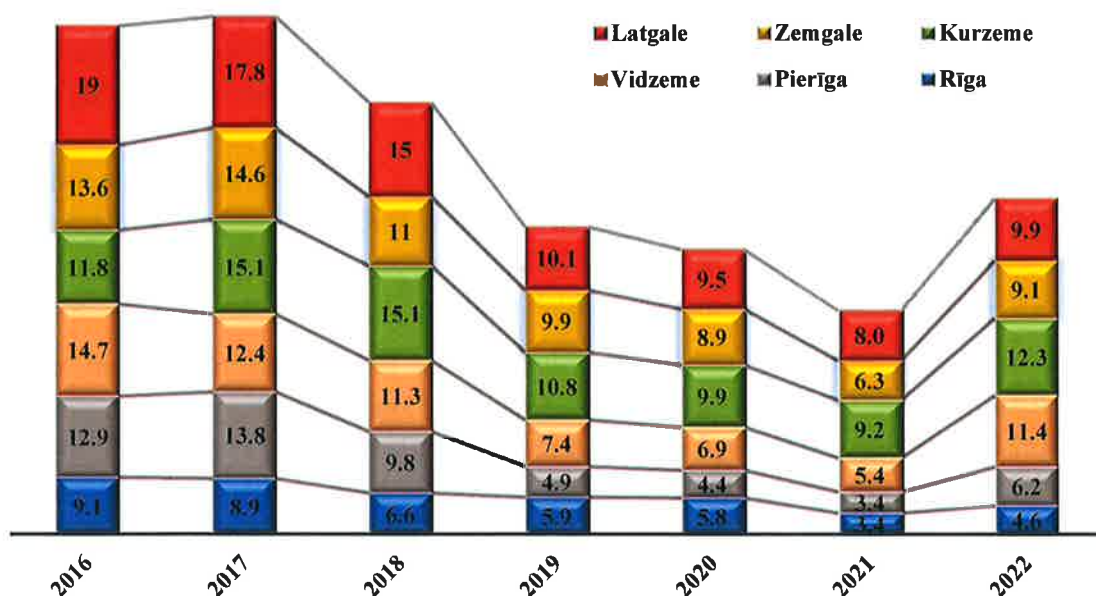
3. att. Iedzīvotāju dziļā materiālā un sociālā nenodrošinātība Latvijā (%)

Avots: CSP datu tabula, NNN180. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri ir pakļauti materiālai un sociālai nenodrošinātībai (%)

Salīdzinot iedzīvotāju dziļās materiālās un sociālās nenodrošinātības rādītājus par 2022. gadu reģionālā griezumā redzams, ka augstākie rādītāji ir Kurzemes un Vidzemes reģionā, attiecīgi 12,3% un 11,4%. Zemākais rādītājs - Rīgā un Pierīgā - 4,6% un 6,2% (skatīt 4. attēlu).

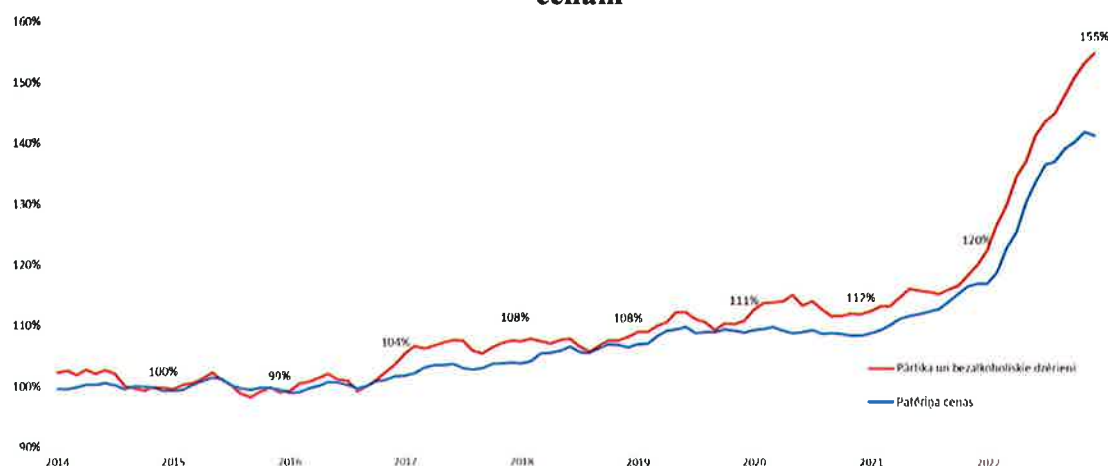
4. att. Iedzīvotāju dziļā materiālā un sociālā nenodrošinātība Latvijā, reģionos (%)

Avots: CSP datu tabula, NNN180. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri ir pakļauti dziļai materiālai un sociālai nenodrošinātībai (%)

Kopējais materiāli nenodrošināto mājsaimniecību īpatsvars valstī joprojām ir augsts. Pēdējais mājsaimniecību budžeta apsekojums Latvijā veikts 2019. gadā un nākamo apsekojumu plānots veikt 2026. gadā, līdz ar to precīzu datu par mājsaimniecību izdevumiem pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem par 2020.-2020. gadu nav. Līdz 2019. gadam varējām vērot pakāpenisku izdevumu pieaugumu pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem gan sabiedrībā kopumā, gan arī zemākajā kvintilē. Visticamāk tendences 2021. gada otrajā pusē mainījās, bet 2022. gadā izdevumi pārtikai strauji pieauga, tomēr par to šobrīd iespējams spriest vienīgi pēc pārtikas preču cenu izmaiņām (skatīt 5. attēlu).

5. att. Patēriņa cenu indeksu dinamika pa mēnešiem pret 2015.gada vidējām cenām⁶

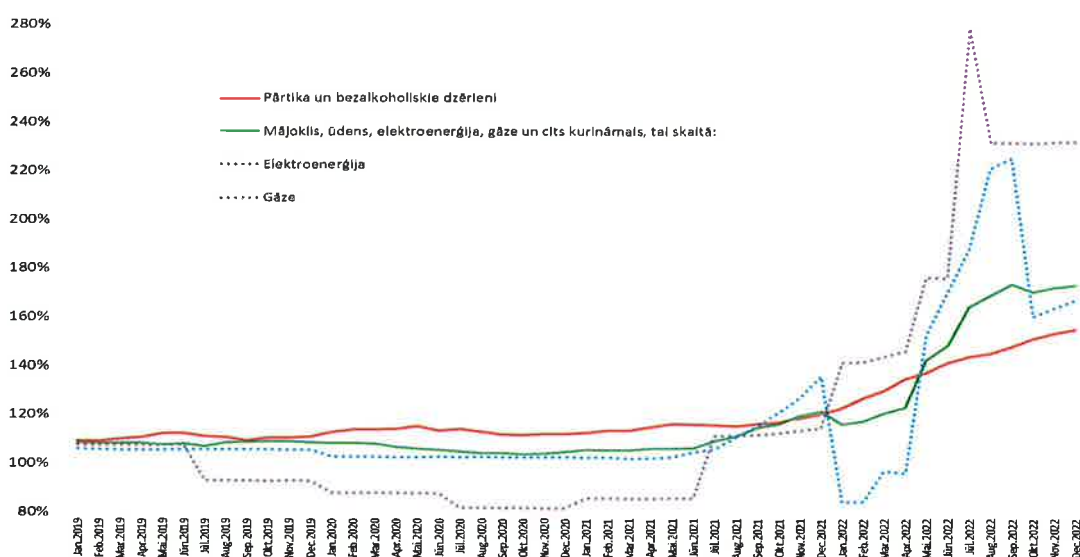

Avots: CSP datu tabula, PCI020m. Patēriņa cenu indeksi un pārmaiņas grupās un apakšgrupās (ECOICOP)

⁶ atspoguļoti rādītāji katra gada decembrī

Vērtējot iepriekš minēto cenu pieaugumu 2021. gada otrajā pusē, redzams, ka tas diferencējām starp pārtikas precēm un izdevumiem mājoklim (skatīt 6. attēlu) un situācija ir atšķirīga. Pārtikas cenu pieaugums, lai arī straujš, tomēr bija relatīvi vienmērīgs ar nelielām sezonālām svārstībām. Savukārt mājokļa izmaksu pieaugums saistām ar energoresursu cenu izmaiņām, kuras galvenokārt izraisīja ģeopolitiskā un klimatiskā situācija pasaulē. Pēc kāpuma 2021. gada otrajā pusē mājokļu uzturēšanas izdevumi samazinājās, kam sekoja ļoti straujš kāpums 2022. gada vasarā. Ja par mājokļu uzturēšanas izdevumiem var teikt, ka tie 2022. gada beigās stabilizējās, tad pārtikas cenas turpināja pieaugt, kas būtu pamatojams ar to, ka energoresursu cenu pieaugums pārtikas cenās atspoguļojas ar lielāku laika nobīdi. Kopējais pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenu pieaugums 2022. gada decembrī pret iepriekšējā gada decembri ir 29% (gadu iepriekš 7%), bet patēriņa cenu kopējais pieaugums – 21% (gadu iepriekš 8%).

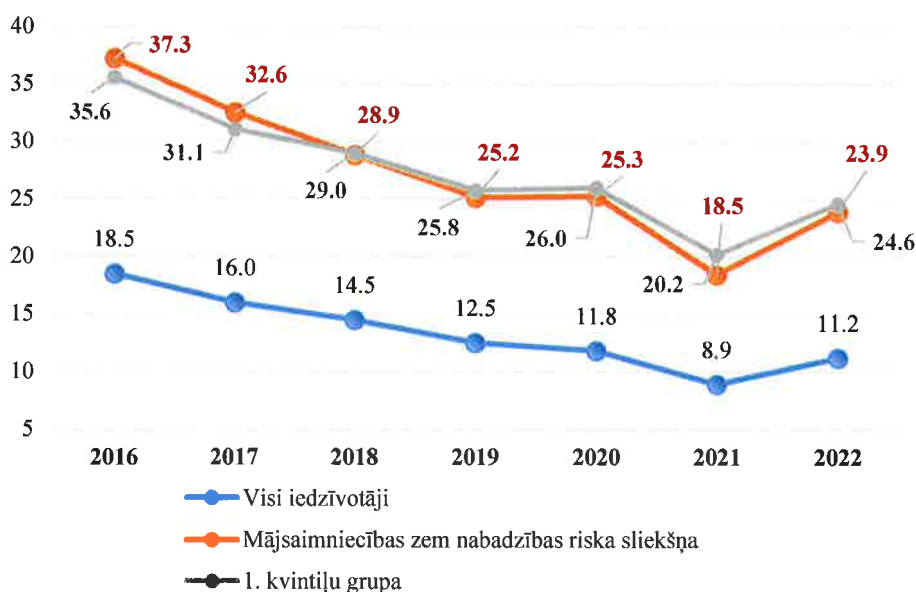
6. att. Patēriņa cenu indeksu dinamika pa mēnešiem 2019.-2022.gadā atsevišķās preču un pakalpojumu kategorijās un apakškategorijās (2015.gads = 100%)

Avots: CSP datu tabula, PCI020m. Patēriņa cenu indeksi un pārmaiņas grupās un apakšgrupās (ECOICOP)

Aplūkojot rādītājus par māsaimniecībām, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu, redzams, ka 2022. gadā tie ir 11,2% no visām māsaimniecībām, māsaimniecībās zem nabadzības riska sliekšņa – 23,9%, bet 1. (jeb zemākajā) ienākumu kvintilē – 24,6%, kas liecina, ka EAFVP atbalsts joprojām ir ļoti būtisks (skatīt 7. attēlu).

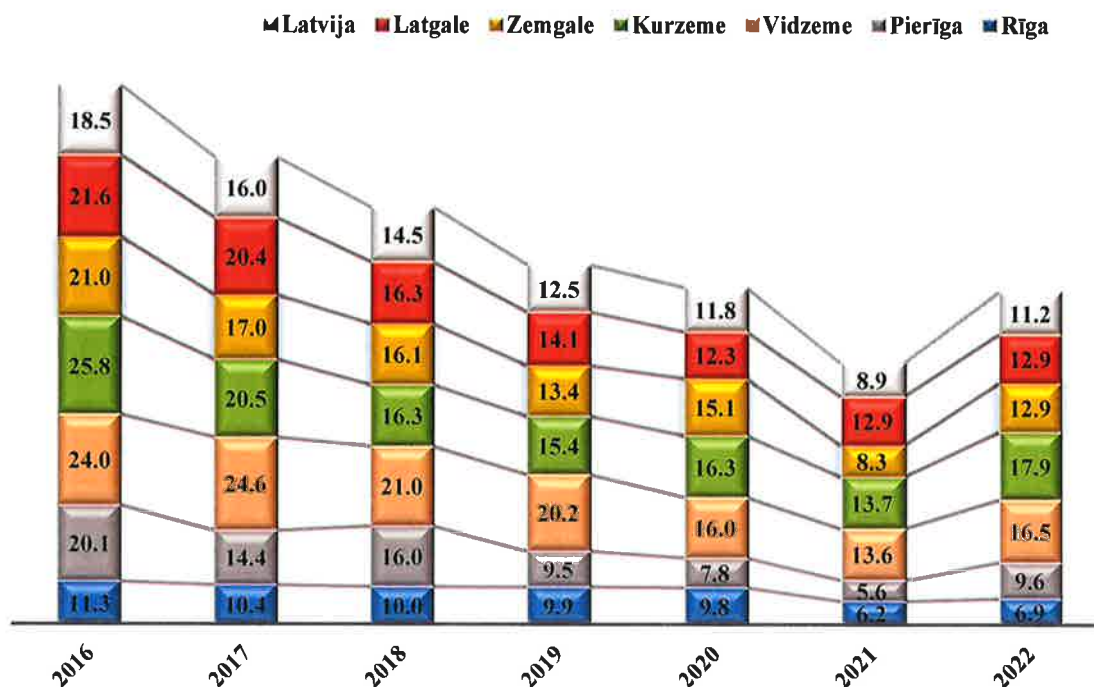
7. att. Mājsaimniecību īpatsvars, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu (%)

Avots: CSP datu tabula NNN010. Mājsaimniecību īpatsvars, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (%)

Aplūkojot 2022. gada rādītājus par mājsaimniecībām, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis katru otro dienu, reģiona griezumā, redzams, ka rāda, ka augstākie rādītāji ir Kurzemes un Vidzemes reģionā, attiecīgi 17,9 % un 16,5%. Zemākie rādītāji - Rīgā (6,9%) un Pierīgā (9,6%).

8. att. Mājsaimniecību īpatsvars reģionos, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties ēst gaļu, putnu gaļu vai zivis (vai līdzvērtīgu veģetāro ēdienu) katru otro dienu (%)

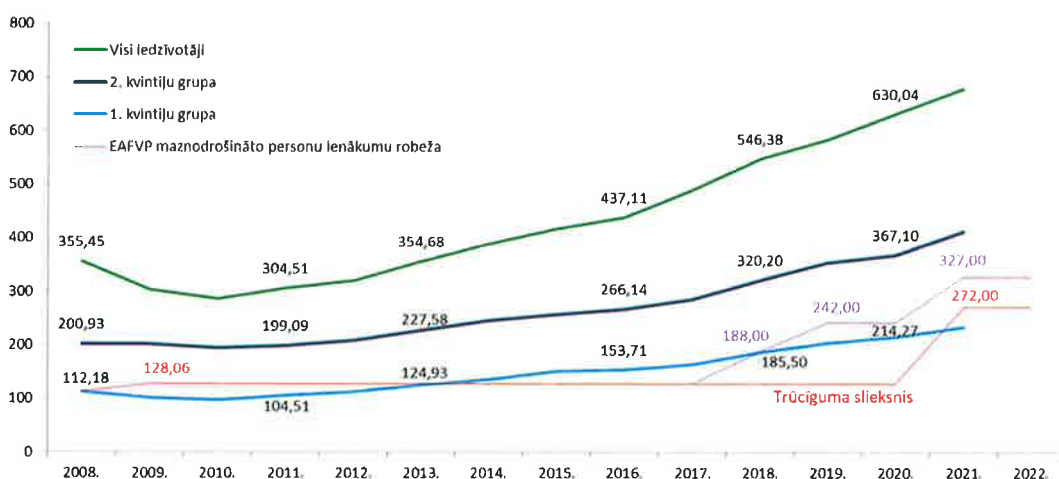

Avots: CSP datu tabula NNN010. Mājsaimniecību īpatsvars, kuras naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (%)

Trūcīguma sliekšnis, kas bija noteikts 2010. gadā un 2020. gadā joprojām veidoja 128,06 *euro*, tika paaugstināts 2021. gadā (skatīt 9. attēlu). Izmaiņas trūcīgas personas statusa noteikšanas metodikā stājās spēkā no 2021. gada 1. janvāra, paaugstinot ienākuma sliekšni līdz 272 *euro* pirmajai mājsaimniecībā dzīvojošajai personai un līdz 190 *euro* pārējām⁷.

Atbilstoši izmaiņām sociālās aizsardzības likumdošanā saistībā ar ienākumu sliekšņu noteikšanu mājsaimniecību atzīšanai par trūcīgu vai maznodrošinātu, no 2021. gada 1. janvāra mainīti EAFVP atbalsta saņemšanas nosacījumi, paredzot, atbalsta saņemšanas iespējas maznodrošinātām mājsaimniecībām, kurās ienākumi nepārsniedz 327 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai un 229 *euro* katrai nākamajai. Šie līmeņi bija spēkā arī 2022. gadā. Savukārt no 2023. gada 1. janvāra maznodrošināto mājsaimniecību ienākumu sliekšņi EAFVP atbalsta saņemšanai paaugstināti līdz 376 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā, bet katrai nākamajai personai 264 *euro*.

9. att. Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli salīdzinājumā ar MK noteikto trūcīguma sliekšni un EAFVP maznodrošinātas mājsaimniecības ienākumu sliekšni (*euro*)

Avots: : CSP datu tabulas MIS010 un MIS060 un informācija par trūcīguma EAFVP maznodrošināto mājsaimniecības ienākumu sliekšni

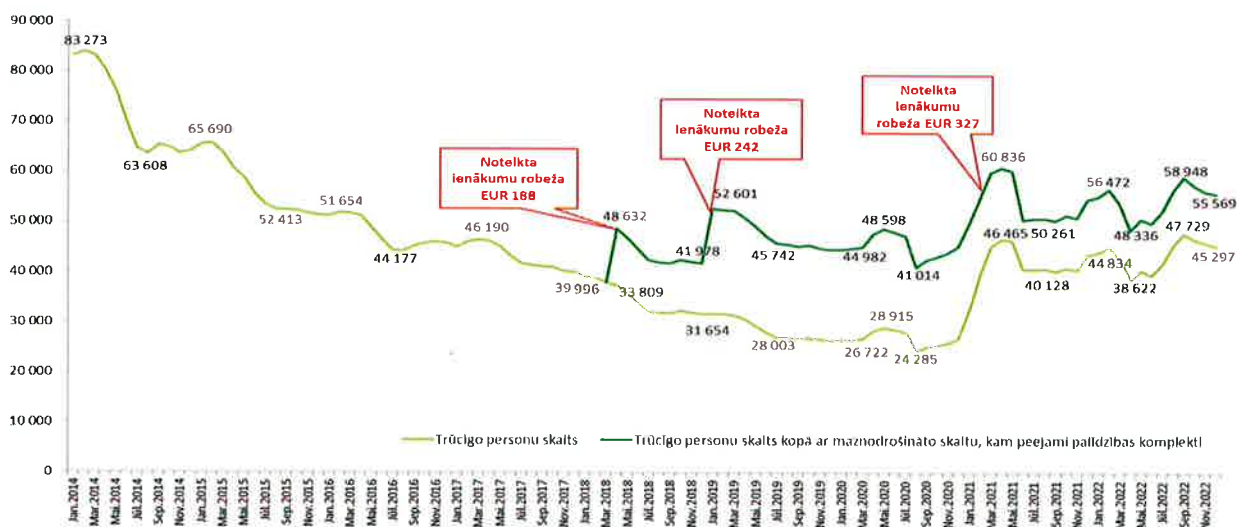
Saskaņā ar CSP datiem zemākās kvintiles vidējie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli 2020. gada beigās bija 214,27*euro* (skatīt 9. attēlu).

Kā jau iepriekš minēts, ka ar 2021. gada 1. janvāri tika paaugstināts trūcīgas personas ienākuma sliekšnis līdz 272 *euro* pirmajai mājsaimniecībā dzīvojošajai personai un līdz 190 *euro* pārējām⁸. Redzams, ka minēto izmaiņu rezultātā vidējie ienākumi mājsaimniecībām, kuras pieder 1. ienākumu kvintilei, 2021. gadā pirmoreiz kopš 2014. gada atkal bija zem trūcīguma sliekšņa (skatīt 9. attēlu) un tādējādi mājsaimniecībām ļāva kvalificēties dažādu palīdzības veidu saņemšanai no pašvaldībām. 2022. gadā trūcīguma sliekšnis nemainījās. Dati par mājsaimniecību rīcībā esošajiem ienākumiem 2022. gadā ziņojuma sagatavošanas brīdī nav pieejami. Tomēr visticamāk 1. kvintiles vidējie ienākumi būs ievērojami pietuvinājušies 272 *euro* robežai.

⁷ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

⁸ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

10. att. Trūcīgo personu un maznodrošināto personu, kurām piešķirtas tiesības saņemt EAFVP atbalstu skaita ikmēneša dinamika Latvijā 2014.-2022. gadā

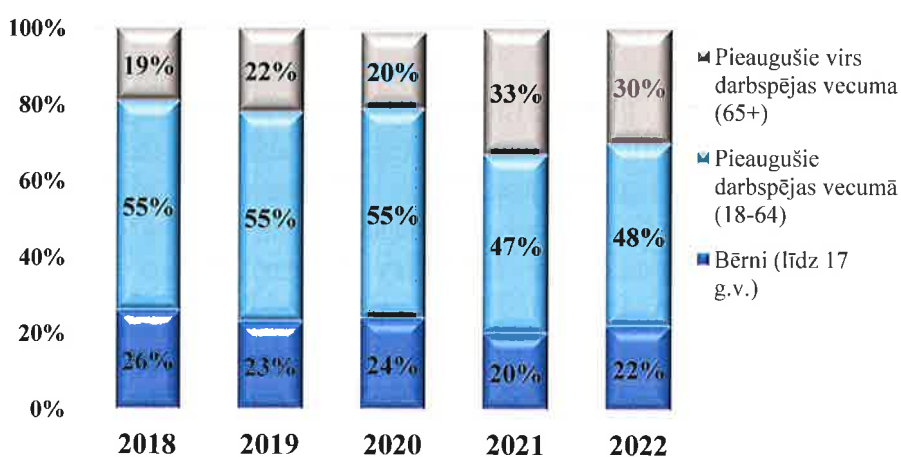

Avots: LM (SPOLIS) ikmēneša dati

2022. gada sākumā samazinājās trūcīgo personu un maznodrošināto personu, kurām piešķirtas tiesības saņemt EAFVP atbalstu skaits (skatīt 10. attēlu). Tas saistāms gan ar minimālo ienākumu reformu, gan ar objektīviem apstākļiem – ārkārtas situāciju, kas daļai iedzīvotāju neļāva gūt ienākumus. Pēc Krievijas Federācijas izraisītā bruņotā konflikta Ukrainā un tā tiešās un pastarpinātās ietekmes uz energoresursu cenām vērojams trūcīgo personu un maznodrošināto personu, kurām piešķirtas tiesības saņemt EAFVP atbalstu skaita pieaugums, kas turpinājās līdz pat vasaras beigām, kad mazinājās patēriņa cenu pieaugums. Pēc tam līdz 2022. gada beigām vērojams neliels šo personu skaita samazinājums, tomēr tas bija līdzīgs 2021. gada rādītājiem.

Ja vērojam, kā mainījusies EAFVP atbalsta saņēmēju vecumstruktūra, salīdzinot 2022. gada datus ar 2021. gada datiem (sk. 11. attēlu) varam novērot, ka bērnu (līdz 17 g.v.) un pieaugušo darbības vecumā (18-64) īpatsvars ir palielinājies attiecīgi par diviem (2) un vienu (1) procentpunktu, bet virs darbības vecuma (65+) personu, jeb pensijas vecumā skaits pieaudzis par trīs (3) procentpunktiem.

11. att. Personu, kurām piešķirtas tiesības saņemt EAFVP atbalstu, vecumstruktūra 2018.-2022. gadā (%)

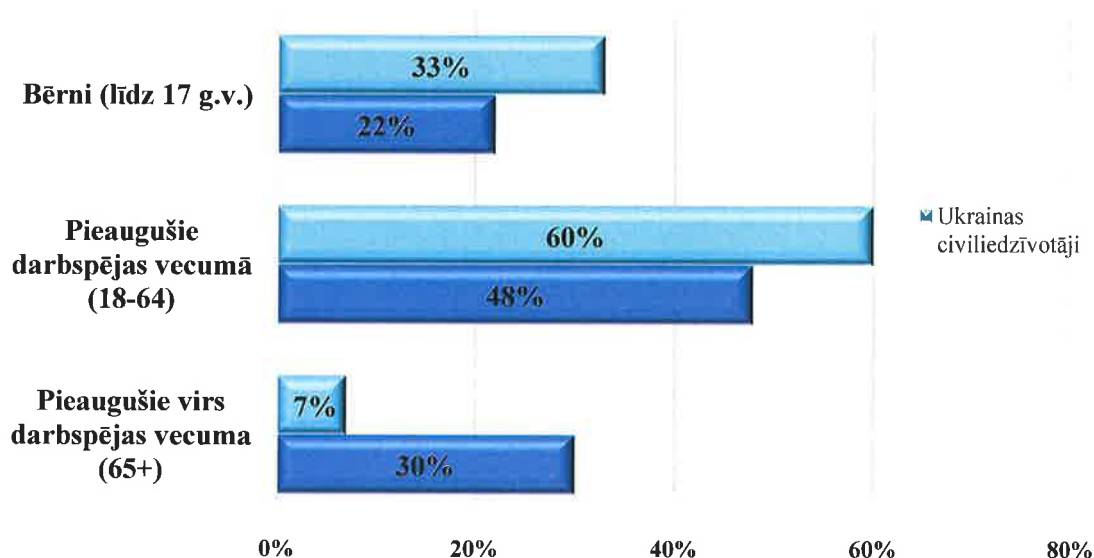
Avots: LM (SPOLIS) dati

Kopējā tendence rāda, ka to personu skaits, kurām ir ierobežotas iespējas vai kuras pašas vairs nevar mainīt savu situāciju joprojām ir ievērojams un, ka EAFVP atbalsts mērķa grupai joprojām ir aktuāls.

2022. gadā sniegts atbalsts UA civiliedzīvotājiem, kas nodrošināts tādā pašā apmērā kā LV iedzīvotājiem zemu ienākumu mājsaimniecībās.

Salīdzinot UA civiliedzīvotāju un LV vistrucīgāko iedzīvotāju EAFVP atbalsta saņēmēju vecumstruktūru vērojamas būtiskas atšķirības (sk. 12. attēlu), kas iezīmē arī atšķirīgu konkrētā atbalsta intensitāti.

12. att. UA civiliedzīvotāju un LV iedzīvotāju, kuriem piešķirtas tiesības saņemt EAFVP atbalstu, vecumstruktūra 2022. gadā (%)

Avots: LM (SPOLIS) dati

Bērnu līdz 18 gadu vecumam UA civiliedzīvotāju vidū ir par 11 procentpunktiem lielāks (LV 22%, UA-33%) pieaugušu personu darbības vecumā (18-64 gadi) ir par 12 procentpunktiem lielāks (LV-48%, UA-60%), savukārt pieaugušu personu (65+) īpatsvars ir par 23 procentpunktiem mazāks (LV-30%, UA-7%).

Secināms, ka, salīdzinot ar LV zemu ienākumu mājsaimniecībām, speciālajiem atbalsta veidiem, kas paredzēti mājsaimniecībām ar maziem bērniem vai sākumskolas vai pamatskolas skolēniem ir daudz augstāka intensitāte nekā vispārējā gadījumā atbalstam, kas paredzēts visiem mājsaimniecības locekļiem.

PO aptaujas rezultātu kopsavilkums

SI 2023. gada sākumā (no 31.01. līdz 14.02.2023.) veica PO aptauju, aicinot izvērtēt 2022. gadā EAFVP paveikto un sniegt priekšlikumus, kad attiecināms, darbības un sadarbības uzlabošanai, tai skaitā saistībā ar komplektu pieņemšanu no piegādātājiem, izdali, komunikāciju ar atbalsta saņēmējiem, atskaišu iesniegšanu, sadarbību ar SIF, kā arī papildpasākumu nodrošināšanu.

Aptaujas anketu aizpildīšana notika elektroniski *Google vietnē*. Kopumā tika saņemtas 89 aizpildītas anketas. Tā kā anketas jautājumos tika piedāvāts sniegt vairākas atbildes, rezultātu procentuālais atspoguļojums vērtējams pret sniegto atbilžu kopskaita.

No kopējām respondentu atbildēm 87% kā darbības vieta norādīts pagasts vai pilsēta, pārējos gadījumos tā ir kāda no valstspilsētām - Rīga, Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Jūrmala, Liepāja, Rēzekne, Valmiera vai Ventspils.

Atbildes par iesaisti kādā no EAFVP īstenošanas darbībām, ņemot vērā, ka iespējama iesaiste vairāku darbību īstenošanā rāda, ka vairāk kā divas trešdaļas respondentu darbojas kā izdales (tai skaitā maltīšu) vietu brīvprātīgie vai atbildīgie, gandrīz piektā daļa ir saistīti ar administratīvo funkciju nodrošināšanu un vairāk kā ceturtdaļa bija/ir iesaistīti papildpasākumu plānošanā, organizēšanā vai dokumentēšanā.

Būtiskākie rezultāti un secinājumi:

- novērtējumā sadarbībai ar piegādātājiem norādīts, ka sadarbība ar komplektu piegādātājiem kopumā ir veiksmīga – komplekti tika piegādāti laikā, atbilstoši plānotajam un novietoti PO norādītajā komplektu uzglabāšanas vietā. Tomēr ir konstatētas atsevišķas problēmas, kurām nepieciešami uzlabojumi, piemēram, savlaicīgi informēt par iespējamo piegādes laiku, t.sk. par izmaiņām piegādes grafikā, veikt piegādi izdales vietas darbalaikā, novietot komplektus to uzglabāšanas telpā, nomainīt bojātos komplektus;
- sadarbība ar pašvaldības sociālo dienestu darbiniekiem gadījumos, kad PO nav sociālais dienests novērtēta kā laba, kā arī sniegti priekšlikumi sociālo dienestu darbiniekiem vairāk interesēties par komplektu izdales procesu un nosacījumiem, tajā skaitā atskaišu nodošanu un e-pastā iesūtīto jauninājumu izlasīšanu.
- attiecībā uz komplektu izsniegšanu norādīts, ka PO komplektus izsniedz, pamatojoties uz sociālo dienestu izsniegto izziņu oriģināliem vai apstiprinātām kopijām. Valstī izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā, neskaidrību gadījumā saistībā ar noteikto izziņu termiņa pagarinājumu, izdales vietu darbinieki konsultējās ar sociālo dienestu;
- jautājumā par atbalsta sniegšanu UA civiliedzīvotājiem, respondenti norādījuši, ka pamatā sarežģītumu nav bijis. Kā sākotnēja problēma norādīts informācijas trūkums par iespējamo UA civiliedzīvotāju skaitu, lai plānotu sniedzamo atbalsta apjomu. Dažos gadījumos kā grūtības norādīta atsevišķā komplektu uzskaitē un sniegts ierosinājums izsniegto komplektu uzskaiti veikt kopā ar LV iedzīvotājiem.
- norādīts, ka atbalsta saņēmēju vajadzības par papildpasākumiem PO pamatā noskaidro, kad atbalsta saņēmēji ierodas komplektu vai maltīšu izdales vietās, kā arī izvērtējot semināros un informatīvajos materiālos sniegto informāciju, t.sk. par

atbalsta saņēmēju vajadzībām, citu valstu pieredzi, kā arī dažos gadījumos norādīts, ka tika organizēta atbalsta saņēmēju rakstveida aptauja;

- attiecībā uz jautājumu par papildpasākumiem, kuri raisa vislielāko atbalsta saņēmēju interesi norādīts, ka lielākā interese izrādīta par informatīvajiem pasākumiem. Atbalsta saņēmēji interesējušies arī par speciālistu konsultācijām un atbalsta grupām, un izglītojoša satura papildpasākumiem.
- jautājumā par atbalsta saņēmēju informēšanu par plānoto papildpasākumu tēmām un norises laikiem norādīts, ka PO informāciju sniedz, gan pie komplektu un maltīšu izdales, gan izvietojot informāciju komplektu un maltīšu izdales vietās. Norādīts, ka informācija tiek nodota arī individuāli zvanot atbalsta saņēmējiem, nosūtot informāciju pašvaldības sociālajam dienestam, kā arī ievietojot PO mājaslapā (ja tāda ir);
- sadarbības ar SIF novērtējums, līdzīgi kā 2021. gadā liecina, ka, respondenti ar sadarbību ir apmierināti. Informācija par darbību īstenošanas aktualitātēm tiek saņemta regulāri gan e-pastā, gan papīra formā, gan arī tikšanās reizēs. Tā ir saprotama pietiekama, nepieciešamības gadījumā tiek sniegta papildu informācija un skaidrojums. Respondenti norādījuši, ka SIF darbinieku sniegtais atbalsts problēmu gadījumos bija noderīgs un nozīmīgs, atzinīgi novērtēta, ka SIF katrai PO ir konkrēta kontaktpersona ar kuru sazināties jautājumu gadījumā.

aptaujas ietvaros respondenti pateikušies par sadarbību un atbalsta sniegšanu, kā arī atzinīgi novērtējuši EAFVP atbalstu trūcīgām un maznodrošinātām personām.

